Закон Бізнес

№33 (1072), 11 — 17 СЕРПНЯ 2012 Р. ЗАСНОВАНА 1991 РОКУ ZIB.COM.UA

АНОНС

ЗУСТРІЧ

Уроки самоврядування

Ради суддів України й РФ поділилися досвідом вирішення проблем Феміди. > СТОР. 2

ВЕРСІЇ

«Касетний» бранець

Навіщо колишній охоронець Президента приїхав до Італії? > СТОР. 3

КОНСТРУКТИВНІ ІДЕЇ

«Оптимізоване» взаєморозуміння

Довіра до суду підвищується завдяки щирому спілкуванню та впровадженню нових технологій. > СТОР. 5

КАДРИ

Голова ВККС, суддя Верховного Суду Ігор Самсін:

«У всіх суддів права та обов'язки — рівні». > СТОР. 6

ЛИСТИ

Копійчана зарплата

Працівники апарату суду просять подолати «фінансову несправедливість». > СТОР. 7

ПІДСУМКИ

Перша сотня омбудсмена

Лутковська відкриватиме нардепам та суддям очі на порушення прав людини. > СТОР. 10

ПДР

Регулювання знаків

Швидкість обмежуватимуть за новими правилами. > СТОР. 11

УКРАЇНА ТА СВІТ

Кого люди за людей мають, з тими кумаються

У світі на високі посади дедалі частіше влаштовують своїх. > СТОР. 14

ЗА КЕРМОМ

Відповідальність за полісом

Розмір страхової суми, виплачуваної за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, становить 100000 гривень, а майну — 50000 гривень на одного потерпілого. > СТОР. 17

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ

7 серпня в гості до Ради суддів України приїхала делегація з Москви — представники Ради суддів РФ і судового департаменту при Верховному суді Росії. У програмі візиту було заплановано інтерв'ю голови РС РФ Юрія СИДОРЕНКА газеті «Закон і Бізнес». Ви дізнаєтеся, про що гість розповів нашому тижневику.

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Президент НУ «Одеська юридична академія», член Вищої ради юстиції Сергій КІВАЛОВ:

«Кожен суддя має бути кваліфікованим юристом, але не кожен кваліфікований юрист здатний бути суддею» > СТОР.4

ПРАВИЛА ЖИТТЯ

Заступник голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Микола ПШОНКА:

«Мені щастить на хороших людей»

36 років тому, у далекому 1976-му, він уперше одяг мантію. Вибір професії назавжди змінив його життя. Розпочавши трудовий шлях в одному з районних судів столиці, Микола ПШОНКА дуже швидко здобув авторитет у колег та повагу серед юридичної спільноти. Його професійне зростання відбувалося в умовах реформування радянського судочинства, створення та розвитку нормативно-правової бази й судової системи незалежної України. Зрештою, ставши заступником голови новоствореного суду касаційної інстанції, Микола Павлович безпосередньо долучився до реалізації основних принципів судової реформи. Подробиці особистого життя в офіційних біографіях представників публічних професій, як правило, читаємо поміж рядками, адже не всі наважуються про них розповісти. Але Микола Павлович — відверта та щира людина. Він розказав нашим читачам про дитячі мрії та юнацькі спогади, про особисте життя, роботу, дозвілля та плани на майбутнє.

— Миколо Павловичу, наше інтерв'ю приурочене в тому числі й до чергової вашої річниці. З висоти набутого досвіду скажіть: 65 — це багато чи мало?

— Ви правильно задаєте питання. Бо однозначної відповіді тут не може бути. Якщо оглянутися на пройдений шлях, проаналізувати роботу в судах, де я працював, здобутки та досягнення, то 65 — це дійсно великий проміжок часу.

Проте кожна людина в душі завжди залишається юною, мріє, будує плани на майбутнє. Тому якщо говорити про мій внутрішній стан, то 65 років — це наче мить. У мене безліч нових ідей, задумів, планів, а головне — хочу більше часу проводити з родиною.

— До речі, з приводу мрії. Що спонукало вас обрати юридичну професію? Це дитяча мрія чи свідомий вибір?

— На мою думку, вибір професії — велика відповідальність перед батьками, суспільством, а головне — перед собою. Я народився в шахтарському краї, тому трудову діяльність розпочав у галузі виробництва. Так, у 1965 році почав працювати на Новокраматорському машинобудівному заводі. Скажу відверто: у шкільні роки не думав про те, що стану юристом, хоча й віддавав перевагу гуманітарним наукам. Бажання опанувати юридичні науки та спробувати свої сили в цьому напрямі виникло під час служби в армії. З цією метою в 1970 році я став слухачем стаціонарного підготовчого відділення юридичного факультету Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка, де й продовжив навчання. Тобто вибір професії дійсно став виваженим та відповідальним кроком у моєму житті. До речі, жодного разу я про це не пошкодував.

> Закінчення на стор.2

ГАРАНТІЇ

Адвокати вже із законом

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

Віктор Янукович підписав закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який встановлює гарантії для безпечної діяльності захисників і передбачає оновлення їхніх органів самоврядування.

«Одне з основних прав, які гарантуються громадянам, — право на правову допомогу. З метою забезпечення цього права передбачається надання адвокатом допомоги за рахунок держави, що в комплексі з уже прийнятим Кримінальним процесуальним кодексом та законом про безоплатну правову допомогу стане належним законодавчим підгрунтям для захисту прав громадянина», — розповів про новації радник Президента — керівник головного управління з питань судоустрою АП Андрій Портнов.

Крім цього, закон змінить систему формування органів адвокатського самоврядування. Відтепер їх склад залежатиме виключно від самих захисників. Вирішуватимуть адвокати і питання щодо дисциплінарної відповідальності колег.

Закон передбачає розширення професійних прав і гарантій адвоката:

• прямо забороняється втручання в адвокатську таємницю;

• унеможливлюється проведення слідчих і негласних слідчих дій щодо адвокатів та їхніх помічників.

Запроваджується особливий порядок проведення обшуку чи огляду житла правника — дозвіл для цього має дати суд, визначивши речі й документи, які планується знайти.

Підписав Президент і закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції». А.Портнов розповів, що нові технології будуть задіяні під час розгляду господарських, адміністративних і цивільних справ. При слуханні кримінальних справ відеозв'язок дозволено використовувати відповідно до норм нового КПК.

Радник Президента відзначив, що на сьогодні всі апеляційні суди вже оснащено необхідною технікою, а до кінця року її отримають ще 150 районних судів. У наступному році систему планується розбудувати по всій країні. Нововведення покликані зекономити не лише час, а й гроші громадян, яким не доведеться їздити на суд до інших міст.

ФІНАНСИ

Нестача на 3 мільярди

Голова Державної судової адміністрації Руслан Кирилюк звернувся до Президента з проханням дати доручення Кабміну стосовно невідкладного опрацювання питання щодо збільшення видатків загального фонду державного бюджету для органів судової влади на 2013 рік на 3212,3 млн грн. з метою дотримання чинного законодавства.

За розрахунками Мінфіну, граничні обсяги видатків загального фонду державного бюджету на 2013 рік для органів судової влади (крім Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів) сягнули 2422,8 млн грн. Це на 2,1% більше, ніж затверджено законом «Про Державний бюджет України на 2012 рік».

Однак при формуванні видатків загального фонду Мінфін не врахував положення ст.129 закону «Про судоустрій і статус суддів» стосовно встановлення у 2013 році посадового окладу судді на рівні 10 мінімальних заробітних плат та закону «Про державну службу» щодо оплати праці чиновників.

> Закінчення на стор.2

2 Новини і коментарі
4 Від першої особи
5 Судова влада
8 Фотофакт
10 Законодавча влада
12 Юридична практика
13 Судова практика
14 Міжнародне право
15 Іменем України
16 Weekend
17 Документ

61018
ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС
Оформити передплату на газету «Закон Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України

ЦІНА ДОГОВІРНА
4 820105 830014

ВІТАЄМО!

МИКОЛА ЯНКОВСЬКИЙ
12 серпня, 68 років

Заступник голови Комітету ВР з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва, представник фракції Партії регіонів, народний депутат III—VI скликань.

ІРИНА БЕРЕЖНА
13 серпня

Голова підкомітету Комітету ВР з питань правосуддя, представниця фракції ПР, народний депутат VI скликання.

ОЛЕСЬ ДОНІЙ
13 серпня, 43 роки

Голова підкомітету Комітету ВР з питань науки і освіти, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат VI скликання.

СЕРГІЙ МІЩЕНКО
13 серпня, 41 рік

Голова Комітету ВР з питань правової політики, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат V та VI скликань.

ЮРІЙ ГАЙДАЄВ
14 серпня, 58 років

Голова підкомітету Комітету ВР з питань охорони здоров'я, представник фракції КПУ, народний депутат VI скликання.

ВОЛОДИМИР ДАНИЛЕНКО
14 серпня, 64 роки

Член Комітету ВР з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, представник фракції КПУ, народний депутат VI скликання.

ІГОР РИБАКОВ
14 серпня, 36 років

Член Комітету ВР з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, голова групи «Реформи заради майбутнього», народний депутат V та VI скликань.

ВОЛОДИМИР ЗУБАНОВ
15 серпня, 55 років

Голова підкомітету Комітету ВР з питань культури і духовності, представник фракції ПР, народний депутат IV—VI скликань.

ВІТАЛІЙ КОРЖ
16 серпня, 74 роки

Голова підкомітету Комітету ВР з питань транспорту і зв'язку, представник фракції БЮТ — «Батьківщина», народний депутат IV—VI скликань.

АДАМ МАРТИНЮК
16 серпня, 62 роки

Перший заступник Голови ВР, народний депутат III—VI скликань.

ПРАВИЛА ЖИТТЯ

Заступник голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Микола ПШОНКА:

«Мені щастить на хороших людей»

***Микола ПШОНКА** народився 4 серпня 1947 р. в с.Сергіївка Слов'янського району Донецької області. У 1976 р. закінчив юридичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка. Працював народним суддею Мінського районного народного суду м.Києва; суддею, заступником голови Київського міського суду (з 2010 р. — Апеляційний суд м. Києва). У 2001 р. обраний суддею Верховного Суду. У жовтні 2010 р. обраний суддею Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ. У грудні того ж року призначений на посаду заступника голови ВСС. Заслужений юрист України.*

› *Закінчення, початок на стор. 1*

— Перше місце вашої роботи на посаді судді — це Мінський районний народний суд м.Києва. Чи пам'ятаєте першу справу?

— Звісно, пам'ятаю, та й рішення теж. Це була кримінальна справа, за результатами розгляду якої дії підсудного було перекваліфіковано з однієї статті КК УРСР на іншу. Дотепер пам'ятаю той стан, хвилювання, до сьогодні залишилось почуття надзвичайної відповідальності. Адже суддя наділений винятковим правом приймати рішення, які впливають на долі людей. Тому перші дні роботи на посаді судді назавжди закарбувались у моїй пам'яті. Щоразу, йдучи в судове засідання, знову й знову повертаюся в той перший день.

— Ви маєте 20-річний досвід роботи суддею Апеляційного суду м.Києва, зокрема на посаді заступника голови цієї установи. Чи став цей досвід у пригоді під час роботи у ВСС?

— Звичайно, будь-який досвід корисний. На посаді заступника голови Апеляційного суду м.Києва я отримав перший досвід адміністративної роботи. Проте порівнювати мою теперішню посаду з роботою в апеляційній інстанції не зовсім правильно. Адже у ВСС ми починали з організаційних питань щодо розміщення установи, кадрового наповнення, налагодження роботи суддів та апарату, з вирішення актуальних питань судової практики. І все це робили швидко, якісно, результативно, навіть незважаючи на відсутність елементарних умов для роботи. Саме такі моменти зазвичай згуртовують людей, зайнятих спільною справою, об'єднаних єдиною метою. За це моя щира подяка усім колегам — суддям та працівникам апарату нашої установи.

— Ви перший суддя ВСС, який іде у відставку. Якими бачите перспективи роботи цього суду?

— Завдяки згуртованості колективу ВСС виконує всі повноваження суду касаційної інстанції. У суді працює пленум, науково-консультативна рада, функціонують збори суддів, на яких оперативно вирішуються питання внутрішньої діяльності установи. Проводяться спільні наради, робочі засідання із судами нижчого рівня з метою надання суддям методичної допомоги. Ми прагнемо стати гарантом надійного захисту прав людей, дотримання законності, хоча це завдання не з легких.

Глибоко переконаний, що кожен повинен займатися своєю справою, тією, в якій він фахівець. Тому сподіваюся, що мої колеги продовжуватимуть удосконалювати ту ділянку роботи, за яку кожен з них відповідає. Надіюся, що ВСС завдяки зусиллям суддів та апарату стане взірцем у судовій системі країни. Але найбільше хотілося б, аби наш суд не спіткали такі ж проблеми, як в інших судах України. Адже всі знають, що судова система роками недофінансовується державою.

— А що ви найбільше цінуєте в людях?

— Дякувати долі, у житті мені щастить на хороших людей. Найбільше в людях, у колегах зокрема, ціную порядність, щирість, упевненість у собі, наполегливість. Саме такі риси притаманні кожному працівникові ВСС. Це сприяє згуртованості та відповідальному ставленню до роботи. Вважаю, що людина повинна бути чесною та відкритою, передусім із собою, жити власним розумом, а не шукати ідеали в інших. Ми всі певною мірою недосконалі. Тому потрібно вміти знаходити недоліки в собі, вчасно їх виправляти, прислуховуватися до порад та виважено реагувати на конструктивну критику.

— Знаємо, що у вашій родині багато юристів, і син теж обрав галузь права. У вас підростає онучка. Теж майбутній юрист?

— Так, багато юристів у моїй сім'ї, але моя дружина за освітою педагог, хоча це теж нелегка професія. Що ж до онучки, то головне для мене — її щастя. Неважливо, яку професію вона обере в майбутньому, завжди буду її підтримувати. Звісно, я не проти ще одного юриста в нашій родині, та це важка праця, що вимагає повної зайнятості на роботі, великої відповідальності та забирає практично весь вільний час.

— Мабуть, через вашу зайнятість залишається мало часу на сім'ю. Та все ж таки як проводите вільний час? Чи є у вас захоплення?

— Найкращий відпочинок для мене — з родиною на природі, де відволікаюсь від буденних турбот. Люблю працювати на землі, вирощувати та доглядати рослини. Маю гарний, власноруч вирощений сад.

На жаль, часу для відпочинку катастрофічно не вистачає, але при нагоді залюбки зіграю партію в шахи, почитаю улюблену книгу. Дуже приємно, що сім'я, насамперед дружина, завжди підтримує мене та з розумінням ставиться до моєї професії та постійної відсутності вдома.

— Що б ви побажали колегам, зокрема молодим суддям, для яких ви були наставником у нелегкому професійному зростанні?

— Насамперед, аби вони завжди пам'ятали: тільки суддям як носіям державної влади надається право на здійснення правосуддя. Це потребує високого рівня професіоналізму й особистої відповідальності за кожне прийняте рішення. Діяльність судді — це не тільки втілення в життя духу й букви закону, відновлення порушеного права, а й забезпечення соціальної справедливості. Суддя завжди повинен бути чесним, справедливим, ретельно вивчати справи та приймати виважені, неупереджені й об'єктивні рішення. Адже виконувати високу місію, утверджуючи в суспільстві повагу до його величності закону, досить складне мистецтво.

> «Діяльність судді — це не тільки втілення в життя духу й букви закону, відновлення порушеного права, а й забезпечення соціальної справедливості».

Джерело — sc.gov.ua

ЗУСТРІЧ

Уроки самоврядування

Ради суддів України й РФ поділилися досвідом вирішення проблем Феміди

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Служителі Феміди різних країн часто стикаються з однаковими проблемами. Щоб знайти шляхи їх розв'язання, необхідно об'єднувати зусилля й ділитися досвідом. Такого висновку дійшли представники органів суддівського самоврядування України та Росії на зустрічі, яка відбулася в Києві.

Незважаючи на серпневу спеку й період відпусток, Рада суддів України не забуває про необхідність вирішувати проблеми вітчизняної Феміди. 7 серпня до Києва приїхали російські гості — представники Ради суддів РФ, у якої за плечима 20-річний досвід відстоювання незалежності суддів.

У перший день перебування в столиці російська делегація (гостювали москвичі 3 дні) зустрілася з представниками РСУ і Верховного Суду. Як повідомив Перший заступник Голови ВС, голова РСУ Ярослав Романюк, співпраця органів суддівського самоврядування є важливою для обох країн. Він нагадав, що в лютому цього року представники РСУ відвідали колег у Москві й відзначив, що такі зустрічі дають свої результати.

За словами голови РС РФ Юрія Сидоренка, сьогодні проблеми в України та Росії однакові: недостатнє фінансування, велике навантаження на суддів, складність підбору висококваліфікованих кадрів для Феміди. Як для українських, так і для російських органів суддівського самоврядування головним завданням є забезпечення самостійності судів і незалежності суддів.

«Незалежність — це не земля обітована, до якої ми допливли, заспокоїлися, розслабилися. Незалежність потрібно постійно відстоювати, що ми й робимо», — підкреслив Ю.Сидоренко. Він нагадав, що в березні цього року РС РФ святкувала 20-річчя, і розповів про основні досягнення ради. «Нам удалося зберегти єдину судову систему та не допустити, щоб статусом федеральних наділили тільки найвищі судові органи, а решту зробили місцевими. Друге, що нам удалося відстояти, — створення судового департаменту (орган, який забезпечує діяльність судів. — **Авт**.) не в надрах виконавчої влади, а всередині судової системи», — розповів Ю.Сидоренко.

За його словами, в 1990-ті роки, до створення судового департаменту при ВС РФ, судам часто вимикали телефони, електрику, опалення. Але після появи цього федерального державного органу бюджет судової системи був збільшений у десятки разів. «Ми не говоримо, що в нас усе чудово. Звичайно, проблеми є, але прогрес — у наявності. Якщо 15 років тому ми говорили, що в приміщеннях судів протікають дахи, то тепер в усіх судах ведеться аудіо- й відеозапис процесу», — підкреслив керівник РС РФ.

Раді вдалося відстояти й «фінансові права» суддів. «Під лежачий камінь вода не тече», — так Ю.Сидоренко почав розповідь про боротьбу за належний рівень забезпечення Феміди. У кінці 1990-х був прийнятий закон «Про судову систему Російської Федерації», відповідно до якого РС РФ отримала повноваження з формування бюджету. Також у документі записано, що розмір бюджетних коштів, виділених на фінансування судів у поточному році або які підлягають виділенню на наступний, може бути зменшений лише з відома всеросійського з'їзду суддів або РС РФ.

У свою чергу представниця органу суддівського самоврядування РФ Римма Волосатих розповіла, чим сьогодні займається рада. Доповідачка відзначила, що і в Росії є проблеми з навантаженням на суддів. «Після внесення відповідних змін до процесуального законодавства навантаження трохи зменшилося. Але закон про медіацію не дав тієї віддачі, якої від нього чекали. Мало хто хоче використовувати цю форму досудового розгляду», — повідомила Р.Волосатих.

Також, за її словами, Мін'юст РФ розробив законопроект, яким передбачається забрати в судів деякі категорії справ — «дріб'язок», і передати їх на розгляд в адміністративні органи з правом подальшого оскарження рішень останніх. Ще одним кроком до зменшення навантаження на суддів може стати надання мировим суддям права не писати мотивувальної частини рішення, якщо сторони не мають наміру його оскаржити. Р.Волосатих відзначила, що вже кілька років рада бере активну участь у роботі над законопроектом про навантаження на суддів.

Учасники зустрічі обговорили ще багато питань, вирішенням яких займаються органи суддівського самоврядування обох країн, і підписали протокол про наміри співробітництва й обміну правовою інформацією між РСУ й РС РФ.

Сподіваємося, що проведення таких уроків самоврядування буде корисним і для українських, і для російських органів суддівського самоврядування та допоможе їм, використовуючи досвід колег, швидко й ефективно розв'язувати проблеми Феміди.

ПРЯМА МОВА

ЯРОСЛАВ РОМАНЮК,
Перший заступник Голови ВС, голова РСУ:

— Для нас важливий досвід колег у вирішенні фінансових питань, відстоюванні в законі норми, згідно з якою уряд без згоди РС РФ не має права зменшувати поточний бюджет і представляти в парламенті менший бюджет на наступний рік, ніж він був у попередньому. Ми теж рухаємося в цьому напрямку: наполягаємо на тому, щоб судам не мали права зменшувати фінансування. Тому хотілося вислухати колег, щоб знати, з чим нам доведеться мати справу.

Нам цікавий досвід вирішення проблеми великого навантаження на суддів. Останнім часом ми приділяємо цій проблемі особливу увагу. Наприклад, у Німеччині навантаження на одного суддю — 50 справ на місяць, у Білорусі — 98, в Україні — 140. І це середнє навантаження! У деяких судах один суддя розглядає 250 справ на місяць. У таких умовах суддям не лише важко працювати, вони не можуть забезпечити ефективність правосуддя.

ФІНАНСИ

Нестача на 3 мільярди

› *Закінчення, початок на стор. 1*

Крім того, у доведеному обсязі видатків не враховано потребу в коштах для збільшення на 1180 кількості суддів та на 3991 — чисельності працівників апарату судів у зв'язку з прийняттям нового КПК.

Потреба ж у коштах на суддівську винагороду, оплату роботи працівників апарату судів та нарахування на заробітну плату (без узяття до уваги норм нового закону «Про державну службу») становить 5487 млн грн., а граничний обсяг видатків може забезпечити на ці цілі тільки 2298 млн, або 41,9%. Отже, дефіцит фінансування становить 3189 млн грн.

У листі також зазначається, що, як і у 2012 році, залишилося не врахованим збільшення посадових окладів працівників ДСАУ та її територіальних управлінь відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 13.04.2011 №409. Потреба на ці цілі — 59,7 млн грн., а граничними обсягами видатків забезпечується 37,6 млн, або 63,1%.

До того ж залишається нерозв'язаною проблема із забезпеченням видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв центральним апаратом Державної судової адміністрації та її територіальними управліннями. На цю мету в 2013 році необхідно 3,4 млн грн., граничним обсягом забезпечується 2,2 млн, або 64,7%.

КАНДИДАТИ

Виборча спека

Перший тиждень реєстрації минув емоційно: були відмови та образи

ЮЛІЯ ГАЙДІНА

Як тільки в нас починається виборчий процес, українці та, певно, весь світ, уже в очікуванні гучних заяв, кардинальних змін і сміливих рішень кандидатів у народні обранці. Найцікавіше ще попереду, проте вже під час реєстрації потенційних володарів мандатів почали випливати цікаві факти з життя політиків. Повноваженнями розібратися, чи мають право претенденти бути народними депутатами, наділена Центральна виборча комісія. Цими днями там було спекотно.

Втрати в «регіонах»

Наразі ще не всі політичні сили подали до ЦВК документи для реєстрації кандидатів у народні депутати. Але доля правлячої партії та об'єднаної опозиції вже вирішена.

Партія регіонів пережила реєстрацію в ЦВК, зазнавши втрати 2 кандидатів під номерами 118 та 128 у виборчому списку. Як пояснили в ЦВК, Станіслав Довгий навіть не подав необхідних документів для реєстрації, а Володимир Крупчак відкликав свою заяву.

Зареєструвала виборча комісія й сина Прем'єр-міністра Миколи Азарова Олексія Азарова. Він балотуватиметься в одномандатному виборчому окрузі №47 у Донецькій області. До цього були сумніви, чи зареєструють О.Азарова, бо не мали підтвердження в ЦВК щодо його безперервного 5-річного проживання на території України, як того вимагає відповідний закон. «ЦВК не мала підстав для відмови О.Азарову в реєстрації», — пояснив заступник голови ЦВК Андрій Магера. Таким чином, від ПР зареєстровано 223 кандидати в багатомандатному виборчому окрузі й 116 — в одномандатних.

Андрій Клюєв, секретар Ради національної безпеки і оборони, №4 у списку ПР, результатом реєстрації залишився задоволений: «У мажоритарних округах ми скрупульозно підбирали кандидатів, і тому з нами на вибори йдуть спеціалісти, які можуть працювати й реалізовувати програму Президента. А тому я впевнений у нашій перемозі». Також А.Клюєв зауважив, що 2 місця в списку партії будуть вільними.

«Реєструвати» чи «обирати»?

Чи не найочікуванішим рішенням для багатьох стала реєстрація кандидатів від Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина». І справа не у великій симпатії чи навпаки. Мова йде про 2 впливових осіб в українській політиці — Юлію Тимошенко та Юрія Луценка, яких їхні прибічники розташували під номерами 1 та 5 у виборчому списку.

Розгляд питання щодо реєстрації кандидатів від опозиції все відкладався. У ЦВК пояснювали, що «пакети документів потребують детальної додаткової перевірки для прийняття рішення». Доля «об'єднаних» вирішилася 8 серпня, коли ЦВК проголосувала за прийняття постанови про реєстрацію кандидатів у народні депутати в загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі. Проте додаток уже не містив прізвищ під номерами 1 та 5, а також прізвищ 13 кандидатів, яким попередньо відмовили в реєстрації.

Таким чином, голосували уже за список без 15 прізвищ. Відповідно, і зареєстрували 210 кандидатів у багатомандатному окрузі. Питання щодо Ю.Тимошенко та Ю.Луценка винесли на розгляд комісії. Пропонувалося прийняти рішення про відмову в реєстрації. З огляду на вимоги законів «Про вибори народних депутатів України» та Конституції. Адже Основний Закон прямо забороняє обиратися особам, які мають непогашені судимості. Підтвердження наявності таких в Ю.Тимошенко та Ю.Луценка до ЦВК надійшли. Представник ВО «Батьківщина» в ЦВК Руслан Князевич закликав членів комісії не приймати рішення про відмову кандидатам, бо таким чином вони «позбавлять виборців права голосувати за своїх обранців через якісь формальності закону». «Я знаю ціну цьому закону. Він — плід політичного компромісу», — емоційно виступав Р.Князевич. Як бути з нормами Конституції, яку приймали ще в 1996 році, коли прізвища Ю.Тимошенко та Ю.Луценка були відомі в зовсім вузьких колах українців, В.Князевич не сказав.

Підтримав опозицію й представник політичної партії «УДАР» Валерій Коршунов. А от представник ПР Владислав Забарський зауважив: «Уперше чую, що в Україні закликають порушувати норми закону. Комісія працювала в межах закону й рішення її грунтується на відповідних нормах. Тож підстав для невідмови я не бачу».

Не погодилися підтримати рішення і 3 члени ЦВК. Пояснили свою позицію різними значеннями понять «реєстрація» та «обрання». Мовляв, у п.4. ст.9 закону «Про вибори народних депутатів України» зазначено: «не може бути висунутий кандидатом й обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку». А в ст.76 Конституції зазначається: «Не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята в установленому законом порядку». За словами окремих членів комісії, якщо зареєструвати вказаних кандидатів, аби дати право вибору народу, то як же тоді за них можна буде проголосувати, якщо вони все одно згідно із законом не мають права бути обраними? Парадокс. Так і проголосували: 10 членів ЦВК підтримали постанову, 4 — утрималися. Проти не проголосував ніхто.

На відміну від правлячої партії, під час реєстрації кандидатів якої до ЦВК прийшло кілька представників ПР, з підтримки опозиції не було нікого, крім представника в ЦВК. Проте й він утримався від коментарів.

А кандидати хто?

Зареєстровані списки політичних сил поповнилися новими іменами й новими місцями «старих» імен. Уперше вирішила піти в депутати дружина Ю.Луценка Ірина — №18 у списку від опозиції, і не вперше від тієї ж опозиції Олександра Кужель — №22, яка ще зовсім недавно тісно співпрацювала з №3 ПР Сергієм Тігіпком.

Змінила політичні уподобання й Ірина Геращенко. Цього разу вона йде за списком партії Віталія Кличка «УДАР». Нагадаємо: на дострокових виборах 2007 року І.Геращенко обрали до ВР за списком блоку «НУНС» під №19. Взагалі «УДАР» зібрав цікаве коло кандидатів. З-поміж них письменники, бухгалтери, стоматологи, кореспонденти, приватні підприємці, директори, вчителі.

Серед самовисуванців чимало знайомих облич. Наприклад, колишній «багатопартійний» Давид Жванія, зареєстрований ЦВК кандидатом у народні депутати в одномандатному окрузі №140 в Одеській області. Побувавши в кількох політичних силах, у тому числі в партіях «Наша Україна» та «Народна самооборона», він піде на вибори як самовисуванець. В окрузі №14, що у Вінницькій області, комісія зареєструвала Василя Онопенка, суддю Верховного Суду.

ЦВК продовжує приймати документи для реєстрації кандидатів до 13 серпня. Тож далі буде.

БОРГИ

США допитають Тимошенко

5 вересня 2012 року Окружний суд Південного округу Нью-Йорка (США) має намір допитати українського екс-прем'єра Юлію Тимошенко.

Йдеться про справу щодо неповернення нею боргів компанії Universal Trading & Investment Co., Inc. у розмірі $18,3 млн.

Відповідний пакет документів отримав Мін'юст України, який тепер повинен передати їх Ю.Тимошенко.

З документів випливає, що допит юристи готові провести в режимі відеоконференції. Як відомо, в Качанівській колонії обладнано приміщення для проведення судових засідань у такому режимі.

СТАТИСТИКА

Ловити стали більше

З початку року органи прокуратури Сумської області порушили 25 кримінальних справ за ознаками наявності корупції, зокрема 20 — за фактами одержання хабарів.

Як повідомили «ЗіБ» у прес-службі прокуратури області, за цей час слідчі завершили розслідування й направили до суду 25 корупційних справ щодо 35 обвинувачених (19 справ стосовно 22 осіб за 7 місяців 2011 року).

Серед обвинувачених 3 співробітники Державної інспекції з карантину рослин, 8 — органів внутрішніх справ, 4 керівники господарських товариств, 5 працівників Державної податкової служби, 4 посадові особи органів місцевого самоврядування, 3 працівники митної служби, 2 — органів освіти, по 1 — управління Державного департаменту з питань відбування покарань, міської ради, райдержадміністрації, управління Пенсійного фонду, закладу охорони здоров'я, територіального управління Держгірпромнагляду.

ВЕРСІЇ

«Касетний» бранець

Навіщо колишній охоронець Президента приїхав до Італії?

ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Минулого тижня колишній працівник Управління держохорони Микола Мельниченко знову привернув до себе увагу вітчизняних ЗМІ. Його арештували в аеропорті Неаполя та запроторили до в'язниці Поджореале. Тепер він очікує рішення суду щодо видачі Україні або надання політичного притулку в Італії. Та головна інтрига полягає в тому, навіщо наш старий знайомий узагалі залишив США, ризикуючи потрапити в поле зору Інтерполу. Чи не пов'язаний його вояж в Європу з початком виборчої кампанії в Україні?

Відставний майор спробував «причалити» до італійського берега, та опинився на тюремній «мілині».

В'язниця чи притулок

Італійська поліція затримала М.Мельниченка 3 серпня, коли він прибув до Неаполя рейсом з Вашингтона, за ордером Інтерполу. Після вихідних суд мав вирішити, чи слід починати процедури екстрадиції, а також, як зауважив адвокат екс-охоронця Микола Неділько, до якої країни має бути висланий арештант. Адже, як зазначив правник у коментарі УНІАН, майор та його родина з 2000 року перебуває під дією американської програми захисту свідків.

Однак, чи то не надто покладаючись на американський захист, чи то з міркувань здоров'я в суді ув'язнений заявив клопотання щодо надання йому політичного притулку саме в Італії. Прикметно, що документи, які підтверджують небезпеку для життя М.Мельниченка в Україні, були напоготові, їх одразу переслали в Неаполь з Києва. Тепер італійській владі доведеться добре поміркувати, чи дійсно колишній охоронець становить таке цінне надбання для їхньої країни. Проте на роздуми є лише 10 днів, на наступному тижні суд повинен визначитися з подальшим процесуальним статусом українця.

Адвокати майора сподіваються, що в гіршому випадку М.Мельниченко буде висланий до Сполучених Штатів. А звідти ГПУ його вже не витягне, бо «між США та Україною немає договору про екстрадицію розшукуваних осіб». Щоправда, не виключають і повернення втікача на батьківщину, хоча в цьому випадку він одразу потрапить до Шевченківського райсуду м.Києва, який повинен буде визначитися із запобіжним заходом. Надання ж політичного притулку в Італії вважатиметься повною перемогою.

Однак у цій історії цікаво не стільки те, чи стане Італія другою Чехією, де радо зустрічають українських біженців, скільки те, чому саме цю країну екс-працівник УДО обрав пунктом призначення? І чому саме тепер він вирішив бути ближче до України?

Ближче до джерел

Водночас дещо наївним було б припустити, що ні М.Мельниченко, ні його захисники не здогадувалися, що за наявності кримінальної справи в Україні та після оголошення його в розшук Генеральна прокуратура не задіє процедури Інтерполу задля затримання обвинуваченого. Проте М.Мельниченко залишив надійний заокеанський захист (якщо він ще діє) та вирушив до Європи. Як мимохідь зауважив адвокат відставного майора, розрахунок був на те, що Італія, де вже знайшов притулок колишній голова Харківської облдержадміністрації Арсен Аваков, надасть пристанище й М.Мельниченку.

Одначе навряд чи саме відпочинок на Апеннінському півострові цікавив біженця. Експерти припускають, що так відверталася увага від дійсної мети подорожі — зустрічі з особами, яких ще могли б зацікавити плівки М.Мельниченка. Не виключено, що саме в Європі наразі перебувають ті, хто міг би поліпшити його матеріальне становище в обмін на чергову порцію викривальних записів. Проте отримати американську візу не можуть через свій теперішній статус, а покладатися на посередників не хочуть.

Про мету появи в Неаполі колишнього охоронця глави нашої держави охоче «обмовилася» наречена втікача — телеведуча Наталя Розинська. У коментарі газеті «Сегодня» вона повідомила, що «останні місяці Микола Іванович активно працював над низкою проектів, які не лише пролили світло на вбивство нардепа Євгена Щербаня, інші резонансні злочини, а й кардинально вплинули б на підсумки майбутніх виборів». Далі — більше. Вона закидає небезпечний гачок: «Я маю у своєму розпорядженні інформацію і про самі проекти, і про людей, з якими зустрічався М.Мельниченко. Але без його згоди оприлюднювати її поки що не маю права».

Очевидно, така відвертість телеведучої навряд чи розрахована на тих українських політиків, які дійсно причетні до згаданих злочинів. Адже осіб, котрі спромоглися організувати вбивство, зокрема Є.Щербаня, дуже небезпечно та й безглуздо смикати за вуса. Радше таку заяву можна розцінити як «оголошення про продаж». У такому випадку ризик виправдовує мету: в період виборчої кампанії цінність подібного компромату зростає в рази. Повертатися ж у Сполучені Штати без засобів для існування М.Мельниченко навряд чи захоче. Та й медовий місяць (якщо вірити Н.Розинській, вона готова побратися з відставним майором де завгодно й коли завгодно) з порожнім гаманцем стає не таким уже й романтичним.

Свідок без справи

Не менше туману й навколо зацікавленості цим діячем у Сполучених Штатах. Якщо вірити адвокатові, то 12 років М.Мельниченко перебуває під захистом спеціальної програми США як важливий свідок у «справі Георгія Гонгадзе». Хоча водночас роз'їжджає по всьому світу й навіть більше — тривалий час мешкав у країні, де йому нібито загрожує смертельна небезпека!

Власне, відповідно до федерального закону про контроль за організованою злочинністю, який діє в США з 1970 року, генеральний прокурор США дійсно має право вживати заходів щодо забезпечення захисту свідків або навіть потенційних свідків. Але обов'язковою умовою надання таких гарантій є офіційне розслідування, що стосується оргзлочинності або інших форм тяжких злочинів.

Свого часу на плівки М.Мельниченка розраховували як на головний доказ у розслідуванні справи щодо замовників убивства журналіста Г.Гонгадзе. Але ця справа могла цікавити Білий дім хіба що в період, коли один з підозрюваних перебував на верхівці влади в Україні. Проте офіційного розслідування із цього приводу в Сполучених Штатах не велося.

Інша річ — скандал з українськими «Кольчугами», які начебто нелегально постачалися в Ірак. Доказом цього слугував фрагмент «ізпіддиванних» записів, на якому нібито зафіксовано розмову Леоніда Кучми та нині покійного голови Укрспецекспорту Валерія Малєва. В умовах, коли США готувалися до вторгнення в Ірак, це питання дійсно ставало предметом «офіційного розслідування», а отже, під нього можна було задіяти програму захисту свідків.

Згодом, у 2004 році, Білий дім офіційно підтвердив, що «Кольчуг» в Іраку не було, але завдяки плівкам М.Мельниченка американські спецслужби не лише отримали доступ до технологічних секретів України, а й на тривалий час усунули конкурентів з ринку озброєнь. Однак після завершення розслідування потреба в захисті головного свідка відпала. Крім того, після повернення у 2007-му в Україну М.Мельниченко автоматично втратив і статус політичного біженця, наданий йому програмою.

Отже, США явно не зацікавлені в подальшому утриманні колишнього працівника УДО. Тому його екстрадиція до цієї країни дуже сумнівна. Принаймні дотепер з-за океану не надійшло жодної реакції на арешт М.Мельниченка. Та й у самого відставного майора найближчі місяці — чи не останній шанс для повернення у велику політичну гру. Питання лише в тому, чи ризикне хтось із нинішніх політиків здійняти чергову хвилю «касетних викриттів». З огляду на те що М.Мельниченко обрав досить ризикований спосіб привернення до себе уваги, до цього часу чи то охочих, чи то платоспроможних не виявилося.

ПОГОДЖЕННЯ

«Зелене» середовище

Прокуратура Печерського району столиці порушила кримінальну справу стосовно одного із заступників начальника Державного управління охорони навколишнього середовища в м.Києві та двох його пособників, які вимагали та одержали від підприємця хабар.

Як повідомили «ЗіБ» у відділі зв'язків зі ЗМІ столичної прокуратури, посадовець Держуправління охорони навколишнього середовища в м.Києві вимагав та через пособників отримав 160 тис. грн. за погодження матеріалів обстеження зелених насаджень на Набережному шосе в Подільському районі.

Слідчими прокуратури кошти вилучено, а посадовця та двох співучасників злочину затримано. Справу порушено за ч.3 ст.368 («Одержання хабара») та ч.5 ст.27 КК (пособництво в одержанні хабара).

ВИПРАВДАННЯ

Не доведено — не брав!

Луцький міський суд Волинської області виправдав суддю Залізничного районного суду м.Львова Ігоря Ганича, щодо якого було порушено справу за обвинуваченням в одержанні хабара.

16 лютого 2011 р. у Львові працівники Управління СБУ у Львівській області спільно з головним управлінням з розслідування особливо важливих справ Генеральної прокуратури затримали суддю Залізничного райсуду м.Львова І.Ганича під час одержання хабара в розмірі 400 тис. грн.

Тоді ж Генпрокуратура порушила стосовно судді кримінальну справу за ч.3 ст.368 КК («одержання хабара в особливо великому розмірі або службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище»). Покаранням, передбаченим за цей злочин, є позбавлення волі на строк від 8 до 12 років з конфіскацією майна.

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Президент НУ «Одеська юридична академія», член Вищої ради юстиції Сергій КІВАЛОВ:

«Кожен суддя має бути кваліфікованим юристом, але не кожен кваліфікований юрист здатний бути суддею»

***Сергій КІВАЛОВ** народився 1 травня 1954 р. в м.Тирасполі (Молдавська РСР). Закінчив Свердловський юридичний інститут, згодом — аспірантуру, працював викладачем та головою профкому цього вишу. З 1985 до 1990 р. служив у органах внутрішніх справ. З 1989 до 1997 р. працював у Юридичному інституті Одеського державного університету ім. І.Мечникова, пройшов шлях від викладача до ректора. У 1997 р. став президентом Одеської державної юридичної академії (з 2010 р. —Національний університет «Одеська юридична академія»). Починаючи з 1998 р. тричі обирався членом Вищої ради юстиції. З 2001 до 2004 р. — голова ВРЮ. У парламенті III та IV скликань — член Комітету ВР з питань правової політики. У ВР V та VI скликань — голова Комітету ВР з питань правосуддя. Доктор юридичних наук, професор, академік Академії педагогічних наук України та Національної академії правових наук України. Державний радник юстиції першого класу. Заслужений юрист України. Повний кавалер ордена «За заслуги». Нагороджений орденами Ярослава Мудрого IV та V ступенів.*

ОКСАНА РАДІОНОВА

Судова реформа принесла багато новацій. Зокрема, у 2010 році було кардинально змінено процедуру добору кандидатів у судді. Органи, покликані здійснювати та контролювати цей процес, отримали нові повноваження та завдання. Співрозмовник «ЗіБ» більш ніж 10 років бере участь у роботі Вищої ради юстиції, а тому з легкістю може оцінити плюси нової процедури добору суддівських кадрів та згадати про недоліки старої. Не з чуток знає він і про проблеми української юридичної освіти, адже є президентом одного з престижних юридичних вишів країни. Отже, про все це, а також про те, де навчаються найвродливіші юристки, в інтерв'ю кореспондентці «ЗіБ» розказав член ВРЮ, голова Комітету ВР з питань правосуддя, президент Національного університету «Одеська юридична академія» Сергій КІВАЛОВ.

«Слід повернутися до ідеї обрання суддів безпосередньо виборцями»

— Сергію Васильовичу, робота ВРЮ вам добре відома, адже у 2001—2004 роках ви очолювали цей колегіальний орган, залишаєтеся його членом і тепер. У 2010 році повноваження Ради значно змінились. Озираючись назад та порівнюючи старий і новий режими роботи ВРЮ, зокрема щодо добору суддівських кадрів, як вважаєте, чи пішли нововведення на користь судовій системі?

— Зміни до закону «Про Вищу раду юстиції» стосувалися важливих аспектів організації та діяльності цього конституційного органу й були пов'язані з прийняттям закону «Про судоустрій і статус суддів». Ішлося, зокрема, про збільшення кількості суддів у складі ВРЮ, порядок призначення та звільнення осіб, які займають адміністративні посади в судах, удосконалення процедур притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, їх звільнення за порушення присяги тощо. При цьому було враховано низку зауважень Європейської комісії «За демократію через право».

Що ж стосується добору кадрів на суддівські посади, то цей порядок було докорінно змінено законом «Про судоустрій і статус суддів» від 7.07.2010. Такі питання нині вирішуються не регіональними кваліфікаційними комісіями суддів, а безпосередньо ВККС, котра діє згідно з вимогами згаданого акта, який, у принципі, забезпечує максимальну об'єктивність розгляду заяв претендентів.

— Недавно Вища рада юстиції завершила розгляд матеріалів переможців першого конкурсного добору, яких рекомендувала для призначення ВККС. Чи задоволені ви результатами? Які позитивні та негативні нюанси оновленої процедури вдалося помітити й що, на вашу думку, потрібно в ній змінити?

— Чи задоволений я результатами? Звичайно, задоволений. Хоча б тим, що реформений закон у цій частині уже запрацював, причому без істотних ускладнень і відхилень. Проте остаточні висновки можна буде зробити лише після того, як новопризначені судді продемонструють громадськості свої здобутки на ниві правосуддя. ВККС, органи суддівського самоврядування й не тільки мають уважно стежити за процесом їх входження до суддівської спільноти й робити відповідні висновки.

Стосовно змін. Узагальнення практики свідчить, що вони потрібні. Наразі робочою групою, сформованою з представників Вищої ради юстиції, Міністерства юстиції, Адміністрації Президента, Комітету ВР з питань правосуддя та ВККС, розробляються пропозиції про прийняття нових та внесення змін до вже існуючих законів щодо процедури відбору претендентів, затвердження форм документів, якими опосередковуються ці процеси. Свої пропозиції з цих питань уносять і представники юридичних вишів, серед них і НУ «ОЮА».

Більш віддалені перспективи забезпечення якісного наповнення суддівського співтовариства пов'язані з розробленням проекту нової Конституції або оновленням чинної. По-перше, на мою думку, слід повернутися до ідеї обрання суддів, принаймні місцевих судів, безпосередньо виборцями. Аргументи із цього приводу я вже викладав у публікаціях. Звичайно, сенс у цьому буде лише за умови деполітизації процедури обрання суддів у такий спосіб. По-друге, варто замислитися над тим, щоб Основний Закон усі обов'язки, пов'язані з формуванням суддівського співтовариства, покладав на ВРЮ чи на орган з іншою назвою. Такий підхід існує в багатьох зарубіжних країнах. Він зробить непотрібним одночасне функціонування ВРЮ й ВККС.

«ВРЮ не повинна самоусуватися від власної оцінки ділових і моральних якостей претендента на посаду судді».

«Слід повернутися до ідеї обрання суддів, принаймні місцевих судів, безпосередньо виборцями. Звичайно, сенс у цьому буде лише за умови деполітизації процедури».

«ВРЮ є додатковим фільтром для запобігання потрапляння на суддівські посади непридатних для цього осіб»

— Чи можна говорити, що нова система добору кандидатів на 100% унеможливлює потрапляння до суддівського корпусу непрофесіоналів?

— Повністю виключити таку ймовірність неможливо, особливо якщо враховувати досвід деяких чиновників з подолання, здавалося б, непереборних перешкод на шляху досягнення своїх протиправних цілей. Але мінімізувати негаразди, безумовно, можна й необхідно. Очевидною перевагою нового порядку є те, що він значною мірою «вимикає» можливості різних «уболівальників» проштовхувати на суддівські посади тих, послугами яких у майбутньому вони планують користуватися. Проте принцип додержання якнайсуворішої таємності особистих даних претендентів, які виконують екзаменаційні завдання, до перевірки останніх має бути обов'язково збережено. Будь-які спроби порушити цей порядок повинні відразу ж діставати кримінально-правову оцінку. З огляду на досить негативне ставлення значної частини наших громадян до стану справ у судовій системі такі факти викличуть бурхливу реакцію й можуть значною мірою скомпрометувати здобутки судово-правової реформи. Цього допустити не можна.

До речі, зауважу, що використання терміну «корпус» стосовно суддівського співтовариства не відповідає суто цивільному характеру його представників і від нього в законі «Про Вищу раду юстиції» слід відмовитися.

— Порівнюючи старий та новий механізми добору претендентів на мантії, чи можемо сказати, що рівень знань кандидатів сьогодні значно вищий?

— Поки що в цій сфері можна спостерігати лише паростки поліпшення. Адже йдеться про попередні враження від перших результатів добору та обрання на суддівські посади на засадах конкурсу. Та й порівнювати з попереднім порядком важко, оскільки тоді не існувало серйозних перешкод для суб'єктивних, протекціоністських, а по суті, корпоративно-місницьких підходів до кадрових питань у цій сфері. На їх вирішення відверто впливали голови державних адміністрацій та місцевих рад, судів обласного й місцевого рівня, представники бізнесових структур, інші зацікавлені особи. То про яке порівняння взагалі можна вести мову? Час покаже. Якщо судді, призначені на новій основі, почнуть грубо порушувати свої професійні обов'язки, значить, десь система не спрацювала й потрібно шукати причини.

— Негативних рецензій на реферати кандидатів було чимало. Прикметно, що багато претендентів, які не впоралися з письмовими роботами, отримали високі бали під час тестування. Чому для людей, які зайняли чільні місця в рейтингу, реферат виявся непрохідним бар'єром?

— Така проблема справді існує, і не тільки стосовно процесів добору суддів. Часто бувало так, що абітурієнти, які набрали захмарну кількість балів при вступі до університету й стали студентами, згодом виявили абсолютну безпорадність при застосуванні навчального матеріалу й були відраховані. Не можна не враховувати того, що тестові завдання завжди розраховані на середній інтелектуальний рівень, і навіть на рівень, нижчий від середнього, коли на перший план виходить запам'ятовування тих чи інших положень законодавства, а не розуміння його завдань і принципів. Проте майбутні судді за рівнем свого інтелектуального розвитку мають виділятися серед основної маси юристів, а те, чи виділяються вони, можна зрозуміти якраз у результаті оцінки їхніх рефератів, у яких розглядаються проблеми судоустрою й судочинства, якщо, звичайно, ці реферати виконані самостійно, а не на замовлення якоюсь «фірмою». У таких випадках кандидати в судді не в змозі до ладу пояснити, про що, власне, йдеться в їхніх роботах. Такі реферати для декого справді перетворюються на «непрохідні бар'єри».

Можливо, є сенс передбачити в законодавстві, аби написання рефератів здійснювалося на етапі кваліфікаційних іспитів за 2—3 складними питаннями. Це дозволило б краще зрозуміти, яким є рівень теоретичної та практичної підготовки претендента. У такому разі членів ВРЮ можна було б звільнити від перевірки оцінки письмових робіт.

— Декотрі претенденти, які з першого разу не пройшли співбесіди у ВРЮ, просили допустити їх до повторної співбесіди. Одна з кандидаток після другої невдалої спроби просила надати їй ще й третій шанс, мовляв, виправила всі недоліки і написала новий реферат. Виходить, що не задоволені рішенням ВРЮ претенденти можуть звертатися з проханнями про його перегляд необмежену кількість разів, доки нарешті не нададуть задовільного рівня реферат?

— Такі послаблення не передбачені ні законом про ВРЮ, ні Регламентом Ради. Якщо бути послідовними, тоді потрібно задовольняти прохання й інших претендентів. Якщо ж це робиться вибірково, то, природно, виникає підозра в корупційній мотивації таких рішень.

Можливо, слід установити в Регламенті перелік особливо поважних причин для таких дозволів за рішенням конституційної більшості ВРЮ.

«Доброчесність кандидатів у судді є предметом підвищеної уваги»

— До речі, у ВККС дотримуються думки, що ВРЮ не повинна проводити додаткових співбесід з переможцями конкурсу, оскільки з'являється суб'єктивний чинник у відборі. Що перевіряє ВРЮ під час кількахвилинних бесід із претендентами? Адже рівень знань засвідчують результати тестування.

— Відповідно до ч.2 ст.29 закону про ВРЮ кандидатура на посаду судді розглядається персонально після доповіді члена Ради, який діє за дорученням відповідної секції, де попередньо вивчаються матеріали щодо кандидата. На підставі §1 (п.4) гл.I Регламенту ВРЮ кандидатура претендента на посаду судді розглядається персонально на засіданні секції з питань призначення суддів на посади та звільнення їх з посад. Здатність кандидата кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також його моральні й особисті якості перевіряються шляхом співбесіди.

Такі повноваження Ради випливають з того, що вона згідно з ст.1 закону є відповідальною за формування високопрофесійного суддівського корпусу. А якщо так, то не повинна самоусуватися від власної оцінки ділових і моральних якостей претендента на посаду судді, матеріали щодо якого вивчаються як попередньо в секції, так і на засіданнях. У сучасних умовах ВРЮ є додатковим фільтром для запобігання потрапляння на суддівські посади непридатних для цього осіб.

За більш як ніж 12-річний строк перебування в складі Ради, я неодноразово стикався з кричущими проявами непідготовленості претендентів, які не могли сказати, що таке закон, які принципи судочинства передбачені в Конституції тощо. Хіба можна було доручати таким особам здійснення судочинства? У середньому негативні рішення приймалися щодо 12—15% претендентів.

Якщо застосування чинного порядку добору дасть позитивні зміни в цій сфері, використання ВРЮ зазначеного повноваження можна буде звести до мінімуму або й узагалі відмовитися від нього.

— Уже після того, як кандидат пройшов кілька етапів добору, на нього можуть надійти скарги. Як на них мають реагувати ВККС і ВРЮ? І чи взагалі реально об'єктивно дослідити викладену, але не підтверджену фактами інформацію, яка міститься в скаргах? Чи знайомі ви з досвідом інших країн, зокрема європейських, щодо виявлення моральних якостей кандидатів?

— Законом «Про судоустрій і статус суддів» передбачено проведення спеціальних перевірок стосовно кандидатів у судді (щось подібне застосовується до осіб, які претендують на посади в правоохоронних органах). Предметом таких спеціальних перевірок є з'ясування не професійних якостей кандидатів, а передусім їх законослухняності і доброчесності. При цьому використовуються різні джерела інформації, в тому числі розгляд конкретних звернень, в яких ідеться про антисуспільні вчинки претендента.

Нехтувати такі повідомлення не можна, якщо, звичайно, це відомості, які дійсно заслуговують на увагу та які можна перевірити. Природно, що не можна брати до уваги інформацію, не підтверджену фактами, тим більше — анонімні звернення.

Доброчесність кандидатів у судді є предметом підвищеної уваги й у зарубіжних країнах. Так, у схвалених ООН Основних принципах незалежності судових органів 1985 року міститься вимога, що ці особи повинні мати високі моральні якості. У Німеччині претенденти на суддівські посади подають поліцейське свідоцтво щодо благонадійності, а в США перевірки такої благонадійності претендентів і членів їхніх сімей проводяться ФБР.

Важливим заходом для оцінки доброчесності майбутніх суддів могло б стати підвищення віку, з якого їх можна призначати або обирати суддями з 25 до 30 років.

«Потрібно прискорити процес перебудови системи вищої юридичної освіти»

— У наукових колах якість юридичної освіти в багатьох вузах викликає певні сумніви. Адже таких університетів та їхніх філіалів нараховується близько 300. Чи не варто встановити перелік ВНЗ, випускники яких мали б право ставати суддями, як свого часу було зроблено в прокуратурі?

— Після істотного обмеження в радянські часи підготовки юристів, одразу після проголошення незалежності України почався справжній бум випуску осіб з дипломами фахівців у галузі правознавства, яких часто важко назвати юристами через украй низький рівень знань.

На жаль, тривалий час відповідне міністерство ігнорувало ці факти. Тільки в останні роки були підвищені вимоги щодо акредитації вишів, особливо в непрофільних закладах.

Що ж стосується підготовки майбутніх суддів — своєрідної еліти юридичного співтовариства, то до них повинні висуватися особливо жорсткі вимоги. Адже кожен суддя має бути кваліфікованим юристом, але не кожен кваліфікований юрист здатний бути суддею. Суддям мають бути властиві особливі якості, які не так яскраво виражені в більшості людей: почуття справедливості, висока принциповість, розсудливість, здоровий глузд, психологічна витривалість, комунікабельність та багато інших рис. Це, до речі, стосується й прокурорів. Тому вважаю правильним зосередження загальної підготовки майбутніх суддів у провідних юрвишах України з наступним шліфуванням цього процесу в Національній школі суддів.

— У 2010 році в Гарвардському інституті права в США відбулася масштабна конференція представників ВНЗ з усього світу. Її учасники практично одноголосно дійшли висновку, що у сфері підготовки правознавців склалася парадоксальна ситуація. З одного боку, юридичних вишів дуже багато і ринок переповнений молодими фахівцями, з другого — всі відзначили гострий брак справжніх спеціалістів. Та це було два роки тому. Як би ви охарактеризували теперішній стан юридичної освіти в Україні?

— У нашій країні потрібно прискорити процес перебудови системи вищої юридичної освіти. Не є таємницею, що значна частина, якщо не більшість випускників юридичних вишів, створених нашвидкуруч, без належної викладацької та матеріально-технічної бази, не спроможна влаштуватися на роботу за фахом через відсутність необхідних знань. Потреба в юристах, економістах, менеджерах свого часу значно зросла, та вона не безкінечна. Сьогодні відчувається брак фахівців із природничих і технічних спеціальностей, що негативно впливає на розвиток виробництва й призводить до того, що у відповідних галузях ми відстаємо від передових країн.

Що ж до системи юридичної освіти, то, як на мене, потрібно розробити науково обгрунтовану концепцію її реорганізації. Діяльність безперспективних вишів має згортатися поступово, без обмеження прав студентів, які там навчаються. Останнім слід надати можливість продовжити навчання в краще підготовлених до цього ВНЗ, передусім у провідних юридичних вишах та їхніх регіональних підрозділах.

«Практично всі випускники академії влаштовуються на роботу за фахом»

— Безспірно, важливе місце в підготовці майбутніх правознавців в Україні займає Одеська юридична академія, президентом якої ви є. Що можете сказати про якість знань ваших студентів?

— Не хочу втомлювати читачів наведенням цифрових показників. Відзначу лише, що вони є досить пристойними. Найкращим показником якості підготовки фахівців є те, що впродовж останніх років практично всі випускники академії, які навчалися за денною формою навчання, влаштовуються на роботу за фахом: у судах, прокуратурі, органах розслідування, в адвокатурі, органах виконавчої влади тощо.

— Які спеціальності традиційно найпопулярніші? Чим це зумовлюється?

— Ми робимо багато для того, щоб абітурієнти зробили усвідомлений вибір факультету, правильно оцінивши свої вподобання й можливості. Одних приваблює кар'єра судді, інші віддають перевагу майбутній службі в прокуратурі чи на адвокатському поприщі. Чимало й таких, які прагнуть обслуговувати юридичні потреби бізнесових структур, сподіваючись не лише на моральне задоволення від цієї діяльності, а й на високий рівень матеріального забезпечення. Як писав свого часу Володимир Маяковський, «все работы хороши, выбирай на вкус!». Забезпеченню індивідуальних потреб майбутніх випускників сприяє спеціалізація окремих навчальних підрозділів за профілем обраної діяльності.

— Який факультет має найбільший попит серед абітурієнтів?

— Торік найбільший попит, якщо можна так висловитися, мали Інститут прокуратури та слідства й факультет цивільної та господарської юстиції. Зростає інтерес до створеного в Києві Інституту інтелектуальної власності, а також факультетів політології та соціології, які мають тісний зв'язок зі спеціальністю «Правознавство».

— У НУ «ОЮА» навчається багато іноземців. Що їх приваблює у вашому вузі? Які спеціальності вони обирають?

— Нині в університеті навчається понад 250 студентів і аспірантів із зарубіжних країн. Що їх у нас приваблило? Очевидно, можливість отримати фундаментальну юридичну освіту, щоб згодом використати одержані знання. Їх також приваблює гарна репутація університету. Неабияке значення мають і принади прекрасного міста — сонячної Одеси.

«Професори зарубіжних вишів систематично виступають перед нашими студентами»

— Одним з головних напрямів діяльності вашого вишу є міжнародне співробітництво. Розкажіть про останні досягнення в цій сфері.

— Здійснюючи міжнародне співробітництво, університет підтримує постійні зв'язки з державними органами, науковими установами та провідними юридичними навчальними закладами різних країн. Професори зарубіжних вишів систематично виступають перед нашими студентами з лекціями з актуальних питань функціонування держави і права. Для окремих груп студентів, які в достатньому обсязі володіють англійською мовою, такі лекції читаються без перекладу. Перед студентами виступали президент Парламентської асамблеї Ради Європи Мевлют Чавушоглу, президент Міжнародного кримінального суду Філіп Кірш, голови Конституційного суду РФ Марат Баглай і Валерій Зорькін, голова Верховного суду РФ В'ячеслав Лебедєв та інші особи.

Університет підтримує і розвиває зв'язки з низкою міжнародних урядових та неурядових організацій, зокрема для обміну досвідом у галузі освіти. Представники університету систематично організовують проведення наукових конференцій і беруть у них участь. Кращі наші студенти постійно проходять стажування в зарубіжних навчальних закладах.

Важливою складовою міжнародного співробітництва НУ «ОЮА» є участь її представників у діяльності Парламентської асамблеї Ради Європи, Венеціанської комісії, аналіз законопроектів на відповідність європейським критеріям і принципу верховенства права. Університет неодноразово отримував відзнаки міжнародних організацій за досягнення в галузі юридичної освіти та науки.

— І наостанок скажіть, будь ласка, чи правда, що в НУ «ОЮА» навчаються найвродливіші дівчата?

— Не можна заперечувати очевидне! Навчаються, поєднуючи схильність до навчання та вроду. Адже не випадково вони систематично стають переможницями вітчизняних і зарубіжних конкурсів краси. І своїми позиціями в цій царині ми ніколи не поступимося.

«Варто замислитися над тим, щоб Конституція всі обов'язки, пов'язані з формуванням суддівського співтовариства, покладала на ВРЮ чи на орган з іншою назвою. Такий підхід зробить непотрібним одночасне функціонування ВРЮ і ВККС».

«Діяльність безперспективних вишів має згортатися поступово, без обмеження прав студентів, які там навчаються».

КОНСТРУКТИВНІ ІДЕЇ

«Оптимізоване» взаєморозуміння

Довіра до суду підвищується завдяки щирому спілкуванню та впровадженню нових технологій

ВІТАЛІЙ КУЗЬМИШИН,
голова Вінницького апеляційного адмінсуду

Нещодавно, приймаючи присягу суддів, Президент Віктор Янукович уніс ініціативи щодо зміцнення авторитету судової гілки влади, підкресливши, що незалежна та законна діяльність системи органів правосуддя є основою для стабільного розвитку країни.

Доступність суду

Президент визначив основні напрями посилення авторитету суду відповідно до міжнародних стандартів, як-от: впровадження в діяльність судів сучасних інформаційних технологій, які б полегшили роботу законників; здійснення необхідних заходів щодо відкритості діяльності; удосконалення організації роботи апарату судів та створення належних умов для реалізації громадянами своїх прав. Тому першочерговими завданнями судових установ є забезпечення доступу громадян до інформації про засідання, створення безперешкодних можливостей отримання документів, ознайомлення з матеріалами справ тощо.

Статистичні показники діяльності судової гілки влади вказують на позитивні тенденції. Йдеться, зокрема про те, що оскаржують лише 10% рішень судів першої інстанції. Натомість статистика стосовно питання довіри до суду є негативною. Ми почали замислюватись над цими питаннями ще з моменту створення Вінницького окружного адміністративного суду у 2006 році.

Проаналізувавши критику, яка лунала на адресу установ і служителів Феміди, здійснивши моніторинг чинників, що впливають на рівень довіри та формують позитивний імідж суду, ми визначили основні та найважливіші фактори.

Разом із законністю та справедливістю рішень джерелом формування громадської думки про діяльність судів в Україні є й рівень задоволення чи невдоволеності учасників процесів функціонуванням судової системи. Це передусім те, чи комфортно себе почував громадянин у суді, чи повну та зрозумілу інформацію він отримав та чи вчасно вона була надана працівниками установи. Крім того, передумовою розуміння призначення обителей Феміди та підтримки їх суспільством є конструктивна взаємодія судів із представниками мас-медіа, адже ЗМІ є основним джерелом інформації. Задля підвищення рівня захищеності прав і свобод громадян та виправлення негативних тенденцій у сприйнятті роботи судової установи законники Вінницького апеляційного адміністративного суду запровадили інновації в організації роботи установи.

Відвідувачі суду повинні мати можливість задовольнити як інформаційну, так і звичайну спрагу.

Один стіл для двох сторін

Суди повинні бути відкритими та доступними для громадян. А доступ до правосуддя вимагає усунення зайвих бар'єрів до послуг установ.

Не є таємницею, що задля виведення державних послуг на відкритий простір у розвинених та соціально орієнтованих країнах інституції державного значення розташовані в центрі міста, і це є стандартом. Саме тому першим кроком для підвищення громадської довіри та авторитетності судової гілки влади, на нашу думку, є зручне розміщення суду.

Очевидно, найголовніший фактор, що впливає на доступність та довіру до суду, — його вдала внутрішня організація. Адже можливість вільного доступу до публічних місць в установі, облаштованих необхідними зручностями та технічно придатних для отримання інформації, є одним із основних інструментів, які забезпечують продуктивну співпрацю відвідувачів та працівників апарату. Саме на це зверталася увага при облаштуванні приміщення ВААС. Принципи організації інтер'єру в залах судових засідань ВААС істотно відрізняються від тих, які всі звикли бачити досі: сторони в спорах сидять за спільним напівкруглим столом, що сприяє конструктивній співпраці та пошуку необхідного консенсусу. Так обладнано адміністративні суди в європейських країнах.

Однак цим новації не обмежуються — один із залів судового засідання ВААС оснащено веб-зв'язком, який дозволяє зменшити витрати та зблизити сторони, що територіально віддалені від суду апеляційної інстанції, адже юрисдикція ВААС поширюється на три області (Вінницьку, Хмельницьку та Чернівецьку). Проте ця ініціатива ще не закріплена на законодавчому рівні, тому наразі не може використовуватись.

З метою забезпечення належних умов перебування громадян у суді облаштовано зручні приміщення для очікування, де громадяни можуть підготувати документи, скориставшись електронними підказками за допомогою WI-FI зв'язку, системи діловодства тощо. Крім того, відвідувачі мають вільний доступ до їдальні, кулерів з питною водою, гардеробів та туалетних кімнат. Для ознайомлення зі справами в інформаційному відділі суду передбачено окрему кімнату з необхідною ксерокопіювальною технікою.

Задля налагодження зовнішніх зв'язків, зокрема належного інформування відвідувачів суду, ВААС забезпечив роботу відділів прийому та інформаційного відділу протягом усього робочого дня. Так, відвідувач може безперешкодно здати матеріали безпосередньо до суду та отримати будь-яку необхідну інформацію під час його роботи.

Для оптимізації комунікацій у суді функціонує телефон довіри в інформаційному відділі суду. Дзвінок до цього відділу завжди буде результативним для абонента, а звернення громадянина — оперативно задоволене, якщо запит належить до компетенції суду і співробітник уповноважений надавати відповідь. Завдяки функціонуванню телефону довіри триває діалог громадян та юридичних осіб із судом, і кожен охочий може висловити свою думку щодо покращення роботи суду.

ВААС у Facebook

Водночас у публічних місцях суду встановлено інформаційні монітори, на яких висвітлюється графік розгляду справ, інформація про роботу установи та судової гілки влади, правила поведінки в суді, права та обов'язки сторін у засіданні. У холі суду розміщено інформаційний кіоск, з допомогою чого забезпечується доступ до судових рішень, веб-сторінки суду тощо.

Разом із цим ВААС розробив власний веб-сайт. Це дає безліч можливостей для оптимізації робочого процесу не тільки працівникам суду, а й сторонам у справах та усім охочим.

Офіційне інтернет-представництво суду відіграє неабияку роль у реалізації принципу прозорості в діяльності судової гілки влади.

На сайті суду є такі розділи:

- «Сторінка відвідувача». Тут можна ознайомитись з порядком апеляційного розгляду справ та графіком розгляду адміністративних справ, орієнтуючись на прізвище судді-доповідача, або з допомогою використання календаря призначених справ. У цьому ж розділі передбачена можливість поставити запитання та отримати фахову відповідь;
- «Громадська приймальня» та «Контакти». Тут містяться реквізити для перерахунку державного мита та інформація про режим роботи, місцезнаходження та контакти інформаційного сектору суду;
- «Електронна бібліотека». Інтернет-представництво суду, де можна знайти актуальне галузеве законодавство.
- «Законодавча база». Відвідавши цей розділ сайту, сторони безперешкодно можуть увійти до Єдиного державного реєстру судових рішень — автоматизованої системи збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень, а також до юридично-інформаційної пошукової системи «Законодавство України».

Також ВААС створив свою сторінку в соціальній мережі Facebook. Це дає можливість не лише активніше інформувати громадськість про завдання, здобутки та проблеми адміністративного судочинства, а й налагодити конструктивне спілкування з користувачами соціальної мережі, що матиме значний вплив на ефективність роботи суду та сприятиме покращенню його діяльності.

Командна робота

Вжито дієві заходи з налагодження комунікації з представниками ЗМІ. Розуміючи, що діяльність щодо налагодження зв'язків потребує певних знань та навичок, є цілісною діяльністю, має формуватись на підставі як короткострокового планування заходів, так і завдяки стратегічному плануванню, у ВААС введено посаду прес-секретаря. До його обов'язків входить налагодження співпраці зі ЗМІ, проведення прес-конференцій, брифінгів, семінарів та інших комунікативних заходів. Крім того, на веб-сайті суду створено сторінку «Інформація для ЗМІ», яка постійно наповнюється актуальними прес-анонсами, інформаційними довідками тощо.

З метою забезпечення належної організації роботи апарату суду у ВААС створюються всі умови для злагодженої роботи співробітників, спрямованої на досягнення поставлених цілей. Управління установою здійснюється на основі взаєморозуміння, чіткої постановки завдань і контролю за їх виконанням.

Варто зауважити, що в обителі Феміди напрацьовано та розроблено кодекс поведінки працівника, де передбачено норми поведінки в різних комунікативних ситуаціях, особливості трудового розпорядку, етичні аспекти діяльності тощо.

Усі запроваджені інновації є результатом злагодженої командної роботи як суддів, так і працівників апарату. При цьому кожен працівник ВААС усвідомлює, що він надає судові послуги і що саме від їх якості залежить не лише рівень довіри громадян до установи, а й плата за його роботу, яка вираховується з податків, сплачених фізичними та юридичними особами.

Підвищення рівня поінформованості громадськості, спрощення процедур спілкування між сторонами в справах, з одного боку, та судами — з другого створює оптимальні умови для здійснення правосуддя з дотриманням розумних строків розгляду справ.

У ВААС неодноразово проводились опитування відвідувачів щодо довіри до суду й отримано досить високі результати — 84%. А це свідчить, що громадянин, який відвідував суд, довіряє йому.

Підсумовуючи все сказане та враховуючи власний досвід, підкреслимо, що запровадження інноваційних технологій у сфері обслуговування відвідувачів суду, злагоджена робота всіх працівників та врахування потреб суспільства дають позитивні результати й забезпечують формування оптимального рівня довіри з боку громадськості до судової системи. Саме тому вважаємо, що ініціативи В.Януковича в судовій сфері є вкрай необхідними на цьому етапі, оскільки це допоможе значно підвищити роль та місце суду в суспільстві, зміцнить авторитет судової гілки влади та репутацію нашої держави на міжнародному рівні.

ВІТАЄМО!

МИКОЛА ПІНЧУК
11 серпня, 65 років

Суддя Верховного Суду, член Вищої кваліфікаційної комісії суддів, генерал-майор юстиції, заслужений юрист України.

ОЛЕКСАНДР СИБІГА
13 серпня, 43 роки

Суддя Вищого господарського суду, кандидат юридичних наук.

ОЛЬГА ГЛОС
14 серпня

Суддя Вищого господарського суду.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Вища кваліфікаційна комісія суддів України
Оголошення

7 серпня 2012 року

Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідно до стст.74, 76 закону «Про судоустрій і статус суддів» повідомляє про підготовку матеріалів щодо обрання кандидатів на посади суддів безстроково:

Головко Олени Володимирівни — на посаду судді Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду;
Денісова Віталія Павловича — на посаду судді Апеляційного суду Волинської області;
Ул'яновської Оксани Василівни, Леонтюк Любові Кирилівни — на посади суддів Апеляційного суду м.Києва;
Пономаренка Івана Петровича, Чумак Надії Олексіївни, Воловик Ніни Федорівни, Кір'яка Анатолія Володимировича, Риб'янця Сергія Анатолійовича — на посади суддів Апеляційного суду Дніпропетровської області;
Гаркуши Оксани Маївни, Кабаля Ігоря Івановича — на посади суддів Апеляційного суду м.Севастополя;
Короїда Юрія Миколайовича — на посаду судді Апеляційного суду Чернігівської області;
Кондрак Наталі Йосифівни — на посаду судді Севастопольського апеляційного адміністративного суду;
Круподері Дмитра Олександровича, Козаченка Андрія Володимировича, Галатіної Олени Олександрівни — на посади суддів Донецького апеляційного адміністративного суду;
Рибальченко Ірини Григорівни — на посаду судді Красноградського районного суду Харківської області;
Павлюк Ірини Юріївни, Мамченко Юлії Андріївни, Войтюка Віталія Романовича — на посади суддів Рівненського апеляційного господарського суду;
Лук'янчук Ольги Вікторівни — на посаду судді Одеського апеляційного адміністративного суду;
Караваєва Костянтина Миколайовича — на посаду судді Апеляційного суду Автономної Республіки Крим;
Ламєкіна Миколи Івановича — на посаду судді Слов'янського міськрайонного суду Донецької області;
Бабкової Тетяни Вікторівни — на посаду судді Апеляційного суду Харківської області;
Шаптали Євгена Юрійовича, Сташківа Ростислава Богдановича, Шевченка Едуарда Олександровича, Копитової Олени Сергіївни — на посади суддів Київського апеляційного господарського суду.

ЗАКІНЧЕННЯ СТРОКУ

Президент України
Указ

Про звільнення судді

Відповідно до пункту 1 частини п'ятої статті 126 Конституції України

ПОСТАНОВЛЯЮ:

Звільнити Гукаленка Олександра Олеговича з посади судді Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області у зв'язку із закінченням строку, на який його призначено.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м.Київ,
31 липня 2012 року
№460/2012

КАДРИ

Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів, суддя Верховного Суду Ігор САМСІН:

«У всіх суддів права та обов'язки — рівні»

МАР'ЯНА ПАВЛОВСЬКА,
прес-секретар Апеляційного суду АРК

Незважаючи на спеку, кримська Феміда працює в посиленому режимі. Зокрема, в останні дні липня в Апеляційному суді АРК відбулися оперативна нарада та збори суддів, на яких були обговорені підсумки роботи установи за І півріччя поточного року. До участі запросили голову Вищої кваліфікаційної комісії суддів, суддю Верховного Суду Ігоря САМСІНА. Після закінчення заходів він розповів про важливість проведення оперативних нарад, роль ВККС у вивченні питань застосування положень нового кримінального процесуального законодавства та про ідею створення Спілки суддів у відставці. До речі, як з'ясувалось, І.Самсін походить зі славного козацького роду.

«Оперативні наради необхідні»

— Ігорю Леоновичу, коли ви востаннє були в Апеляційному суді АРК?

— Останнього разу я був тут ще тоді, коли Верховний Суд вивчав питання, пов'язані з розглядом судами спорів під час виборчого процесу. Ми в апеляційному суді проводили семінар щодо застосування законодавства про вибори.

— На вашу думку, чи існує сьогодні потреба в організації оперативних нарад, за участю суддів судів різної юрисдикції та представників вищих судових інстанцій, на одну з яких ви були запрошені до Апеляційного суду АРК?

— Переконаний, що такі оперативні наради необхідні. Я не кажу, що вони повинні проходити дуже часто. Вони можуть бути щоквартальними чи піврічними. Такі наради за участю керівників структурних підрозділів апарату судів дозволяють, по-перше, встановити недоліки в роботі, а по-друге, проаналізувати їх та визначитися зі шляхами їх усунення. Отже, проведення відповідних нарад сприяє покращенню організації роботи суду в цілому та здійсненню правосуддя зокрема. А це вкрай необхідно для системи, яка функціонує в цьому регіоні. Я також уважаю, що з приводу окремих питань на оперативні наради варто й досить корисно запрошувати представників вищих судових інстанцій, правоохоронних органів та інших осіб для налагодження ефективнішої співпраці.

Дуже важлива роль у цьому процесі відводиться, звісно ж, голові суду. Якщо він здатний належним чином організувати роботу, то це відчувається і в господарській діяльності, і в розгляді справ усіма суддями. У свою чергу я особисто намагаюся постійно брати участь у подібних заходах, зокрема й для того, щоб поспілкуватись із суддями, які можуть висловити власну думку про роботу суду, ВККС, а також повідомити певні факти, акцентувати мою увагу на деяких моментах, що варті реакції комісії.

— Як ви оцінюєте показники роботи Апеляційного суду АРК? Які недоліки в організації роботи можете відмітити?

— Повинен сказати, що не бачу вкрай негативних моментів чи вагомих недоліків. Звісно ж, не помиляється лише той, хто не працює. Думаю, незначні огріхи, що траплялися в роботі суду, з приходом Валерія Івановича будуть усунені. Саме керівник установи повинен першим бачити всі помилки та оперативно їх виправляти ще до того, як це стане відомо широкому загалу. Взагалі, потрібно більше уваги приділяти інформуванню громадськості про діяльність судів і всіляко сприяти формуванню образу відкритого правосуддя. Завдяки чому суспільство отримуватиме неупереджену, об'єктивну, правдиву інформацію про діяльність судової системи. Якщо виникає певний резонанс із того чи іншого приводу, то саме прес-служби судів повинні бути першоджерелом, яке надає достовірну інформацію. Вважаю, що не зайвим буде нагадувати ЗМІ приклад міжнародного інформаційного агентства Сі-Ен-Ен яке не оприлюднює інформації, не перевіривши її.

«Кваліфікований суддя — якісне судочинство»

— Яким чином можна зменшити навантаження на членів ВККС при розгляді скарг на дії суддів? Адже при такому обсязі роботи важко приймати зважені рішення.

— Ми працюємо над цим питанням. Для прикладу, нещодавно члени ВККС перебували з робочим візитом у США, який був присвячений питанням дисциплінарної відповідальності суддів. Варто зазначити, що проблема в усіх одна — велике навантаження. До ВККС надходить багато скарг на неналежне ставлення суддів до виконання професійних обов'язків, при цьому 90% — скарги, що стосуються саме процесуальних дій судді. Навантаження — більш ніж значне, однак з гордістю відзначу, що скоро виповниться 2 роки діяльності ВККС у новому статусі, й увесь цей час ми успішно справляємося з навантаженням, працюємо злагоджено та постійно намагаємося вдосконалювати свою роботу. Комісія запровадила практику розгляду заяв щодо поведінки суддів одним блоком на засіданні, якщо викладені в тих скаргах мотиви й доводи не дають підстав для висновку про необхідність проведення додаткових перевірок. Але наголошу: кожне звернення є предметом розгляду на засіданні, а до того ретельно перевіряється членом комісії, за його дорученням — дисциплінарними інспекторами. Будь-хто з членів ВККС має право здійснити запит певної інформації, зажадати роз'яснень, уточнень фактів і обставин для вирішення скарги стосовно дій того чи іншого судді. Крім того, ми звертаємось із запитами та по роз'яснення і до громадян, і до різних громадських організацій, у тому числі правозахисних. Що стосується процесуальної діяльності судді під час розгляду справи, яка перебуває в його провадженні, то контроль за такою діяльністю не належить до функцій ВККС, оскільки втручатись у здійснення правосуддя законом забороняється будь-кому.

— Громадяни звертаються до ВККС із скаргами на втручання в роботу автоматизованої системи документообігу? Які заходи вживають члени комісії, аби захистити систему?

— З такими питаннями, звісно, звертаються. Будь-яке втручання в роботу автоматизованої системи помітне, і спеціалісту відразу стає зрозуміло, хто й навіщо «заходив» до неї, тому ніяких особливих заходів захисту тут не потрібно. Інша річ — організаційні питання, які стосуються навантаження суддів. Наприклад, суддя виходить з відпустки, а йому автоматизована система відразу розподілила 300 справ, більшість із яких є складними й потребують чимало часу для вивчення. У такому разі варто було б зробити перерозподіл. У цьому я не бачу загрози для об'єктивності й неупередженості розподілу справ. В іншому випадку втручання в систему не має жодного сенсу: справу розглядатиме той суддя, якого визначила автоматизована система. Із цього й випливає головне: у всіх суддів права та обов'язки — рівні, кожен повинен упоратися з покладеними на нього обов'язками, якісно розглядати справи незалежно від їх складності. А тому важливим для нас, членів ВККС, є питання кваліфікації суддівського корпусу. Професіоналізм суддів — це те, над чим ми працюємо й до чого прагнемо, адже кваліфікований суддя — це якісне судочинство й, відповідно, стабільність громадянського суспільства.

— Сьогодні загальнодержавною тенденцією є проведення масштабних реформ у багатьох галузях. Суттєві зміни вже торкнулися судової системи та адвокатури. Вітчизняні юристи та іноземні експерти, які вивчали новий КПК, вважають його революційним. Як думаєте ви? Яким чином відбуватиметься вивчення особливостей нового кодексу та якою буде роль ВККС у цьому процесі?

— 5 липня 2012 року Президент дав нам доручення — ВККС визначена головним координатором проведення перепідготовки суддів, працівників правоохоронних органів, пенітенціарної системи та адвокатів з питань застосування положень нового кримінального процесуального законодавства. Важливо, що глава держави відмітив безумовну й головну роль у цьому процесі суддівського корпусу й комісії — органу, покликаного формувати професійний суддівський корпус, адже нова редакція КПК містить ряд новел:

- розширюється система запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою;
- з'являється новий учасник кримінального процесу — слідчий суддя;
- буде втілюватися в життя принцип змагальності тощо.

Упевнений, що ВККС на найвищому рівні виконає свій обов'язок координатора проведення перепідготовки, більше того, безпосередньо візьме активну участь у вивченні нового КПК, адже положення нової редакції кодексу стосуватимуться не тільки судів, а й інших учасників кримінального провадження. Тому варто стимулювати вироблення єдиного праворозуміння й правозастосування норм КПК всіма учасниками процесу задля подолання можливих проблем.

— Ви один з ініціаторів створення Спілки суддів у відставці. Якою бачите роль цієї громадської організації?

— На жаль, ми забуваємо, що є така категорія наших колег, як судді у відставці. Знаємо діючих суддів, багато уваги приділяємо кандидатам на посади суддів, а от суддів у відставці згадуємо не так часто. Я розумію, що вони не мають стосунку до розгляду справ, проте можуть і повинні відігравати важливу роль у позапроцесуальній діяльності судів та суддів, у становленні позитивної атмосфери в судовій системі.

У свою чергу суддів у відставці потрібно підтримувати, не забувати про них, адже вони не один десяток років свого життя віддали служінню Феміді. Їх варто залучати до наставництва, влаштовувати з ними зустрічі, адже ці люди можуть поділитися з молодими суддями неоціненним досвідом.

Є така ідея — створення Спілки суддів у відставці. І я думаю, вони будуть із задоволенням долучатися до неї та допомагати в реалізації ідей спілки.

> «Найвищий пілотаж» — коли дві сторони після процесу дякують судді. Особисто в мене були такі справи.

«Місце роботи — це добровільний вибір кожного»

— У цьому році процедура добору кандидатів на посади суддів відрізняється від тієї, що була минулого року: вперше в одному місті було проведене анонімне тестування всіх кандидатів, змінено формат кваліфікаційного іспиту. На вашу думку, яких позитивних результатів варто очікувати від цих нововведень?

— По-перше, зауважу, що процедура добору кандидатів на посади суддів передбачена законом «Про судоустрій і статус суддів». І ВККС цієї процедури не змінювала. Однак ми намагаємося запозичувати лише позитивне в різних країнах світу. Минулого року набралися досвіду й цього року процедуру добору вдосконалили, у результаті чого дещо ускладнили, зокрема в частині складення кваліфікаційного іспиту. Таке право комісії надав закон, а тому кандидати повинні об'єктивно оцінювати свої знання, навички й чітко усвідомлювати: пройдуть вони іспит чи ні. Це закономірний процес, як і в інших державах світу, коли відбір стосується майбутнього судді чи адвоката.

Деякі новели в порядку добору вже принесли позитивні плоди. Цього року тестування кандидати проходили 5 червня в м.Києві. І вже ввечері ми мали інформацію про тестування 3500 осіб. Результати засвідчили експерти з міжнародної організації, які працювали разом з нами. Цікавий факт, що два експерти-тестологи не є юристами, вони — математики. Адже результат тестування — це сукупність складних математичних формул, і недоліки в тестуванні виявляються шляхом застосування цих формул, використання об'єктивних критеріїв і даних. Ми отримали позитивну оцінку експертів і задоволені, що автоматизована система нас не підводить.

Наразі важко сказати, який результат принесуть нововведення щодо порядку складення кваліфікаційного іспиту. Я бачу, що кандидати надають цьому дуже великого значення та посилено готуються до іспиту.

Для нас це вже позитив, свідчення того, що комісія досягає своєї мети — мати кваліфікованого та грамотного суддю.

— Як буде вирішено питання призначення суддів у «непрестижні» регіони? Для прикладу, в автономії існують віддалені районні центри, і не знайшлось охочих зайняти там посади суддів, тоді як місцеві кандидати не змогли подолати тестові випробування.

— Потрібно розуміти, що судова система не оперує поняттям «престижність суду» за критерієм його місцезнаходження. Кандидати повинні усвідомити, що статус судді не залежить від розташування суду і за своїм становищем посади суддів є рівними як у віддаленому районі області, так і в центрі міста. Суддя повинен якісно виконувати покладені на нього обов'язки, постійно працювати над підвищенням своєї кваліфікації та розуміти, що суддя може зробити кар'єру й перевестися на роботу в інший суд, якщо з'явиться вакансія, та піднятися сходинками кар'єри до посади у Верховному Суді. Ми ж у свою чергу не можемо нікого примушувати, не маємо права тиснути на кандидатів, місце роботи — це добровільний вибір кожного. Проте потрібно обирати людей, які бачать перспективу й бажають працювати. У нашій компетенції — лише ініціювати вирішення питань щодо належного матеріального забезпечення та фінансування цих регіонів. Приміром, у судді повинне бути службове житло, але тільки службове, якщо він успішно просуватиметься в службовій діяльності, то це житло залишиться для його наступника.

«Істина не терпить зволікань»

— Наскільки мені відомо, ви походите зі славного козацького роду Григорія Самсона, який брав участь у походах Богдана Хмельницького. А ваші предки свого часу займалися юриспруденцією? Якщо так, то чи вбачаєте в цьому певну закономірність?

— Історію свого роду знаю завдяки двоюрідному брату. Він з'ясував, що в перепису Білоцерковського полку (1648—1712) існує згадка про покозаченого шляхтича Триліської сотні Гришка Самсона. Він разом із братом брав участь у походах Б.Хмельницького, а згодом осів у с.Тишиця поблизу Львова, звідти і пішов наш рід. За словами істориків, існує певна закономірність у тому, що через кілька поколінь представник роду повернувся в місця, де колись жили його предки. Г.Самсон та його брат були освіченими козаками та служили писарями. Згідно з даними істориків та геральдистів вони мали і власний герб. На ньому зображені: Самсон у срібній одежі, який роздирає пащу золотому леву; щит, увінчаний сталевим лицарським шоломом; жовто-блакитні клейноди; срібний меч із золотим руків'ям. Коли геральдисти відновлювали герб, то додали до нього золоті терези, що є символічним для майбутніх поколінь нашого роду. На синій стрічці золотом написано девіз: «Veritas odit moras» («Істина не терпить зволікань»).

— Коли у вашому житті з'явилося це гасло: «Істина не терпить зволікань»?

— Воно постійно було в моєму житті, особливо коли я став суддею. Батьки завжди наказували мені бути порядною та справедливою людиною. Істину, і бажано без зволікань, хочуть знати всі. Я вважаю «найвищим пілотажем», коли дві сторони після закінчення процесу дякують судді. Особисто в мене були такі справи.

— І наостанок: чого ви хотіли б побажати голові Апеляційного суду АРК, суддям та працівникам апарату цієї установи?

— Хочу побажати здоров'я, благополуччя, здобутків на професійній ниві, успішної кар'єри. А також організованості, такої, яку я побачив під час оперативної наради. Якщо так триватиме й надалі, будуть злагодженість і бажання самовіддано працювати, то високий показник ефективності роботи Апеляційного суду АРК стане стабільною величиною.

СЕМІНАР

Міграційні новели

У Львові відбувся одноденний семінар для суддів адміністративних судів, які спеціалізуються на розгляді спорів щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового захисту, примусового повернення і примусового видворення іноземця чи особи без громадянства з країни, а також спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні.

У навчанні взяли участь судді Волинського, Закарпатського, Івано-Франківського, Львівського, Тернопільського окружних адміністративних судів та Львівського апеляційного адміністративного суду. Семінар організовано регіональним представництвом управління верховного комісара ООН у справах біженців у Білорусі, Молдові та Україні спільно з нашим Вищим адміністративним судом. Під час заходу судді ознайомилися із ситуацією щодо біженців у світі та нашій країні, особливостями процедури визначення їх статусу та останніми змінами законодавства у сфері міграції.

Суддя, секретар пленуму ВАС Михайло Смокович наголосив на ключових змінах 2012 року в постанові пленуму «Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, примусового повернення і примусового видворення іноземця чи особи без громадянства з України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні», а також дав відповідні роз'яснення офіцерам Чопського прикордонного загону, Західного регіонального управління ДПС та суддям.

Радник з правових питань регіонального представництва УВКБ ООН Дмитро Плечко дав практичні рекомендації суддям щодо використання інформації, розміщеної на веб-сайті регіонального представництва: щодо країн походження біженців та матеріалів (з контрольного переліку для суддів), необхідних для якісного розгляду спорів щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового захисту.

Юристами Міжнародного фонду охорони здоров'я та захисту довкілля «Регіон Карпат» був викладений аналіз релевантних прецедентів Європейського суду з прав людини (за стст.3, 5, 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) та національної практики щодо задоволення скарг іноземців у спорах щодо: статусу біженця та примусового видворення іноземця чи особи без громадянства з України.

У червні поточного року подібний захід відбувся в Одеському окружному адміністративному суді для суддів цього та Одеського апеляційного адміністративного суду. До кінця року планується провести ще два семінари для окружних та апеляційних адміністративних судів Києва й Харкова.

ПІДСУМКИ

Тернопільщина звітує

ЛЮДМИЛА ЗАЛЕЦЬКА,
прес-секретар Апеляційного суду Тернопільської області

В Апеляційному суді Тернопільської області підсумували роботу судів регіону за перше півріччя 2012 року. За останні півроку на Тернопільщині розглянуто 10700 цивільних, 1207 кримінальних та 19028 адміністративних справ.

За вказаний період найбільше навантаження мав Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області. Суддя цієї установи розглядав 87 справ на місяць. У порівнянні з минулорічними показниками навантаження зменшилося втричі. Найменше роботи було в Підгаєцькому районному суді — 36 справ на одного законника.

У першому півріччі на Тернопільщині було розглянуто 10700 цивільних справ, що на 4500 менше, ніж за аналогічний період минулого року. Наприклад, суддя Тернопільського міськрайоного суду розглядав 50 цивільних справ на місяць; Монастириського районного — 43 справи; Борщівського районного — 38. Експерти відмітили, що строки розгляду цивільних справ у більшості судів покращилися.

Поменшало й адміністративних спорів. За підсумковий період їх розглянуто 19028, у той час як за аналогічний період минулого року — 65421.

За 6 місяців поточного року суддями Тернопільщини розглянуто 1207 кримінальних справ. Засуджено 1136 осіб. Частіше законники стали відправляти винуватців на громадські роботи. Також слід відмітити, що в поточному році збільшилася кількість кримінальних справ, порушених за ознаками злочинів проти життя та здоров'я особи, та зменшилася — за ознаками злочинів проти власності та у сфері службової діяльності.

Більшість вироків судів області апеляційна інстанція скасовувала через порушення норм кримінально-процесуального закону, однобічність дізнання, порушення права на захист та призначення покарання у вигляді позбавлення волі, а не альтернативних йому — обмеження волі, громадських робіт чи штрафу.

В.о. голови Апеляційного суду Тернопільської області Богдан Сташків назвав роботу судів регіону задовільною й наголосив, що в порівнянні з аналогічним періодом минулого року результати діяльності судів регіону покращилися. Робота ведеться оперативно та якісно, справедливо та законно. Показники рівня злочинності зменшуються.

Варто відзначити, що Феміда на Тернопільщині чекає поповнення. Найближчим часом, аби було кому виконувати обов'язки слідчого судді, штат збільшиться на 15 осіб, а штат працівників апарату — на 53.

ЛИСТИ

Копійчана зарплата

Працівники апарату суду просять подолати «фінансову несправедливість»

Ті, хто забезпечує діяльність храмів Феміди, отримують за свою роботу копійки. Голови судів постійно звертають увагу на те, що працівники апарату з вищою юридичною освітою одержують зарплату, яка не забезпечує навіть мінімальних матеріальних умов для існування. До цього часу питання неналежної оплати праці є відкритим. До редакції «ЗіБ» надійшов лист працівників Торезького міськсуду Донецької області, які просять подолати «фінансову несправедливість». Нижче наводимо текст звернення.

З урахуванням соціально-економічної ситуації, що склалася в державі останнім часом, відчуваючи певну несправедливість умов оплати праці працівників апарату місцевих загальних судів, ми, працівники Торезького міського суду Донецької області, змушені звернутися до вас для отримання допомоги у вирішенні такої болючої проблеми. Відповідно до ст.33 закону «Про державну службу» оплата праці держслужбовців повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, сприяти вкомплектуванню апарату державних органів компетентними й досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю. Згідно з ч.2 ст.95 КЗпП до мінімальної заробітної плати не включаються доплати, надбавки, заохочувальні та компенсаційні виплати. Згідно з ч.3 ст.96 КЗпП формування тарифної сітки (схеми посадових окладів) провадиться на основі тарифної ставки робітника першого розряду, яка встановлюється в розмірі, що перевищує законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати, та міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень розмірів тарифних ставок (посадових окладів). Відповідно до ст.9 закону «Про оплату праці» від 24.03.95 розмір мінімальної заробітної плати визначається з урахуванням потреб працівників та їх сімей, вартісної величини достатнього для забезпечення нормального функціонування організму працездатної людини, збереження її здоров'я набору продуктів харчування, мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості, а також загального рівня середньої заробітної плати, продуктивності праці та рівня зайнятості. Мінімальна заробітна плата встановлюється в розмірі, не нижчому від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Згідно з положеннями ст.144 закону «Про судоустрій і статус суддів» «розмір заробітної плати працівників апаратів судів… їхнє побутове забезпечення й рівень соціального захисту визначаються законом і не можуть бути меншими, ніж у відповідних категорій державних службовців органів законодавчої та виконавчої влади». На цей час посадовий оклад працівника апарату загального місцевого суду дорівнює мінімальній заробітній платі. Незважаючи на безліч соціально-економічних «реформ» у державі, така ситуація не змінюється протягом років. Помічники суддів та секретарі суду і судового засідання, на яких покладена левова частка тяжкої та кропіткої праці, на плечах котрих лежить обов'язок забезпечення та сприяння здійсненню правосуддя, отримують заробітну плату, яка не забезпечує навіть мінімальних матеріальних умов для існування. Єдиним джерелом збільшення розміру заробітної плати є преміювання державного службовця за результатами роботи. Прийняття та введення в дію в минулому році закону «Про судовий збір», яким ставки судового збору збільшені, а для акумуляції отриманих коштів створений спеціальний рахунок, вселило надію на достатній рівень забезпечення працівників суду. Збільшення з 1 серпня 2012 року фінансування загального фонду держбюджету уможливить підвищення заробітних плат працівників апарату місцевих загальних і апеляційних судів. Адже наразі фінансування цих видатків здійснюється за рахунок спеціального фонду, наповнення якого залежить, зокрема, від надходжень від судового збору. Найгірша ситуація з оплатою праці склалася в червні 2012 року, коли працівники суду отримали заробітну плату в розмірі від 1300 до 1400 грн., у ці суми вже вкладений «фіксований» аванс — 420 грн. Тобто помічник судді, як і секретар, маючи вищу юридичну освіту, певний стаж роботи, щоденно виконуючи великий обсяг роботи, в середньому отримав 15 червня 2012 року на свій рахунок в установі банку 420 грн., а наприкінці місяця — 880 грн. Преміювання працівників у червні не здійснювалося, персональні надбавки не нараховувалися взагалі. У багатьох працівників є сім'я та діти, а єдине джерело доходів — заробітна плата. Висловлюємо наше сподівання, що ганебна ситуація з оплатою праці працівників апарату місцевих загальних судів Донецької області буде виправлена, а компетентними органами буде змінене становище працівників судів, які є заручниками недосконалого механізму розподілення коштів.

Працівники апарату Торезького міського суду Донецької області

Державна судова адміністрація України

У зв'язку з листом редакції газети «Закон і Бізнес» щодо стану оплати праці працівників апарату судів повідомляємо, що при підготовці бюджетного запиту на 2012 рік фонд оплати праці працівників апарату судів планувався Державною судовою адміністрацією з розрахунку надбавки до посадового окладу в розмірі 50% і 50%-ї місячної премії та становив 1437,2 млн грн.

Міністерством фінансів ці показники було знижено, відповідно, до 25% надбавки та 10% премії, у зв'язку з чим названий фонд оплати праці був зменшений до 1072,0 млн грн. Крім того, на останньому етапі бюджетного процесу фонд оплати праці працівників апарату місцевих та апеляційних судів був зменшений Міністерством фінансів ще на 123,4 млн грн., а середній плановий рівень надбавок до посадового окладу становив лише 9%.

Під час формування проекту державного бюджету на 2012 рік ДСАУ також порушувала питання щодо розподілу доведеного граничного обсягу видатків загального фонду державного бюджету в розмірі 2080,7 млн грн. виключно на видатки з оплати праці разом з нарахуваннями та зазначала, що дефіцит таких коштів становить 2031,5 млн грн.

При цьому зверталась увага Міністерства фінансів на можливі негативні наслідки рішення стосовно передбачення фінансування видатків на оплату праці зі спеціального фонду держбюджету за рахунок надходжень коштів від справляння судового збору (лист від 18.08.2011 №11-5183/11).

Водночас законом «Про Державний бюджет України на 2012 рік» передбачено зменшення видатків загального фонду порівняно з минулим роком на 329,6 млн грн. та фінансування видатку на оплату праці працівників апарату судів разом з нарахуваннями за рахунок спеціального фонду в сумі 1327,5 млн грн.

З огляду на це за результатами звернення голови ДСАУ до Кабінету Міністрів Верховною Радою на підставі відповідного законопроекту Уряду 12 квітня 2012 року внесені зміни до закону «Про Державний бюджет України на 2012 рік», якими, зокрема, видатки на оплату праці разом з нарахуваннями збільшено на 180 млн грн.

Також слід зазначити, що фактичне надходження коштів від сплати судового збору за період з початку поточного року є значно меншим від запланованих показників, а попередній прогнозований дефіцит коштів на кінець поточного року становитиме близько 770 млн грн. Унаслідок цього виникає загроза щодо належного поточного фінансування видатків на оплату праці працівників апарату судів. До того ж на адресу ДСАУ, інших органів державної влади надходять численні звернення працівників апарату судів щодо низького рівня оплати їх праці.

У зв'язку із цим голова ДСАУ 25 квітня поточного року звернувся з листом до Президента з приводу збільшення фінансування видатків на оплату праці працівників апарату місцевих та апеляційних судів.

При цьому порушувалося питання стосовно надання доручення Кабінету Міністрів щодо невідкладного опрацювання проекту закону «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік», в якому має бути передбачено здійснення фінансування видатків у сумі 1305,1 млн грн. на оплату праці працівників апарату судів та нарахування на фонд заробітної плати в сумі 473,8 млн грн. виключно за рахунок загального фонду держбюджету.

Вирішення зазначеного питання в такий спосіб дасть змогу спрямувати кошти спеціального фонду держбюджету одночасно з їх приведенням у відповідність із фактичним рівнем надходжень на забезпечення здійснення правосуддя, зміцнення матеріально-технічної бази судів відповідно до закону «Про судовий збір», що частково розв'яже наявні на сьогодні інші гострі проблеми з фінансуванням органів судової влади, пов'язані з недостатністю поточних та капітальних видатків.

Як відомо, на згадане звернення голови ДСАУ Р.Кирилюка Президентом В.Януковичем 10 липня 2012 року було дано Прем'єр-міністрові М.Азарову доручення щодо забезпечення підготовки і внесення в установленому порядку на розгляд Верховної Ради проекту закону про внесення змін до закону «Про Державний бюджет України на 2012 рік» щодо фінансування видатків на оплату праці працівників апарату місцевих загальних і апеляційних судів.

Заступник голови
В.ПІВТОРАК

КАДРИ

Президент України
Указ

Про призначення суддів

Відповідно до статті 127 та частини першої статті 128 Конституції України

ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Призначити строком на п'ять років у місцевих адміністративних судах на посади:
суддів Донецького окружного адміністративного суду:
- БАБІЧА Станіслава Ігоровича,
- МОЛОЧНУ Ірину Сергіївну;

судді Житомирського окружного адміністративного суду
- ШИМОНОВИЧА Романа Миколайовича;

судді Кіровоградського окружного адміністративного суду
- КРАВЧУК Ольгу Володимирівну;

судді Харківського окружного адміністративного суду
- ПОЛЯХ Наталію Анатоліївну;

судді Херсонського окружного адміністративного суду
- БРАТИЧАК Уляну Володимирівну.

2. Призначити строком на п'ять років у місцевих господарських судах на посади:
судді господарського суду Житомирської області
- ОМЕЛЬЯНА Олексія Сергійовича;

судді господарського суду Тернопільської області
- ГАЛАМАЙ Олесю Зеновіївну.

3. Призначити строком на п'ять років у місцевих загальних судах на посади:
судді Джанкойського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим
- БАСОВУ Олену Андріївну;

судді Могилів-Подільського міськрайонного суду Вінницької області
- ЛИСЕНКО Тетяну Юріївну;

судді Томашпільського районного суду Вінницької області
- СКАКОВСЬКУ Ірину Володимирівну;

судді Хмільницького міськрайонного суду Вінницької області
- РОБАК Марину Володимирівну;

судді Ковельського міськрайонного суду Волинської області
- ГОРДІЙЧУК Іванну Вікторівну;

судді Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області
- ОБОРУ Зоряну Богданівну;

судді Петриківського районного суду Дніпропетровської області
- СОЛОВЙОВА Івана Миколайовича;

судді Саксаганського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області
- КОВТУН Наталію Григорівну;

судді Будьоннівського районного суду міста Донецька
- ДАНИЛІВ Софію Вікторівну;

суддів Кіровського районного суду міста Донецька:
- КИЦЮК Вікторію Сергіївну,
- ЛЕОНОВА Олександра Степановича;

судді Петровського районного суду міста Донецька
- ЖУПАНОВУ Олену Олександрівну;

суддів Богунського районного суду міста Житомира:
- КОРИЦЬКУ Вікторію Олександрівну,
- СЕМЕНЦОВУ Людмилу Миколаївну;

судді Токмацького районного суду Запорізької області
- ПЕТРЕНКО Людмилу Василівну;

судді Шевченківського районного суду міста Запоріжжя
- СЕРЕДУ Катерину Олександрівну;

судді Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області
- ПОЛЬСЬКУ Мирославу Василівну;

судді Васильківського міськрайонного суду Київської області
- ЛЕБІДЬ-ГАВЕНКО Галину Михайлівну;

судді Рокитнянського районного суду Київської області
- ГАВЕНКО Олену Леонідівну;

судді Свердловського міського суду Луганської області
- ШЕВЦОВА Олександра Анатолійовича;

судді Городоцького районного суду Львівської області
- КУЗАНА Ростислава Ігоровича;

судді Червоноградського міського суду Львівської області
- ГОЛОВАТОГО Романа Ярославовича;

судді Галицького районного суду міста Львова
- МИСЬКО Христину Мирославівну;

судді Роздільнянського районного суду Одеської області
- ГРИНЧАК Світлану Іванівну;

судді Пирятинського районного суду Полтавської області
- МАРФІНУ Наталю В'ячеславівну;

судді Млинівського районного суду Рівненської області
- ХОМИЦЬКУ Аллу Анатоліївну;

судді Підволочиського районного суду Тернопільської області
- СИДОРАК Галину Богданівну;

судді Новотроїцького районного суду Херсонської області
- БУГРИМЕНКА Валентина Володимировича;

судді Віньковецького районного суду Хмельницької області
- МАРЦІЦКУ Ірину Богданівну.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

31 липня 2012 року
м.Київ,
№461/2012

РЕЄСТРАЦІЯ

Недостойних не висували

Центральна виборча комісія зареєструвала кандидатів у народні депутати від Партії регіонів: 223 у багатомандатному окрузі та 116 — в одномандатних. Члени партії прийшли в ЦВК, аби підтримати своїх та поспостерігати за процесом реєстрації. Вони переконані в професіоналізм й позитивних якостях кожного з їхніх кандидатів та впевнені в перемозі.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Заступник голови ЦВК Андрій МАГЕРА вів засідання, на якому вирішувалася доля списку Партії регіонів.

Члени ПР Ельбрус ТЕДЕЄВ та Андрій КЛЮЄВ радо вітали один одного при зустрічі.

ЦВК не знайшла підстав відмовити нікому з висунутих кандидатів у депутати від Партії регіонів.

ВІЗИТ

Досвід сусідів

Три дні в Києві перебувала російська делегація, до складу якої входили представники Ради суддів Росії та судового департаменту при Верховному суді РФ. Вони поділилися з українськими колегами досвідом вирішення проблем Феміди.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Голови Ради суддів України Ярослав РОМАНЮК (праворуч) і Ради суддів РФ Юрій СИДОРЕНКО обмінялися пам'ятними подарунками.

Член Ради суддів господарських судів Володимир ПОГРЕБНЯК розповів гостям про роль цього органу в житті суддівського співтовариства.

Ю.СИДОРЕНКО (другий праворуч) розповів про досягнення Ради суддів РФ, яка весною цього року відзначила 20-річчя з дня створення.

Представники органів суддівського самоврядування України ділилися враженнями від розповіді про принципи діяльності РС РФ.

Сторони підписали протокол про наміри співробітництва й обміну правовою інформацією між РСУ та РС РФ.

АДВОКАТУРА

МОМЕНТ ІСТИНИ

Парламент: вигляд зверху,

або Чим займаються нардепи в робочий час

Усім відомо, що головний обов'язок народних депутатів — творити закони. Проте іноді хочеться відірватися від роботи, розслабитися й відпочити. Парламентарі можуть і не помітити, що їхні колеги відсутні або зайняті іншими справами. А ось журналісти, котрі зверху, з ложі преси, спостерігають за роботою нардепів у сесійному залі, все бачать.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО, ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

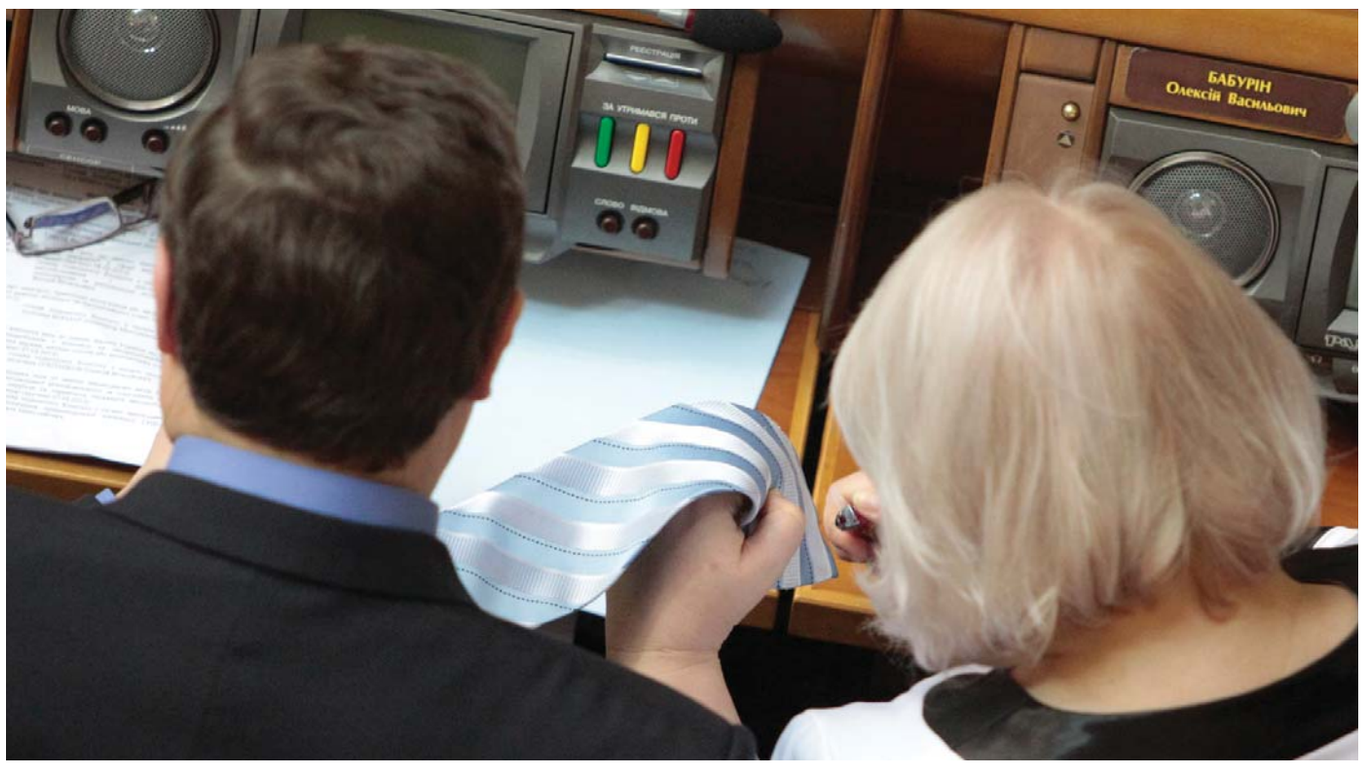

У кожного депутата при собі повинна бути запальничка, щоб перевірити, чи зі справжнього шовку пошита краватка колеги.

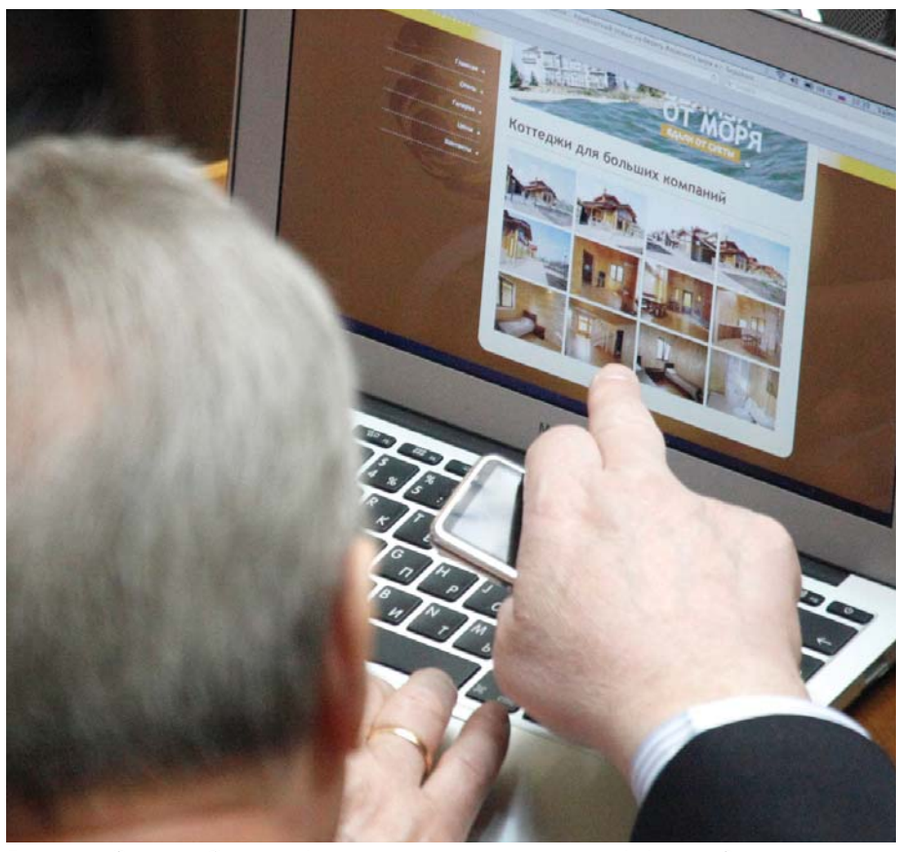

Думки про відпочинок біля моря ніколи не полишають парламентарів, і вони радяться, яких розмірів повинен бути котедж справжнього слуги народу.

Якщо принести сімейний альбом зі старими фото, буде про що колегам розповісти й самому пригадати.

До чого техніка дійшла: заганяти кулі в лузи можна без більярдного стола й без кия. А головне — грати можна прямо на робочому місці.

Прочитав анекдоти, розгадав кросворди — і робочий день якось непомітно закінчився.

Якщо розглядають нудний законопроект, можна трохи й подрімати…

Деякі депутати підносять опонентам подарунки з «кримінальним» натяком.

Коли нардеп приходить у парламент без газети, фотоальбому, запальнички чи ноутбука, йому доводиться замислюватися над долею розглядуваних законопроектів.

РЕКЛАМА

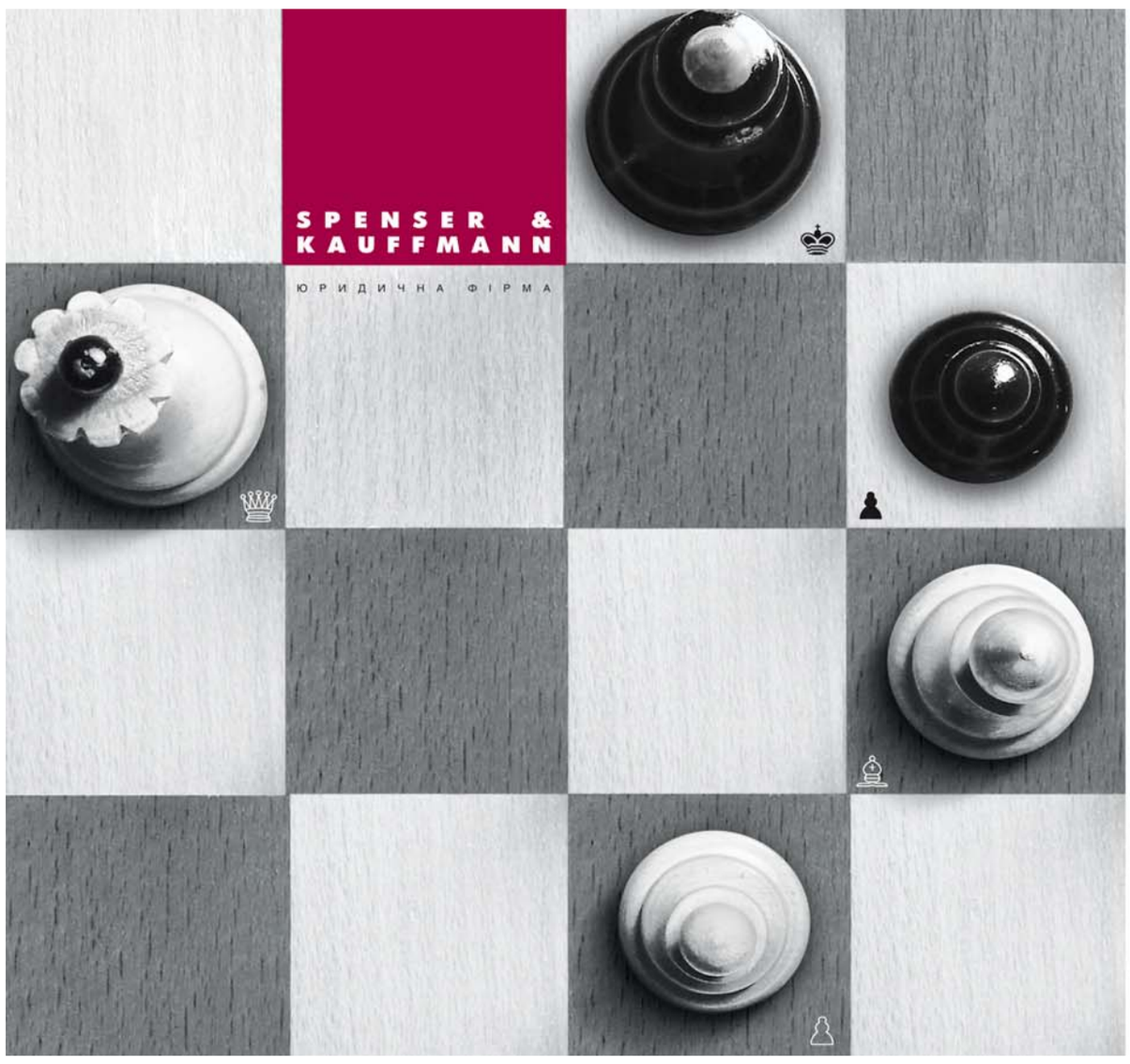

Білі починають і виграють

SPENSER & KAUFFMANN — ВАША ПЕРЕМОЖНА ПОЗИЦІЯ

Україна, 01021, м. Київ
Кловський узвіз, 7, 14 поверх

Тел./Факс: +380 44 288-83-83

E-mail: office@sklaw.com.ua
www.sklaw.com.ua

РОЗДРІБ

«ЗіБ» — у продажу!

Запитуйте наш тижневик у кіосках «Союздруку».

Отже, якщо ви не встигаєте за своїми колегами першим ознайомитися зі свіжим номером «ЗіБ» або пропустили важливий матеріал у попередніх числах видання — звертайтеся до найближчого кіоску «Союздруку». Згідно з графіком наша газета має надходити в продаж уже в суботу.

Адреси кіосків, де реалізується «Закон і Бізнес»:

- вул. Артема, 1—5
- вул. Велика Житомирська, 6
- вул. Володимирська, 18
- вул. Володимирська, 24
- вул. Мала Житомирська, 6
- вул. М. Заньковецької, 2
- вул. Інститутська, 10—12
- майдан Незалежності
- вул. Прорізна, 10
- вул. Солом'янська, 2-а
- вул. Б. Хмельницького, 44
- вул. Хрещатик, 5
- вул. Хрещатик, 10
- ст. метро «Хрещатик»
- вул. Червоноармійська, 48
- вул. Червоноармійська, 49
- вул. Червоноармійська, 57
- вул. Червоноармійська, 73
- вул. Червоноармійська, 74/5
- вул. Шота Руставелі, 19

ВИБОРИ

Голосування на камеру

На всіх виборчих дільницях будуть установлені веб-камери, і кожен охочий зможе спостерігати за ходом виборів у Інтернеті.

Президент підписав закон «Про особливості забезпечення відкритості, прозорості і демократичності виборів народних депутатів 28 жовтня 2012 року». На встановлення веб-камер на всіх виборчих дільницях країни з держбюджету виділять 993,6 млн грн.

Передбачається, що сам хід голосування транслюватиметься на відповідному веб-сайті. Після завершення голосування й до підписання протоколу дільничної виборчої комісії система відеоспостереження функціонуватиме в режимі відеозапису.

Згідно із законом матеріали відеоспостереження слід зберігати протягом року й надавати на запит ЦВК. Після завершення виборів і оголошення їх результатів системи відеоспостереження пропонується передати органам місцевого самоврядування.

Інтернет-трансляція вже проводилася під час президентських виборів у Російській Федерації в березні цього року. Причиною встановлення веб-камер на виборчих дільниця стала велика кількість заяв про фальсифікації на парламентських виборах, і російська влада таким чином намагалася показати прозорість процесу.

Разом з тим майже ніде у світі трансляції з виборчих дільниць не ведуться. Європейські спостерігачі відзначили корисність таких нововведень, але в себе вирішили їх не використовувати. Чи то дорого, чи то чесність виборів ні в кого не викликає сумнівів.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Референдуму бути

Комітет ВР з питань державного будівництва та місцевого самоврядування планує після закінчення відпустки депутатів підготувати до другого читання законопроект «Про місцевий референдум» (№7082).

У першому читанні цей проект парламентарі ухвалили ще у квітні минулого року. З того часу документ не наблизився до прийняття в цілому. Профільний комітет повідомив, що намагатиметься виправити ситуацію й до другого читання проект буде підготовлено впродовж наступної сесії.

Документ містить визначення поняття «місцевий референдум», його види, принципи участі громадян, питання, що можуть виноситися на голосування. Відповідно до проекту призначенню місцевого референдуму має передувати утворення ініціативної групи, яка збиратиме підписи на підтримку ініціативи.

Крім цього, проект містить норми про порядок проведення голосування, встановлення результатів місцевого референдуму, оскарження рішень, дій, бездіяльності його суб'єктів, особливості проведення місцевого консультативного референдуму.

САНКЦІЇ

Листи під охороною

У Верховній Раді пропонують запровадити штрафи до 5100 грн. за псування поштових скриньок.

Група з 8 народних депутатів подала до парламенту законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» (№11053), яким пропонується встановити гарантії захисту поштових скриньок.

У пояснювальній записці до проекту парламентарі наводять статистику, відповідно до якої з близько 8,3 млн абонентських шаф, що розташовані в багатоквартирних будинках, 2,3 млн потребують невідкладного ремонту, а 1,5 млн — заміни. При цьому однією з основних причин їх занедбаного стану є навмисне пошкодження.

Разом з тим чинним КпАП не врегульовано питання про відповідальність за псування поштових скриньок. Тому нардепи пропонують за такі дії встановити штраф у розмірі від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1700—5100 грн.).

За ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, є намір карати ще суворіше — штрафом від 300 до 500 неоподатковуваних мінімумів (5100—8500 грн.).

ПІДСУМКИ

Перша сотня омбудсмена

Лутковська відкриватиме нардепам та суддям очі на порушення прав людини

ОКСАНА РАДІОНОВА

Минуло 100 днів вітдоді, як права людини в Україні захищає новий омбудсмен — Валерія Лутковська. Обійнявши цю посаду, вона відразу почала розставляти свої акценти в роботі офісу уповноваженого Верховної Ради з прав людини. Зокрема, серед пріоритетів нового омбудсмена — аналіз вітчизняного законодавства з прав людини з точки зору його відповідності міжнародному. І перший гол у ці ворота вже забито — В.Лутковська розкритикувала законопроект нардепа Віталія Журавського, який запропонував увести кримінальну відповідальність за посягання на честь і гідність людини. Отже, далі мова піде про перші 100 днів роботи берегині прав людини в Україні в цілому та реакцію на одіозний законопроект зокрема.

Заповітна мрія В.Лутковської, щоб в Україні було європейське правосуддя.

Поза політикою й не тільки

Робота, пов'язана із захистом прав людини, для В.Лутковської є не новою, адже її попередня посада — урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини. Нові та старі обов'язки перекликаються, однак нині, зізнається сама Валерія Володимирівна, повноважень побільшало. А тому, почуваючи себе на цій посаді як риба у воді, В.Лутковська відразу взялася до роботи.

Вона була кандидаткою від правлячої партії. Однак відразу після обрання В.Лутковська оголосила, що очолюваний нею офіс стане аполітичним. Мовляв, уповноважений не є ані пасивним, ані активним політичним гравцем, а значить, захищатиме права всіх громадян, незалежно від того, до якої політичної сили чи національності вони належать.

Узявши курс на позаполітичну діяльність, омбудсмен вирішила тісно співпрацювати з громадськими організаціями. Результатом такої взаємодії стали: створення консультативної ради, призначення своїх представників, за якими закріплено певний напрям роботи. Створено експертні консультативні ради з питань реалізації національного превентивного механізму, доступу до публічної інформації та захисту персональних даних, дотримання соціально-економічних та гуманітарних прав, дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності, моніторингу діяльності уповноваженого.

«З перших днів ми відчули суттєві зміни. Оголошена політика про відкритість роботи була відразу реалізована. Запити опрацьовуються оперативно. Відповіді надаються в установлений законом термін. Оголошена декларація про співпрацю з громадськими організаціями виконується» — так характеризує роботу нового омбудсмена голова експертної ради з питань моніторингу діяльності уповноваженого ВР з прав людини, член консультативної ради та представник громадської організації «Харківська правозахисна група» Людмила Коваль.

За її словами, у спадок від своєї попередниці Ніни Карпачової нинішній уповноважений отримала «кульгаючий» офіс: не було чіткої стратегії організації його роботи, діалогу з громадянським суспільством, ефективної співпраці з представниками громадських організацій, а інформаційні запити сприймалися дуже вороже й розцінювались як втручання в діяльність уповноваженого ВР з прав людини.

Також попередниця залишила 200 тис. грн. боргу. Як установили аудитори Рахункової палати, причина — в неефективному використанні коштів. Керівник секретаріату уповноваженого Богдан Крикливенко відзначив, що, маючи дефіцит комп'ютерів для працівників, закуповувалися другорядні речі, наприклад килими, а не вкрай необхідна оргтехніка. З боргами повністю не розрахувалися й досі.

«Психологічний тиск на суд»

Основне нововведення омбудсмена — створення групи швидкого правового реагування, до складу якої ввійшли фахівці з питань дотримання процесуального законодавства. Рішення слушне, адже саме оперативність відіграє значну роль у захисті прав людини. Сама В.Лутковська називає цю експертну групу «загоном швидкого реагування», а ініціювання її створення пояснює так: «Ми не маємо права втручатись у судовий процес. Ми не будемо коментувати судові рішення. Але ми можемо відвідувати судові засідання, що є певним психологічним тиском на суд. І якщо виникатимуть підозри, що суд не дотримується процесу, — ми будемо давати рекомендації, як процес привести у відповідність до європейських норм права». Так, на судовому засіданні у справі екс-міністра Юрія Луценка після громадського звернення постійно присутні 2 представники уповноваженого — Юрій Білоусов та Михайло Чаплига. А сама омбудсмен підготувала подання до Вищої кваліфікаційної комісії суддів щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності одного із законників на цьому процесі.

Найбільше уповноважений мріє про те, щоб в Україні було європейське правосуддя. Аби це бажання реалізувати, омбудсмен почала із себе, демонструючи повагу до судової влади. «Я ніколи не дозволяю собі суддів називати дівчиськами, вони завжди для мене — ваша честь. Я ніколи не дозволю собі коментувати рішення суду — це категорично неправильно», — відзначила омбудсмен.

На її переконання, суддя повинен знати, в чому полягає європейський стандарт дотримання прав людини. «На колишній посаді я дуже часто роз'яснювала громадянам, суддям, прокурорам, що таке дотримання прав людини з європейської точки зору. Зараз я продовжую це робити», — наголосила В.Лутковська.

Вибори під наглядом

Також омбудсмен вирішила не залишатись осторонь виборчого процесу. Свою позицію вона пояснила дуже просто: «Питання активного виборчого права громадян — це конституційне питання, а тому воно має підпадати під нагляд уповноваженого». Аби захистити виборчі права кожного, запрацював громадський комітет з питань захисту активного виборчого права громадян. У разі якщо такі права будуть порушені, комітет рекомендуватиме уповноваженому складати відповідні акти реагування, а також візьме участь у підготовці звіту за результатами моніторингу.

Громадський комітет діятиме за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та за участі представників громадських організацій, які вже здійснюють моніторинг виборів, зокрема представників руху «Чесно», Альянсу «Майдан», Комітету виборців України. У складі громадського комітету буде діяти експертна рада, до якої увійдуть відомі правники та науковці, а очолить його Олексій Гончарук — правозахисник, адвокат та співавтор науково-практичного коментаря до закону «Про вибори народних депутатів України». «Планується залучити всі громадські організації, які вже сьогодні працюють на цьому полі. Ми маємо на меті об'єднати й централізувати цю роботу, щоб показати виборче право громадян очима громадськості, а не якоїсь політичної сили», — розповів О.Гончарук. Зауважимо, що комітет створений за рекомендаціями міжнародної організації Freedom House, аби покращити стан демократії та захисту прав людини в Україні.

За наклеп — у тюрму

Серед пріоритетів діяльності уповноваженого — аналіз законодавства з точки зору його відповідності міжнародним стандартам у галузі прав людини. Першим практичним результатом роботи омбудсмена в цьому напрямі став аналіз проекту закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України» (щодо посилення відповідальності за посягання на честь і гідність людини) №11013.

Автор — народний депутат В.Журавський. Він пропонує встановити кримінальну відповідальності за наклеп і образу. Так, за поширення завідомо неправдивих відомостей, що ганьблять честь і гідність іншої особи або підривають її репутацію, пропонується карати штрафом у розмірі від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до 1 року. Якщо наклеп міститься в публічному виступі, демонструється в книжках або засобах масової інформації, тоді кривдника каратимуть ще жорсткіше, причому способи покарання різні: можна зобов'язати сплатити штраф у розмірі 1500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; призначити до 2 років виправних робіт; арештувати на півроку, позбавивши права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від 1 до 3 років.

Якщо наклеп буде поєднаний зі скоєнням тяжкого або особливо тяжкого злочину, кривдника взагалі можуть посадити в тюрму на 3 роки. Також у законопроекті пропонується карати й за образу.

Критика уповноваженого

Таку ініціативу народного депутата В.Лутковська розкритикувала. Вона відзначила, що з 2001 року кримінальне законодавство України не передбачає відповідальності за наклеп і образу. «Позбуваючись радянської спадщини, ще 2001-го український законодавець вирішив декриміналізувати дифамацію, тим самим виконавши зобов'язання, взяті на себе Україною під час вступу до Ради Європи. Таке рішення віталося ПАРЄ, а також Комітетом ООН з прав людини за підсумками розгляду п'ятого періодичного звіту щодо виконання Міжнародного пакту про громадянські та політичні права», — сказала омбудсмен. На її думку, законопроект суперечить Конституції, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та міжнародним зобов'язанням. Він обмежує свободу вираження поглядів, має стримувальний ефект у діяльності ЗМІ. «Я абсолютно впевнена, що це негативний проект закону, він не буде захищати права людини, навіть якщо на них дивитися з точки зору захисту репутації, доброго імені. Існують інші можливості захистити своє чесне ім'я, зокрема в цивільному порядку», — зазначила омбудсмен. Вона наголосила, що парламент вільний у своєму волевиявленні, але депутати мають приймати рішення, чітко розуміючи наскільки той чи інший закон вплине на права людини. Омбудсмен сказала, що планує поінформувати депутатів про недоцільність таких новацій.

Вона наголосила, що не хотіла б зараз ініціювати питання внесення змін до Регламенту ВР, щоб уповноважений обов'язково ознайомлювався з кожним законопроектом, який стосується прав людини. Утім, парламент має звикнути до того, що омбудсмен може висловити свою позицію стосовно того чи іншого законопроекту, оскільки це, на думку В.Лутковської, покращить законодавство України у сфері прав людини.

Інші теж проти

Мабуть, важко відкривати незаплющені очі. Всі народні депутати, з якими довелося поспілкуватися «ЗіБ», негативно поставилися до ідеї встановлення кримінальної відповідальності за наклеп і образу. Ніхто з опитаних нами нардепів не збирається голосувати за цей документ. А Володимир Яворівський критику В.Лутковської розцінив як її першу достойну ініціативу.

Свою стурбованість із приводу законодавчої пропозиції В.Журавського висловила й громадськість. Зокрема, міжнародна організація «Репортери без кордонів» у відкритому листі до ВР, підписаному генеральним секретарем організації Олів'є Базилем, сказано, що прийняття такого закону буде серйозним ударом по свободі преси. «Проти журналістів зможуть порушувати кримінальні справи за публікації статей про діяльність політиків і впливових бізнесменів. Журналістам загрожуватиме тюремне ув'язнення за оприлюднення розслідувань, а це ставить під загрозу сам факт функціонування незалежних засобів масової інформації», — йдеться в листі.

«Репортери без кордонів» відзначили, що покарання, передбачене цим законопроектом, є досить суворим і непропорційним та не відповідає положенням ст.10 конвенції.

Тим часом

Поки громадськість, журналісти та народні депутати дискутують із приводу цього законопроекту, омбудсмен будує плани на майбутнє. Зокрема, серед її задумів — створення в Україні національного превентивного механізму та відкриття до кінця року 7 регіональних представництв уповноваженого ВР з прав людини.

ПРЯМА МОВА

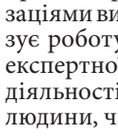

ТАРАС ЧОРНОВІЛ, *позафракційний:*

— Це абсурд. Так, як правило, роблять чиновники, які дуже хочуть, щоб не було жодної критики їхніх дій. Наклеп і негативна інформація, яка відповідає дійсності або є частково помилковою, — це речі, між якими дуже важко провести грань. Це негативний і одіозний законопроект, в якого немає майбутнього. Причому багато хто з депутатів, як опозиційних так і провладних, дуже б хотіли, щоб така норма існувала, аби ніхто не смів відкрити на них рота. Тому що за таким законом можна будь-якого журналіста, критика, опонента засадити в тюрму або відправити на виправні роботи. Та, попри все бажання, ніхто не ризикне гратися з вогнем.

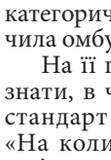

ОЛЕКСАНДР ГОЛУБ, *фракція КПУ:*

— Те, що людина повинна нести правову відповідальність за свідомий наклеп, — це абсолютно зрозуміло та прийнятно. Інша справа, що в Україні будь-який закон може перетворитися на певний важіль, за допомогою якого можна продавлювати своє рішення. Нині, коли немає сталого законодавства щодо ЗМІ, цей акт може стати певним гальмом розвитку вільної преси або інструментом для тиску на ті чи інші видання. Проблема є, і її треба вирішувати, але дуже обережно. Подібні законодавчі ініціативи можуть лише дискредитувати цю ідею.

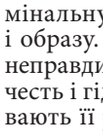

ВОЛОДИМИР ЯВОРІВСЬКИЙ, *фракція БЮТ — «Б»:*

— Переконаний, що цей законопроект навіяний передвиборною кампанією п.Журавського, який нещодавно прийшов у парламент і відразу взявся за такі делікатні справи. Це те саме, що закон про мораль. Хто може виставляти оцінки, вирішувати, що є моральним, а що ні? Все це спрямовано проти опозиції, тому що представники ПР, литвинівці, комуністи навряд чи потраплять у цю молотарку. А от представників опозиції, які скажуть якийсь оціночний варіант про того чи іншого народного депутата або чиновника, відразу потягнуть до суду. І якщо це справжній опозиціонер, а не декор, то з ним розберуться і звинуватять у наклепі. Тому я переконаний: це шкідливий законопроект.

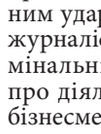

ОЛЕСЬ ДОНІЙ, *фракція блоку «НУНС»:*

— Це спроба взяти під контроль незалежні мас-медіа, залякати журналістів. Зрозуміло, що під цю категорію при контрольованих судах може потрапити кожен автор статті або сюжету, якщо матеріал не сподобається фігуранту. Основою демократії вважається свобода слова. Наскільки мені відомо, після того, як громадські організації та мас-медіа виступили проти цього проекту, навіть представники ПР намагаються відхреститися від нього. Але якби не було такої жорсткої реакції з боку громадських організацій, мас-медіа й опозиції, то, очевидно, була б спроба його провести.

Записала ОЛЕКСАНДРА АРКАДІЄВА

НОВОВВЕДЕННЯ

Територія життя

Межі населених пунктів визначатимуться дещо інакше

ОЛЕКСАНДР КОВАЛЬЧУК

Набув чинності закон, покликаний спростити процедуру встановлення та зміни меж населених пунктів. На сьогодні чітко визначено територію трохи більше ніж половини міст, сіл і селищ. Така ситуація провокує численні конфлікти й судову тяганину.

Хоча дорожній знак стоїть на в'їзді до кожного міста, точно визначені межі лише половини з них.

Нововведення містяться в акті «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо проведення робіт із землеустрою, пов'язаних із встановленням і зміною меж сіл, селищ, міст, районів» №5003-VI. Зокрема, у документі вказано, що межі району, села, селища, міста, району в місті встановлюються та змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць.

Проекти землеустрою розробляються за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, відповідної районної ради, а якщо районна рада не утворена — обласної ради. Проект землеустрою населеного пункту підлягає погодженню сільськими, селищними, міськими, районними радами, райдержадміністраціями, за рахунок території яких планується здійснити розширення його меж. У разі встановлення меж міст проект також погоджується з Верховною радою АР Крим або обласною радою.

Рішення про встановлення і зміну меж сіл, селищ, які входять до складу відповідного району, приймаються районною радою за поданням відповідних сільських, селищних рад.

Також встановлено перелік документів, які має містити проект землеустрою. Серед них, зокрема, такі:

- пояснювальна записка;
- завдання на виконання робіт;
- посвідчені в установленому порядку копії генерального плану населеного пункту, рішень про його затвердження (у разі зміни меж населеного пункту);
- викопіювання зі схеми землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальної одиниці, а в разі відсутності такої схеми — викопіювання з проекту формування територій сільських, селищних рад;
- викопіювання з кадастрових карт (планів) з відображенням існуючих та проектних меж адміністративно-територіальної одиниці;
- опис меж адміністративно-територіальних одиниць.

Відомості про встановлення чи зміну меж адміністративно-територіальних одиниць уносяться до Державного земельного кадастру.

Після набрання актом чинності Кабмін має в 6-місячний строк привести свої нормативно-правові документи у відповідність до закону.

Наразі в Україні налічується 29801 поселення. Станом на 1 січня минулого року встановлено межі 16738 поселень, що становить 56% від їх загальної кількості. Зі 179 міст обласного значення межі встановлено в 78.

ІНІЦІАТИВИ

Валюту обкладуть податками

Податок на безготівкову купівлю валюти може повернутися. Разом з тим готуються зміни, які зменшать ПДВ й податок на доходи фізосіб.

Про заплановані нововведення розповів заступник голови Державної податкової служби Андрій Ігнатов. Так, за його словами, ставка податку на додану вартість незабаром може знизитися з 20 до 7—12%, єдиний соціальний внесок — із 37—49 до 15%, податок на доходи фізичних осіб — з 15—17 до 10% з паралельним упровадженням прогресивної шкали.

Водночас, за словами А.Ігнатова, щоб уникнути зниження надходжень до бюджету, буде введено так звані компенсаторні механізми. Вони передбачатимуть скасування пільг та розширення бази оподаткування. Зокрема, планується повернутись до оподаткування безготівкової купівлі іноземної валюти за ставкою 3%.

«Всі наші ініціативи ми винесли на обговорення громадськості й зацікавлених в отриманні об'єктивної оцінки пропонованих новацій з боку бізнесу. Упевнений, що така спільна робота допоможе нам розробити оптимальні норми», — підкреслив А.Ігнатов.

ПОВНОВАЖЕННЯ

Банки позбулися спадщини

Сплачувати податок з успадкованого вкладу буде не банк, а спадкоємець. Завдяки змінам до Податкового кодексу з банків знято функції податкових агентів при успадкуванні фізособами права на депозит.

Набрав чинності закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм» №4834-VI.

Документом унесено зміни до п.174.5. ст.174 ПК та виключено норму, за якою «у разі успадкування права на вклад у банку (небанківській фінансовій установі) відповідно до ст.1228 Цивільного кодексу податковим агентом є такий банк (небанківська фінансова установа)». Таким чином, з фінустанов знято невластиві їм функції, наголошують в Асоціації «Український Кредитно-Банківський Союз».

Дотепер у разі успадкування фізособою права на строковий вклад фінустанови були зобов'язані утримувати та перераховувати до бюджету податок із суми такого доходу.

У зв'язку із цим УКБС звертав увагу Нацбанку та Державної податкової служби, що, покладаючи на банки обов'язок виконання функцій податкових агентів, ні законодавець, ні регуляторні органи не визначили відповідний механізм. Відсутність роз'яснень та усталеної практики збільшували ризики неправильного тлумачення норм законодавства у сферах оподаткування й банківської діяльності та застосування до фінансових установ штрафних санкцій.

«У випадку коли фізична особа не давала згоди на сплату податку за рахунок успадкованого вкладу, перед фінансовими установами поставала дилема щодо виконання приписів кодексу, оскільки списання коштів з рахунку клієнта можливе тільки за його розпорядженням. Ситуація ще більш ускладнювалася, коли депозит був у валюті, яку банк не має права самостійно продавати», — розповіла генеральний директор Асоціації Галина Оліфер.

КОНТРОЛЬ

Долар — за ліцензією

Здійснення розрахунків у іноземній валюті між резидентами й нерезидентами відтепер потребує індивідуальної ліцензії Нацбанку.

Набула чинності постанова НБУ «Про внесення змін до Положення про валютний контроль» від 7.06.2012 №224. Документ установлює докладний перелік перекручень звітності про валютні операції при складанні форм звітності банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку.

Також у документі зазначено, що здійснення розрахунків між резидентами й нерезидентами в межах торговельного обороту без участі уповноваженого банку тягне за собою накладення штрафу на резидента в розмірі, еквівалентному сумі валютних цінностей, які використовувалися в розрахунках, перерахованій у гривню за офіційним курсом.

Крім того, у новій редакції положення зазначено, що здійснення розрахунків у іноземній валюті між резидентами й нерезидентами в межах торговельного обороту через відкриті в уповноважених банках рахунки представництв цих нерезидентів є використанням іноземної валюти як засобу платежу на території України й потребує індивідуальної ліцензії НБУ.

ПІДПРИЄМНИЦТВО

«Спрощенці» без звітності

У Верховній Раді пропонують скасувати обов'язок «спрощенців» вести облік доходів, витрат та інших показників на підставі первинних документів.

Відповідно до ст.44 Податкового кодексу «платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів».

Статтею 85 ПК також визначено, що при проведенні перевірок податківці мають право отримувати у платників податків належним чином завірені копії первинних фінансово-господарських і бухгалтерських документів.

У той же час пп.296.1.1 п.296.1 ст.296 кодексу визначено, що «платники єдиного податку першої і другої груп та платники єдиного податку третьої групи, які не є платниками податку на додану вартість, ведуть книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів».

Таким чином, на думку народних депутатів, які підготували зміни, норми ПК суперечать одна одній. За словами парламентарів, формування податкової звітності фізичними особами—підприємцями, що обрали спрощену систему оподаткування, ніяк не пов'язане зі змістом прибуткових первинних документів. Єдиний податок не нараховується, а сплачується за ставками, затвердженими органами місцевого самоврядування у межах, визначених ПК.

Група народних обранців подала законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України» (№11051). Пропонується відкоригувати стст.16, 44, 85 ПК і встановити, що обов'язок ведення обліку доходів, витрат та інших показників на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, обов'язок подавати зазначені документи податківцям не поширюється на платників єдиного податку першої та другої груп, платників єдиного податку третьої групи, які не є платниками податку на додану вартість, а ведуть лише облік доходів.

ДЕРЖПРОГРАМА

Гроші на вугілля

Набули чинності закони, які дозволяють спрямувати китайські кредити на те, щоб ефективніше використовувати газ і розвивати сільське господарство.

Відповідно до акта №5189-VI «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» на 29,5 млрд грн. збільшується передбачена раніше в бюджеті сума гарантій на кредити держпідприємств — до 44,5 млрд грн.

Гроші планується використовувати для заміни вітчизняними підприємствами природного газу на вугілля. «Зменшення обсягів використання імпортного газу шляхом упровадження технологій, при яких використовують вугілля, є одним з напрямів, який може істотно зменшити енергетичну залежність країни», — пояснювали необхідність змін в Уряді.

У Кабміні сподіваються впровадити китайські технології, що дозволяють використовувати на підприємствах теплоенергетики водовугільне паливо, а також отримувати синтез-газ для потреб хімічної галузі й синтетичний природний газ із вугілля.

Закон №5190-VI — другий, який набув чинності — має таку ж назву, але передбачає збільшення суми держгарантій на кредити для фінансування проектів сільського господарства з 15 млрд до 39,3 млрд грн. Ресурси будуть використані для закупівлі китайських засобів захисту рослин, насіння, сільськогосподарських знарядь, а також будівництва заводу засобів захисту рослин та інші будівельні проекти.

ПДР

Регулювання знаків

Швидкість обмежуватимуть за уточненими правилами

МАРИНА САЄНКО,
партнер юридичної компанії «Закон Перемоги», адвокат

Уряд визначив, у яких випадках можна обмежувати швидкість автомобілів і коли неправильно встановлені знаки звільняють водія від відповідальності.

Тепер правила вимагають обґрунтовувати обмеження швидкості.

Постанова КМ «Про внесення змін до Правил дорожнього руху» (№668 від 18.07.2012) набрала чинності 1 серпня. Відповідно до неї зміни вносяться до п.12.10 ПДР.

За попередньою редакцією додаткові обмеження швидкості руху могли бути встановлені виключно в разі проведення дорожніх робіт і при наявності попереджувального знака 1.37 («Дорожні роботи») (тобто на тимчасовій основі). При цьому водій звільнявся від відповідальності за перевищення швидкості руху, якщо дорожні знаки 3.29 («Обмеження максимальної швидкості») та 3.31 («Зона обмеження максимальної швидкості») встановлювалися без проведення дорожніх робіт або були залишені після їх завершення.

Нова редакція зазначеного пункту ПДР передбачає введення додаткових обмежень дозволеної швидкості руху у двох випадках — тимчасово або постійно, для кожного з яких визначено перелік підстав застосування. Так, обмеження дозволеної швидкості руху вводяться тимчасово виключно:

- у місцях виконання дорожніх робіт;
- у місцях проведення масових або спеціальних заходів;
- у випадках, пов'язаних із стихійними (погодними) явищами.

Постійне обмеження швидкості встановлюється:

- на небезпечних ділянках доріг та вулиць (небезпечні повороти, ділянки з обмеженою видимістю, місця звуження дороги тощо);
- у місцях розміщення наземних нерегульованих пішохідних переходів;
- у місцях розташування стаціонарних постів Державтоінспекції;
- на ділянках доріг (вулиць), прилеглих до території дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, дитячих оздоровчих таборів.

Обов'язковою умовою при обмеженні дозволеної швидкості руху є встановлення відповідних дорожніх знаків, які попереджають про характер небезпеки або наближення до відповідного об'єкта.

Згідно зі змінами відтепер водій не може бути притягнений до відповідальності за перевищення встановленої швидкості руху в разі, коли відповідні дорожні знаки встановлені з порушенням визначених правилами вимог щодо їх введення чи з порушенням вимог національних стандартів або залишені після усунення обставин, за яких їх було встановлено.

Крім цього, постановою визначено, що заборона проїзду без зупинки перед контрольними пунктами (пост міліції, карантинний пост тощо) застосовується лише за умови обов'язкового поетапного обмеження швидкості руху шляхом попереднього встановлення необхідної кількості знаків 3.29 або 3.31.

НОВИНИ ЮРФІРМ

Як захистити репутацію

Комітет з медичного права Асоціації правників України провів семінар на тему: «Захист ділової репутації медичних закладів».

Однією зі складових успішної діяльності медичного закладу є ефективна комунікація з пацієнтами та засобами масової інформації. Останні мають величезний потенціал у формуванні громадської думки.

На жаль, трапляються непоодинокі випадки спотворення інформації «скривдженими» пацієнтами, недобросовісними конкурентами або журналістами, які прагнуть створити інформаційні приводи, отримати максимально конфліктні й провокаційні новини, розмістити недостовірну інформацію.

На продовження теми рекламування медичних товарів і послуг комітет з медичного права АПУ провів семінар, під час якого були розкриті методи ефективного захисту ділової репутації лікувального закладу від проявів недобросовісної конкуренції.

Доповідачами виступили: голова комітету, член Громадської ради при МОЗ, директор ЮК «МедАдвокат» Олена Беденко-Зваридчук, заступник голови комітету, старший юрист АО «Арцінгер» Світлана Постриган та інші.

Власність під наглядом

ЮК «Правовий Альянс» розробила систему моніторингу інтелектуальної власності в галузі фармацевтики, ветеринарії та біотехнологій.

Фахівцями з практики інтелектуальної власності юридичної компанії «Правовий Альянс» розроблено систему «Фармон», що виконує функцію моніторингу інтелектуальної власності в галузі фармацевтики, ветеринарії, засобів захисту рослин, а також біотехнологій.

Система дозволяє виявляти порушення прав інтелектуальної власності вже на стадії подання заявки на реєстрацію лікарських засобів, а також проводити постійний моніторинг дотримання прав інтелектуальної власності клієнтів.

Корисне з приємним

Комітет з корпоративного права Асоціації правників України обговорював новітній проект закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Уже третій рік поспіль правники підтримують традицію відвідин Одеси влітку для обговорення актуальних питань корпоративного права в поєднанні з приємним відпочинком та дружнім спілкуванням. Цього року на правників чекала парусна яхта, оформлена в піратському стилі.

Основні доповіді підготували ідеолог та організатор виїзного засідання, член правління АПУ, партнер ЮФ «Астерс» Вадим Самойленко та голова Комітету з фондового ринку, партнер АО «ЮФ «Василь Кісіль і партнери» Ганна Бабич.

Цього року на морську прогулянку в Одесі вирушило 18 правників. Разом з постійними учасниками заходу президент АПУ Валентин Загарія (ЮФ «Спенсер і Кауфманн») та члени правління Андрій Журжій («Фоззі Груп») і Сергій Тюрін («С.Т. Партнерс») вітали правників, які долучилися до виїзного засідання вперше.

ПОЗИЦІЯ

Перехрещення замість розмежування

Лише адмінсуди можуть забезпечити рівність сторін у спорах із суб'єктами владних повноважень

МИКОЛА КУЧЕРЯВЕНКО, *завідувач кафедри фінансового права Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, академік НАПрН України;*

НАТАЛІЯ ШЕВЦОВА, *заступник голови Харківського апеляційного адміністративного суду, кандидат юридичних наук*

(Закінчення, початок у №32)

Компетенцію адмінсудів визначено в Кодексі адміністративного судочинства. Також застережено, що юрисдикція адмінсудів «поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку з здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій» (ч.1 ст.17 КАС). Водночас у парламенті час від часу з'являються законодавчі ініціативи, які начебто покликані розмежувати компетенцію судів різної спеціалізації.

Спроби законодавчого перерозподілу

Так, свого часу активно обговорювався проект Кодексу господарського судочинства (№2777 від 16.07.2008), яким, на думку його авторів, передбачалося чітко розмежувати повноваження господарських та адміністративних судів. Цим проектом, порівняно з чинним Господарським процесуальним кодексом, пропонувалося розширити коло відносин, які підлягають розгляду в госпсудах, та запровадити нові види господарського судочинства. Відповідно до положень законопроекту правовідносини, які можуть бути предметом спору в господарських судах, охоплювали юрисдикцію цивільних та адміністративних судів, що могло створити умови для виникнення спорів з приводу розмежування юрисдикції. Врешті-решт 11.04.2012 був зареєстрований проект постанови про відкликання цієї законодавчої ініціативи, який, на жаль, дотепер не розглянутий.

Проте на розгляді Верховної Ради залишається не менш руйнівний для адмін'юстиції проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо справ, підсудних господарським та адміністративним судам України)», яким пропонується віднести до юрисдикції господарських судів деякі категорії спорів за участю суб'єктів владних повноважень, де йдеться про:

- припинення юридичних осіб;
- передання в користування чи власність земельних ділянок, об'єктів рухомого та нерухомого майна, інших об'єктів права власності, в тому числі тих, що належать державі або територіальній громаді;
- застосування до суб'єктів господарювання адміністративно-господарських санкцій;
- сплату податків та інших обов'язкових платежів і зборів до бюджетів, державних цільових фондів тощо.

На думку авторів документа, прийняття такого закону спричинене нагальною потребою у врегулюванні проблеми розмежування компетенції адміністративних та господарських судів, що гостро постала з набранням чинності КАС. Одначе практика судів вищої інстанції та наш власний досвід показують, що від початку роботи адмінсудів за наведеними в законопроекті категоріями спорів не виникало жодних проблем щодо розмежування юрисдикції. Натомість прийняття закону може дійсно призвести до «конкуренції» компетенції судів.

По-перше, всі категорії спорів, які автори законопроекту пропонують фактично перенести з юрисдикції адміністративних судів до юрисдикції судів господарських, виникають із публічно-правових відносин, в яких суб'єкти владних повноважень (органи місцевого самоврядування, податкові органи, органи державної реєстрації тощо) реалізують свої управлінські функції. Тобто ці спори підпадають під визначення справи адміністративної юрисдикції, наведене в ст.3 КАС, а не справи, підвідомчої господарським судам (ст.12 ГПК). Ідеться не про здійснення господарської діяльності, а реалізацію суб'єктом владних повноважень своїх управлінських функцій у певних публічно-правових відносинах.

По-друге, ГПК не містить порядку та механізму розгляду публічно-правових спорів. На відміну від адміністративного судочинства, у господарському не існує ні принципу офіційності, ні презумпції вини суб'єкта владних повноважень. Але саме завдяки цим принципам в адміністративному процесі забезпечується рівність сторін, реальне застосування принципу верховенства права. Більше того, ці принципи жодним чином не можуть застосовуватися в господарському судочинстві.

Таку думку розділяє головне науково-експертне управління ВР, яке у своєму висновку на вищеназваний проект закону зазначило, що віднесення до компетенції госпсудів публічно-правових спорів вимагає поширення на порядок їх розгляду відповідних норм КАС, оскільки в ГПК такі норми відсутні. Отже, прийняття проекту призведе не до законодавчого розмежування юрисдикції, а до перехрещування компетенції. Крім того, через відсутність у ГПК ефективних механізмів вирішення публічно-правових спорів прийняття такого закону зруйнує мету запровадження в Україні адміністративного судочинства, зумовлену об'єктивною необхідністю створення особливих умов розгляду спорів між громадянином і державою.

> На відміну від адміністративного судочинства, в господарському процесі не існує ні принципу офіційності, ні презумпції вини суб'єкта владних повноважень.

Гарантії рівності

Будучи головою Вищого адміністративного суду, Олександр Пасенюк ще на початку становлення адмін'юстиції наголошував, що держава має важелі влади (насамперед примус) стосовно як фізичної, так і юридичної особи. Як наслідок, у відносинах між державними органами та громадянином від початку закладено ознаки нерівності. Службова особа має всі можливості забезпечити своє рішення. І саме адмінсуди виступають у ролі арбітра для дотримання рівності сторін.

Підрозділ ДПС в Україні є органом державної влади та відповідно до приписів пп.41.1.1 п.41.1 ст.41 ПК — контролюючим органом «щодо податків, які справляються до бюджетів та державних цільових фондів… а також стосовно законодавства, контроль за дотриманням якого покладається на органи державної податкової служби». Для виконання зазначених функцій органи ДПС наділені певними повноваженнями, зокрема й щодо застосування санкцій та примусу до платників податків. Останні ж будь-якими правами щодо застосування до органів контролю примусу або санкцій не наділені. У разі невиконання органом ДПС своїх обов'язків щодо дотримання процедури реалізації власних повноважень платник має право лише на вирішення цього конфлікту в компетентних органах, звернення до яких породжує податковий спір.

Таким чином, нерівність сторін є безперечним фактом. Тоді логічним є звернення платника податків по захист своїх прав саме до адміністративного, а не господарського суду. Адже в господарському судочинстві законодавець хоча й передбачив рівність сторін, але не надав суду повноважень виходити за межі позовних вимог, за власною ініціативою виявляти та витребувати докази, метою чого є повний захист прав позивача. Тільки суди адміністративної юрисдикції завдяки дії принципу офіційності врівноважують сторони податкового спору, що зумовлено характером правовідносин між платником податків та органом контролю, а також завданням адмінсудочинства.

Проте нелогічними в цій ситуації виглядають підстава виникнення спору та його віднесення до певного типу юрисдикції. На наш погляд, проблема не в діях (до того ж «адміністративні дії», — взагалі незрозуміле словосполучення), а в змісті правовідносин, у підставі спору. Нею є те, що відповідний документ податкового органу породив негативні наслідки для платника, які він має право оскаржити в порядку саме адміністративного судочинства.

В Україні у зв'язку з намаганням гарантувати визначені Основним Законом пріоритети запроваджено адміністративну юстицію — як форму судового захисту прав і свобод громадян. Адже в системі конституційних гарантій прав та свобод людини особлива роль відводиться судовому контролю за публічним управлінням.

Водночас представники господарських судів уважають, що 30—40% справ, які розглядаються в адмінсудах і пов'язані з господарською діяльністю, потрібно повернути в госпсуди, ще 20% — в загальні суди, «і тільки спори, пов'язані із захистом інтересів осіб у публічно-правових відносинах від порушення з боку суб'єктів владних повноважень, повинні розглядати «адміністративники».

Так, унаслідок реформи судової системи, появи та розвитку адмін'юстиції частина спорів, які розглядали госпсуди, перейшла до компетенції адмінсудів. Навряд чи можна розглядати це як нелогічний та хибний крок. Поява адмінсудів — це не просто похідна реорганізація системи судової влади, це унікальна можливість захисту права особи в спорах з державою. Унікальність полягає в тому, що лише в межах адмін'юстиції існує презумпція винуватості влади. Покладення на відповідача обов'язку доведення правомірності свого рішення (дії чи бездіяльності), на нашу думку, є встановленням рівноваги між сторонами у справі. Таким чином, адмінсуди виступають у ролі арбітра для забезпечення рівності сторін.

Об'єктивно чи суб'єктивно?

Водночас треба погодитися з тим, що адмінсудам слід залишити тільки ті спори, які відповідають суті їхньої діяльності, тобто пов'язані з оскарженням адміністративних актів. Так воно і є. Та хіба оскарження податкового повідомлення-рішення не належить до цієї категорії справ?

Не зовсім зрозумілим, щоправда, виглядає посилання на оскарження адміністративних актів, які стосуються приватних осіб. Складно остаточно визначитися, що таке «приватна особа». Мабуть, треба орієнтуватися на конструкції, притаманні чинному законодавству. І цивільне, і господарське, і адміністративне, і податкове законодавство базуються на традиційних і зрозумілих поняттях — «фізична та юридична особа». Безумовно, може йтися про низку похідних учасників (відокремлений підрозділ, СПДФО і т.д.), але складно дати визначення приватної особи як єдиного поняття. Це може бути і фізична особа, і СПДФО, і юридична особа. Але проблема в іншому — кожен з них братиме участь у відносинах у специфічному правовому режимі та користуватиметься специфічними правовими засобами.

Така принципова визначеність і в ГПК, і в КАС, на наш погляд, не викликає жодних об'єктивних підстав для ревізії компетенції спеціалізованих судів. Законодавець усе визначив.

Справа в іншому — в суб'єктивних підставах. Адже податкові спори виступають істотним важелем впливу. Зумовлюється це й коштами, пов'язаними зі справлянням податків та зборів, і тими наслідками, які випливають із судового рішення. Саме ця підстава — «коштонасиченість» податкових спорів — і зумовлює принципову боротьбу за них. Але відверто відповімо: ми бажаємо перетягнути податкові спори до господарської юрисдикції для того, щоб господарські суди стали ще впливовішими, чи спробуємо знайти об'єктивні чинники, на підставі яких зробимо висновок щодо належності цього типу спорів іншим спеціалізованим судам?

Якщо піти першим шляхом, то слід відкинути будь-які спроби пояснити те, що пояснити не можна, та «призначити» податкові спори господарськими. Якщо обрати другий шлях, то необхідно погодитися з грунтовними підставами належності податкових спорів до адміністративної юрисдикції.

Критерій розмежування та відповідальність

Поставити крапку в дискусії щодо розмежування юрисдикції судів може інший законодавчий підхід, який замість перерозподілу компетенції щодо вирішення окремих категорій справ визначить критерієм розмежування суб'єктний склад учасників спору. Такий критерій є зрозумілим та має стати визначальним орієнтиром для передання справи на вирішення адміністративного суду. Адже закон об'єктивно не може передбачати всіх випадків життя, він повинен надати критерії для визначення виду тих чи інших справ.

За запропонованим критерієм, юрисдикцію справи — адміністративна чи господарська (цивільна) — визначатиме суб'єкт, до якого висуваються позовні вимоги, а характер суб'єктивного права, яке порушено, для адміністративної юрисдикції не матиме жодного значення. КАС не містить застережень щодо захисту лише публічних прав особи. Визначальним є те, що права (публічні чи цивільні) порушені суб'єктом владних повноважень у публічно-правових відносинах, тобто при здійсненні ним своїх повноважень.

Іншим актуальним питанням, яке потребує законодавчого втручання, є відповідальність суб'єктів владних повноважень за невиконання або неналежне виконання покладених на них процесуальних обов'язків. Застосування судами заходів процесуального примусу, передбачених ст.269 КАС, не тягне за собою будь-яких несприятливих наслідків для таких суб'єктів. Доповнення кодексу положеннями про відповідальність посадових осіб за невиконання вимог суду або неналежне виконання процесуальних обов'язків має стати дієвим механізмом задля забезпечення своєчасного та якісного розгляду справи.

Урешті-решт цілі в усіх видів судової юрисдикції єдині: забезпечення дієвого та своєчасного захисту прав позивачів, утвердження верховенства права та побудова правової держави. Досягти бажаного результату може тільки налагоджена система та спільна праця всіх гілок влади. Саме за таких умов буде забезпечена головна юридична гарантія захисту прав і свобод громадян — справедливий судовий захист.

P.S. Редакція «ЗіБ» запрошує представників господарського судочинства до продовження дискусії на сторінках нашого видання.

УЗАГАЛЬНЕННЯ

Мирні зібрання: з обмеженнями й без

Для забезпечення конституційних прав громадян потрібно прийняти спеціальний закон

У п'ятій, заключній, частині узагальнення стосовно розгляду справ щодо обмежень у реалізації права на свободу мирних зібрань (попередні частини див. у №№29—32) аналізуються окремі питання розв'язання спорів згаданої категорії та зроблено відповідні висновки. Пропонується використати це дослідження для підготовки постанови пленуму Вищого адмінсуду та наголошується на необхідності прийняття спеціального закону про мирні зібрання.

Сьогодні є необхідність урегулювати відносини у сфері мирних зібрань. Для цього потрібно прийняти спецзакон.

Імперативний припис

Право обирати місце проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій мають особи, котрі намірені реалізувати право на мирні зібрання, передбачене ст.39 Конституції. Стаття 182 КАС визначає, що суд може заборонити проведення мирних заходів чи обмежити право на мирні зібрання іншим способом (щодо місця чи часу їх проведення тощо), про що зазначається в його постанові.

Зазначеною нормою суду не надано повноважень щодо визначення місця проведення мирного зібрання, тому практика судів, які встановлюють у рішенні місце проведення масового заходу, не може бути визнана правильною. Позовні вимоги про обмеження в реалізації права на мирні зібрання щодо місця їх проведення підлягають аналізу судами лише щодо місця, обраного організаторами мирного зібрання. Інші місця проведення заходів судом визначатися не повинні.

Ураховуючи зазначене, Львівський апеляційний адміністративний суд у справі за позовом Виконавчого комітету Чернівецької міської ради до громадян К., Б., П., третя особа — управління Міністерства внутрішніх справ у Чернівецькій області, про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання скасував постанову Чернівецького окружного адміністративного суду в частині задоволення позовних вимог виконавчого комітету щодо визначення місця проведення пікетування та прийняв у цій частині нову постанову, якою у задоволенні позовних вимог відмовлено (постанова від 2.02.2010, реєстраційний номер в ЄДРСР — 7915831).

Чинне законодавство не встановлює конкретних строків завчасного сповіщення суб'єктів владних повноважень організаторами мирних зібрань про проведення останніх та строків звернення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо суду про обмеження в реалізації права громадян на мирні зібрання.

Як вбачається з рішення Конституційного Суду від 19.04.2001 №4-рп/2001 у справі щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання, ці строки повинні не обмежувати передбачене ст.39 Конституції право громадян, а гарантувати його й водночас надавати можливість відповідним органам виконавчої влади чи місцевого самоврядування вживати заходів щодо безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингів, походів і демонстрацій, забезпечення громадського порядку, прав і свобод інших людей.

Відповідно до ч.1 ст.182 КАС «органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування негайно після одержання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо мають право звернутися до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням із позовною заявою про заборону таких заходів чи про інше обмеження права на мирні зібрання (щодо місця чи часу їх проведення тощо)».

Частиною другою ст.182 КАС передбачено, що «позовна заява, яка надійшла в день проведення заходів, визначених частиною першою цієї статті, або після цього, залишається без розгляду». Судова практика свідчить про широке застосування цієї норми.

Указана норма, з одного боку, зобов'язує суб'єкта владних повноважень вчасно звертатися до суду та має на меті уникнення незаконного втручання з боку такого суб'єкта в реалізацію громадянами права на мирні зібрання. З другого боку, позбавляє суб'єкта владних повноважень права на звернення до суду з позовом про заборону заходів чи про інше обмеження права на мирні зібрання за наявності відповідних підстав у разі подання організаторами масових заходів повідомлення про їх проведення безпосередньо в день проведення цих заходів.

Крім того, подання повідомлення про проведення масових заходів у день їх проведення фактично позбавляє органи виконавчої влади та місцевого самоврядування можливості виконати свої обов'язки стосовно забезпечення громадського порядку під час проведення таких заходів, що може спричинити небезпеку заворушень чи злочинів, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває в разі несвоєчасного повідомлення організаторами мирних зібрань про заходи, які планується проводити протягом тривалого часу (кількох днів (місяців), регулярно в певні дні тижня (місяця) тощо).

Оскільки припис ч.2 ст.182 КАС щодо залишення без розгляду позовної заяви, яка надійшла в день проведення мирного заходу або після його проведення, є імперативним для суду, до справ розглядуваної категорії не застосовуються положення ст.100 КАС, що передбачають можливість поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду.

На нашу думку, в разі надходження позову про обмеження в реалізації права на мирні зібрання щодо заявлених організаторами заходів протягом кількох днів після початку їх проведення суд, за відсутності інших перешкод, повинен прийняти його до провадження та вирішити відповідно до ст.182 КАС. У цьому випадку в разі прийняття постанови про задоволення позову заборона заходів чи інший спосіб обмеження права на мирні зібрання застосовується судом із дня, що настає за днем ухвалення рішення у справі.

«Мирні» висновки

Одним із провідних принципів здійснення правосуддя є верховенство права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Будь-які обмеження права можуть застосовуватися лише в межах та на підставі закону.

Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи й демонстрації тощо гарантується ст.39 Конституції, ст.11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, іншими актами національного та міжнародного законодавства.

Право на свободу мирних зібрань захищене державою, яка зобов'язана забезпечити його ефективну практичну реалізацію. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися тільки судом відповідно до закону й лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку — з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Як свідчать статистичні дані, в основному позови органів виконавчої влади та місцевого самоврядування про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання за розглядуваний період адмінсудами задовольнялися.

Підставами для задоволення таких позовів були, як правило, небезпека виникнення заворушень, конфліктів та злочинів, порушення безпеки дорожнього руху, що призводить до порушень громадського порядку та унеможливлює його належну охорону, необхідність захисту прав і свобод інших людей.

Як вбачається із судової практики, під час розгляду та вирішення справ за позовами про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання та про усунення цих обмежень суди дотримуються завдань та принципів адміністративного судочинства, спрямованих на захист прав, свобод та інтересів осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій.

Разом із цим мають місце й випадки задоволення позовів про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання за наявності лише формальних підстав для цього, коли суди не вдавалися до ретельного дослідження та належної оцінки обставин справи та наданих доказів. Причиною цього є неврегульованість окремих питань реалізації права на мирні зібрання відповідним національним законом, а також недостатня обізнаність з міжнародними нормами щодо забезпечення права на мирні зібрання або їх неправильне розуміння. У деяких випадках оцінка доказів у справах викликала труднощі в судів.

Привернути увагу

З метою однакового та правильного застосування законодавства під час розгляду та вирішення справ розглядуваної категорії судам необхідно виходити з такого. Установлений Конституцією та іншими актами законодавства України перелік мирних зібрань не є вичерпним, мирні зібрання можуть мати й інші форми вираження. Для ідентифікації зібрання як мирного не є визначальним з'ясування питання про те, чи підпадає воно під визначення, дане в тому чи іншому нормативному акті, основними ознаками такого зібрання є мирні мета та характер його проведення.

Про проведення зборів, походів, мітингів та демонстрацій тощо організатор (організатори) цих зібрань завчасно сповіщає (сповіщають) органи виконавчої влади та місцевого самоврядування за місцем проведення такого зібрання. Завчасним сповіщенням про проведення мирного зібрання є повідомлення у прийнятні строки, що передують даті його проведення.

Ці строки не обмежують передбачене ст.39 Конституції право громадян на мирні зібрання, а служать його гарантією та надають можливість органам виконавчої влади та місцевого самоврядування вжити заходів для безперешкодного проведення громадянами заявлених мирних заходів та забезпечення під час їх проведення громадського порядку, прав та свобод інших людей.

Судам необхідно мати на увазі, що саме собою несвоєчасне повідомлення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування про проведення мирного зібрання не може бути підставою для задоволення позову про обмеження щодо реалізації такого права.

Мирні зібрання розглядаються як одна з форм безпосередньої демократії, що мають на меті вираження ставлення до суспільних проблем та явищ. Усі учасники мирних зібрань мають рівні права щодо реалізації свого права, тому не є достатнім для встановлення обмежень щодо реалізації права на мирні зібрання одночасне проведення масових заходів учасниками, які мають протилежні інтереси. Держава повинна вжити всіх можливих заходів для забезпечення реалізації зазначеного права всіма учасниками громадських акцій.

Можливе ускладнення дорожнього руху у зв'язку з проведенням мирного зібрання не може бути підставою для його заборони за наявності реальної можливості вирішення цього питання. Недопустимими є обмеження свободи зібрань громадян за ознаками раси, статі, національності, віросповідання, політичних поглядів, належності до певних соціальних груп тощо.

Зібрання громадян часто мають на меті привернення уваги органів влади до проблем суспільства чи його окремої групи. Люди хочуть бути почутими. Тому не вбачається за правильне встановлення стосовно таких зібрань обмежень щодо місця їх проведення.

Варто звернути увагу, що питання про обмеження щодо реалізації права на мирне зібрання стосовно місця його проведення підлягає вирішенню судом лише щодо місця, обраного організаторами мирного зібрання, визначати інші місця проведення заходів суд не повинен.

Зважаючи на мету учасників зібрання — «бути почутими», сумнівною виглядає позиція судів, які забороняють проведення мирних зібрань у дні державних та релігійних свят у зв'язку з проведенням у місцях, які планувалися для мирного зібрання, наприклад, заходів зі святкування загальноміського характеру.

Вирішуючи зазначені питання, суди повинні виходити з того, що ст.39 Конституції насамперед гарантує реалізацію права осіб на мирні зібрання, а застосування обмежень щодо реалізації цього права не є правилом та можливе як виняток за наявності передбачених законом підстав. Стаття 19 Конституції зобов'язує органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Судам необхідно брати до уваги, що обов'язок вирішувати відповідно до закону питання щодо проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів, у тому числі погоджувати з організаторами масових зібрань дату, час, місце, маршрут, умови, тривалість їх проведення, забезпечувати безперешкодне проведення громадянами мирних заходів, здійснювати контроль за забезпеченням під час їх проведення громадського порядку, охороною прав і свобод людей є безпосереднім обов'язком органів місцевого самоврядування, встановленим чинним законодавством України.

Ухвалюючи рішення у справах зазначеної категорії, суд повинен перевірити, чи виконали вищеназвані органи свій обов'язок щодо забезпечення виконання закону та дотримання прав людини, зокрема стосовно вжиття заходів для забезпечення безперешкодного проведення масового заходу, чи лише скористалися своїм правом на звернення до суду з позовом про встановлення обмежень у реалізації права.

Справедливий баланс

Вирішуючи справи щодо обмежень у реалізації права громадян на мирні зібрання, суд повинен виходити з дотримання справедливого балансу між забезпеченням інтересів національної безпеки і громадського порядку та забезпеченням дотримання прав громадян, гарантованих Конституцією.

Єдиною правовою підставою для задоволення позову органів виконавчої влади та місцевого самоврядування про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання є визнання судом того факту, що проведення такого заходу може створити реальну небезпеку заворушень чи злочинів, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей. Така небезпека не повинна бути уявною. Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування повинні не просто повідомити про реальні загрози, які можуть виникнути у зв'язку з проведенням зібрання, а й надати суду докази, які стали підставою для такого висновку.

З метою правильного та об'єктивного вирішення справи суд повинен дослідити характер, мету та зміст запланованих мирних зібрань, поведінку організаторів та учасників акції під час проведення попередніх заходів та інші обставини, що мають значення для вирішення справи.

За принципами тлумачення норм міжнародного права щодо реалізації права на свободу мирних зібрань, посилання на інтереси національної безпеки для виправдання заходів з обмеження деяких прав можливе лише в разі, коли такі заходи вживаються для захисту існування держави, її територіальної цілісності або політичної незалежності від застосування сили або загрози її застосування. Не вбачається за можливе посилання на інтереси національної безпеки як підставу для введення обмежень з метою попередження лише локальної або відносно ізольованої загрози правопорядку.

Обмеження, що встановлюються судом щодо реалізації права на мирні зібрання, повинні бути пропорційними до можливих наслідків порушення інтересів національної безпеки та громадського порядку. Суди, застосовуючи передбачені законом обмеження, повинні надавати перевагу тим заходам обмеження, які найменше впливатимуть на реалізацію права, гарантованого Конституцією. Такі обмеження мають застосовуватися з урахуванням конкретних обставин кожної справи, при цьому слід мати на увазі, що заборона на проведення мирного зібрання є найсуворішим заходом, який застосовується у разі неможливості держави забезпечити реалізацію права на таке зібрання.

Виходячи з принципів верховенства права та законності, закріплених ст.ст.8, 9 КАС, суди при вирішенні справ повинні враховувати практику Європейського суду з прав людини та міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою.

Акти щодо додаткового регламентування порядку проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій тощо, прийняті органами місцевого самоврядування та іншими органами, можуть застосовуватися лише в разі, якщо ними не встановлюються додаткові обмеження права на мирні зібрання, наданого Конституцією.

Частина друга ст.182 КАС передбачає залишення без розгляду позовної заяви суб'єкта владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання, поданої до суду в день проведення таких заходів, або після цього.

Судам потрібно мати на увазі, що в разі подання органами виконавчої влади та місцевого самоврядування позовної заяви про обмеження у реалізації права на мирні зібрання після початку проведення масового заходу, запланованого до проведення протягом кількох днів (місяців тощо), суд, за відсутності інших перешкод, повинен прийняти таку заяву до провадження та вирішити відповідно до ст.182 КАС. У цьому випадку в разі прийняття постанови про задоволення позову заборона заходів чи інший спосіб обмеження права на мирні зібрання застосовується судом із дня, що настає за днем ухвалення рішення у справі.

Здійснений аналіз судової практики показує, що сьогодні нагальною потребою для забезпечення конституційного права громадян на мирні зібрання є прийняття спеціального закону, який би регулював відносини у сфері мирних зібрань. Першочерговими питаннями, які потребують урегулювання таким законом, є, зокрема, визначення строків сповіщення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про проведення мирних зібрань, їх місця, часу проведення тощо. Необхідним вбачається визначення цим актом обставин (випадків), за наявності яких органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не матимуть повноважень на звернення до суду з позовами щодо обмеження в реалізації права на мирні зібрання.

З метою однакового та правильного застосування судами законодавства під час розгляду та вирішення справ розглядуваної категорії вважаємо за необхідне матеріали здійсненого узагальнення використати під час підготовки постанови пленуму Вищого адміністративного суду та довести до відома суддів адміністративних судів.

Практика судів, які встановлюють у рішенні місце проведення масового заходу, не може бути визнана правильною.

Небезпека проведення мітингу не повинна бути уявною. Заборона має грунтуватися на конкретних фактах, які свідчать про реальну загрозу.

БРАЗИЛІЯ

Процес за «місячну» платню

У Верховному суді Бразилії за обвинуваченням у корупції перед судом постали 38 чоловік з оточення екс-президента Луїса Інасіу Лули да Сілви.

За версією слідства, обвинувачені, серед яких є функціонери створеної Л.да Сілвою Робітничої партії, в період з 2003 до 2005 року використовували громадські кошти для підкупу партнерів партії в правлячій коаліції. Деякі депутати отримували гроші щомісячно, тому скандал отримав назву mensalao — «місячна платня». За допомогою цих виплат забезпечувалася лояльність парламентарів при ухваленні рішень, ініційованих Робітничою партією.

Сума виплат, повідомляє Бі-Бі-Сі, в деяких випадках сягала $10 тис. на місяць. Сам Л.да Сілва раніше заявляв, що не знав про існування такої злочинної схеми. Більшість обвинувачених заперечують свою вину. Деякі визнали факт отримання грошей, проте наполягають, що виплати здійснювали не для того, аби забезпечити проходження законопроектів.

У числі підсудних також опинилися представники інших політичних партій, кілька урядовців, бізнесменів і банкірів. Їх обвинувачують не лише в корупції, а й у розтраті коштів, хабарництві й відмиванні грошей.

ЯПОНІЯ

Страта на прохання населення

Маніяка-гвалтівника й злодія-вбивцю стратили 3 серпня, повідомляє Міністерство юстиції Японії. Всього за цей рік повісили 5 злочинців, до цього 20 місяців у країні страти не проводилися.

Один із страчених злочинців — 40-річний чоловік, що в 2002 році викрав і згвалтував 19-річну студентку, яку потім живцем спалив. Другий повішений — 31-річний злодій, котрий убив у 2007 році двох родичів заради грошей, повідомляє Japan Today.

Японія і США залишаються єдиними розвиненими державами, де страчують людей. Повернення після тривалої перерви до спірної практики на той час глава Міністерства юстиції Японії Тосіо Огава пояснив так: «Населення підтримує страту, і я повинен виконати свій борг».

Тепер відомство очолює Макото Такі, який, мабуть, поділяє переконання свого попередника, оскільки саме він розпорядився виконати ці вироки.

Зараз у в'язницях Японії перебуває близько 130 чоловік, засуджених до страти. При цьому екзекуції засуджені можуть чекати роками, а дізнатися про виконання вироку — тільки вранці в день страти.

ІРАН

Тегеран ховається в оф-лайн

Іран ухвалив рішення відключити свої міністерства та інші державні відомства від Інтернету, щоб захистити їх від кібернетичних атак. Відповідний крок буде зроблено у вересні.

Як повідомляє британська газета Daily Telegraph з посиланням на міністра інформаційно-комунікаційних технологій Ірану Резу Тагипура, цей захід буде вжито у зв'язку з тим, що розвідувальні дані стратегічного значення є вразливими в мережі. «Всесвітня павутина не викликає довіри, оскільки контролюється однією або двома країнами, вороже налаштованими до Ірану», — цитує видання міністра.

Інтернет збираються замінити національною внутрішньою мережею, яка запрацює протягом півтора року.

Віруси Stuxnet і Flame, якими за останні кілька років було заражено велику кількість комп'ютерів у Ірані, ймовірно, є продуктом спільної роботи фахівців з Ізраїлю та США, пише Daily Telegraph. «Мішенями» для Stuxnet, виявленого у 2010 році, були ядерні об'єкти, а для виявленого в поточному році Flame — Міністерство нафти Ірану й головний експортний термінал країни.

УКРАЇНА ТА СВІТ

Кого люди за людей мають, з тими кумаються

У світі на високі посади дедалі частіше влаштовують своїх

МАЙЯ БАЙРАК

Певно, століття тому були підстави говорити: рука руку миє, то чому ж дивуватися нині? Давно відомі речі набирають нового забарвлення, і ті руки працюють уже в політиці, урядових структурах тощо. Тобто там, де, по суті, їм не місце.

Зі стереотипами боротися марно

Пригадався момент із життя, коли казали: «Забудь, що ти знаєш, а згадай, кого ти знаєш». Спливло в пам'яті кілька облич, а легше, скажу вам, не стало. Причина проста: знати — замало, треба бути наближеним. А ще краще — другом родини, родичем, або ж, як варіант, кумом! Серед українців побутує думка, що влаштуватися в житті можна тільки за умови, коли тебе «просунуть» свої, чи то вже звикли той процес називати кумівством. Та у своєму горі українці не одні у світі. Таких «родинних» улаштувань вистачає. Хоча зі стереотипами боротися марно, проте навести кілька прикладів «іншого життя» зайвим не буде. До того ж останнім часом у ЗМІ дедалі частіше стала поширюватися інформація про викриття родинних і кумівських відносин поміж посадовцями. Занепокоєні США, Польща переживає «касетний скандал», Молдова шукає кумів у міністерствах, Швейцарія проводить дослідження, цікавлячись, чи впливає соціальний статус родичів на кар'єру. Проблема існує, та чи є закон?

От в Америці все інакше!

А не інакше воно в Америці. Буквально нещодавно було поширено інформацію про викриття кумівства в Міністерстві юстиції США. Його працівники вимагали призначення своїх родичів і родичів знайомих на різні посади в міністерстві. Факт було встановлено в результаті офіційної перевірки.

У справі викрито 8 працівників, котрі порушували правила роботи в міністерстві. В одному випадку посадовці планували призначити на посади родичів один одного. Як зазначено у звіті перевірки, в деяких випадках усе ж удавалося домогтися призначень на бажані посади. Потім з'ясувалося, що працівники міністерства допомагали родичам і друзям пройти оплачуване стажування в ньому, завдяки чому потім було легше отримати роботу. Бо ж у законі сказано, що такі кандидати призначаються на посади поза конкурсом.

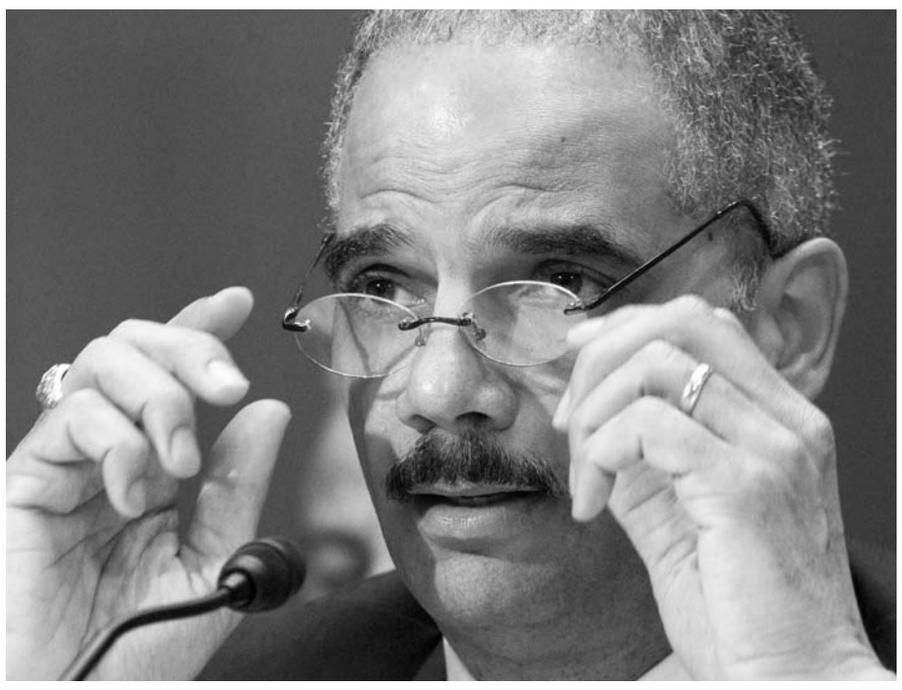

Е.Голдер: «Незрозуміло, звідки стільки рідні в Мін'юсті?»

Після опублікування звіту помічник генпрокурора Еріка Голдера Лі Лофтус заявив, що рекомендації щодо боротьби з подібною практикою, які містяться у звіті, будуть реалізовані. А сенатор Чак Гресслі, член юридичного комітету Сенату, висунув вимогу до Е.Голдера — вжити всіляких заходів щодо співробітників, згаданих у звіті.

Перевірка міністерства розпочалася не просто так, а завдяки одному з колишніх працівників, котрий розповів конгресмену Френку Вулфу про порушення. До речі, це вже не перший звіт такої перевірки. Схожі ситуації з прийняттям родичів на роботу вже траплялись у 2004 та 2008 рр. От вам і Сполучені Штати, де все інакше!

Масштаби кумівства по-польськи

У Польщі кумівство взагалі «випливло» з нещодавнього «касетного скандалу». На відео, яке потім обнародували, зафіксовано розмову двох посадовців. Ішлося в ній про кумівство в закладах, підпорядкованих Міністерству сільського господарства. Через 2 дні після скандалу голова відомства пішов у відставку. А польська опозиція вимагає радикальних політичних змін у країні.

Мотиви тих, хто записував розмову на відео, поки що залишаються здогадками. Проте протягом 2 тижнів після скандалу рівень довіри до правлячої партії «Громадянська платформа» знизився на 5%.

Реагувати на ситуацію почали гучними заявами. Прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск зауважив, що подібне виникає там, де політика й державна служба стають бізнесом, і пообіцяв боротися. Першим постраждав від того керівник одного з агентств, підпорядкованих Міністерству сільського господарства. Він був змушений попрощатися зі своєю посадою. Справа в тому, що новим міністром стане батько цього посадовця. А син не може працювати разом з батьком у державній інстанції, яка підпорядкована останньому. Так уважає прем'єр і запевняє, що вже у вересні цього року дасть пропозиції стосовно законодавчого й організаційного викоренення в країні кумівства. Це питання стане для нього пріоритетним на наступні три роки.

«Масштаби кумівства в нашій країні — у центральній чи місцевій адміністраціях — такі, що й уявити важко. Очевидно, що вже 20 років політичні партії використовували свою владу для того, аби призначати на державні посади «потрібних» людей. Але те, що відбувається зараз — це патологія», — прокоментував ситуацію член партії «Солідарна Польща» Аркадіуш Мулярчик. Політична сила навіть підготувала законопроект, який зробив би кумівство в інстанціях і органах державного управління неможливим. Згідно із цим документом керівники відповідних підприємств призначалися б тільки на певні строки. Поки що це все лише пропозиції.

Молдову все влаштовує

«Перед відеокамерами політики критикують високопосадовців, а насправді всі вони доводяться один одному батьками, кумами та родичами», — характеризують ситуацію в Молдові світові ЗМІ. Але схоже, що це не викликає занепокоєння в країні.

Останній приклад кумівства в політичному житті держави — випадок з Леонідом Талмачем, кандидатом Партії комуністів Республіки Молдова на посаду президента країни. Після оголошення комуністами свого вибору в пресі з'явилися повідомлення, що Л.Талмач — кум прем'єр-міністра Влада Філата і водночас — кум сина лідера ПКРМ Олега Вороніна.

* * *

Як не крути, а світова політика все ж будується на кумівстві. Про це свідчать приклади. Хоча не тільки законодавчі обмеження, а й ейчари не радять родичам працювати під одним дахом, бо навіть елементарне непорозуміння на роботі може перерости у великий сімейний скандал. Проте погодьтеся: зі своїми можна вирішити багато взаємокорисних питань. Відтак створюється сприятливе середовище для успішного процвітання корупції. Для того й потрібні свої: їм довіри більше.

РОСІЯ

Мобільний подовжить строк

У Федеральній службі виконання покарань РФ збираються посилити покарання за користування мобільним телефоном у місцях позбавлення волі, можливо, навіть притягатимуть ув'язнених до кримінальної відповідальності.

Як повідомляють «Известия» з посиланням на джерело в ФСВП РФ, власників мобільних телефонів також пропонують довше тримати в штрафному ізоляторі або позбавляти побачень і не допускати щодо них поблажок. Приводом для посилення покарання є турбота про дотримання увязненими дисципліни в колоніях і СІЗО.

Мобільні телефони входять до переліку заборонених у місцях позбавлення волі речей. За порушення правил ув'язненому загрожує до 10 діб ізолятора. Проте, як розповіли в ФСВП, у колоніях, де перебуває до 1000 чол., щомісячно вилучається до 300 апаратів. У службі виконання покарань упевнені: по телефону ув'язнені обговорюють справи зі своїми спільниками й родичами, керують підлеглими та… скоюють злочини.

Ті, хто перебуває в СІЗО, також не повинні мати можливості користуватися мобільними телефонами, адже інакше втрачається сенс ізоляції: арештанти можуть інформувати спільників про хід слідства, знищувати докази й залякувати свідків.

Раніше ФСВП пропонувала боротися з використанням мобільних телефонів за допомогою могутніх глушилок, які пригнічують сигнал стільникового зв'язку. Такий метод боротьби не було схвалено, оскільки блокувався б сигнал на всій прилеглій до в'язниці території та без зв'язку залишалися повітряні судна. Маленькі ж глушилки виявилися ненадійними: вони швидко виходили з ладу.

Наміри ФСВП обурили правозахисників, які висловили побоювання, що посилення покарання за мобільний телефон призведе до інформаційного блокування. На їхню думку, завдяки засобам зв'язку ув'язнені можуть відстоювати свої права. Як заявив «Известиям» керівник проекту Gulagu.net Володимир Осєчкін, велика частина скарг на свавілля у в'язницях надходить до них саме з мобільних. Засуджені, котрі не порушують режиму й правил внутрішнього розпорядку, повинні отримати дозвіл користуватися мобільним зв'язком, уважає В.Осєчкін.

МОНГОЛІЯ

Екс-президента — за грати

Колишнього главу держави визнали винним у корупції та перевищенні повноважень

Монгольський суд на 4 роки позбавив волі затриманого у квітні Намбарина Енхбаяра. Він буде сидіти у в'язниці за обвинуваченням у корупції та перевищенні службових повноважень.

Суд постановив конфіскувати майно екс-президента на суму 25 млн тугриків (понад $18,5 тис.).

Крім того, разом з Н.Енхбаяром винними в корупції та перевищенні службових повноважень були визнані ще 4 колишні члени уряду й 1 бізнесмен.

Раніше суд виніс екс-президентові вирок про 7 років позбавлення волі, проте потім покарання пом'якшили.

«Результат цієї судової справи покаже, чи Монголія — по-справжньому демократична країна. Прокурори перекрутили реальні факти для того, щоб засудити мене з політичних причин», — заявив Н.Енхбаяр після засідання суду.

Н.Енхбаяра судять за корупцію. Він запевняє: з політичних причин.

Його прихильники з очолюваної ним Монгольської народно-революційної партії висловили протест із приводу рішення суду.

В адвоката Н.Енхбаяра є 14 днів для подання апеляційної заяви.

Судовий процес транслювався в прямому ефірі на багатьох каналах Монголії. Справа може викликати великий резонанс у країні, оскільки ще до початку слухань представники МНРП заявили: якщо Н.Енхбаяр буде засуджений, вони можуть переглянути своє рішення про входження до складу коаліційного уряду разом з Демократичною партією Монголії, яка перемогла на виборах 28 червня.

Н.Енхбаяр був обраний президентом країни у 2005 р. На цій посаді він перебував до 2009-го.

АРХІВ

Вітчизняна конституційна юрисдикція в другому десятилітті нинішнього тисячоліття

Сторінка 6. Використання в судах державної та регіональних мов і деякі інші проблеми судового процесу

ОЛЕКСАНДР МИРОНЕНКО, *суддя Конституційного Суду України у відставці, доктор філософських наук, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки*

Серед грудневих (2011 р.) рішень КС привертає увагу підвищений інтерес суб'єктів права на конституційні подання та звернення до правових проблем удосконалення процесу в судах загальної юрисдикції. Такі проблеми порушували не тільки народні депутати, а і юридичні особи.

Забезпечення гласності судового процесу

Так, 8 грудня 2011 р. КС ухвалив рішення (див. «ЗіБ», №51/2011) у справі про фіксування судового процесу технічними засобами, об'єднавши конституційні провадження як за поданням 54 народних депутатів, так і за зверненням ТОВ «Пріма-Сервіс» ЛТД. У клопотаннях ішлося про офіційне тлумачення п.7 ч.3 ст.129 Конституції, адже він стосується однієї з основних засад судочинства — гласності судового процесу та його повного фіксування технічними засобами.

У взаємозв'язку із цим приписом потрібно було проревізувати з погляду відповідності Основному Закону положення процесуальних кодексів, за якими в разі неявки в судове засідання всіх осіб, котрі беруть участь у справі, чи в разі, якщо розгляд останньої здійснюється судом за відсутності осіб, які беруть у ній участь, фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється (ч.6 ст.12, ч.1 ст.41 КАС, ч.2 ст.197 ЦПК, ч.8 ст.81^1 ГПК). До того ж в останньому з названих кодексів питання щодо фіксування судового процесу технічними засобами в касаційній інстанції не регулюються зовсім.

Ознаки неконституційності відсутні

Рішення Суду в розглядуваній справі навряд чи може викликати будь-які заперечення, оскільки воно викладене ясно й чітко, грунтується на принципах верховенства права, тобто справедливості, добросовісності, розумності й логічності. Заявник отримав відповідь: «В аспекті конституційного звернення положення п.7 ч.3 ст.129 Конституції України як норми прямої дії щодо повного фіксування судового процесу технічними засобами необхідно розуміти так, що у Вищому господарському суді України повне фіксування судових засідань технічними засобами повинно забезпечуватися на підставі цього конституційного положення».

Що ж до подання, то в оспорюваних народними депутатами положеннях кодексів жодних ознак неконституційності не було. Верховна Рада, користуючись саме нормами Основного Закону (п.14 ч.1 ст.92), врегулювала порядок фіксування судового процесу технічними засобами. Адже за відсутності сторін записувати шелест паперів у руках головуючого чи його особисті міркування з приводу справи — це очевидна нісенітниця. Якщо ж справа розглядається кількома суддями, тобто колегіально, то їхні висловлювання під час обговорення, як і їхні пропозиції щодо змісту рішення чи ухвали, ні в якій формі розголошенню не підлягають.

Проблеми, сформульовані народними депутатами

Мовби продовженням розв'язання проблем конституційності окремих положень щойно названих процесуальних кодексів, а також КПК й закону «Про судоустрій і статус суддів» виявилося рішення КС від 13.12.2011 (див. «ЗіБ», №52/2011) у справі за поданням 54 народних депутатів. Оспорювалося 41 положення вказаних кодексу та закону.

Для більш зручного їх аналізу поділимо такі осяжні вимоги на кілька груп:

• правові проблеми мови судочинства;

• питання функцій Верховного Суду;

• проблеми скорочення строків у процесуальному механізмі;

З огляду на 4 окремі думки до рішення КС від 13.12.2011, судді–доповідачу Василю Бринцеву було нелегко переконати більшість своїх колег підтримати пропонований ним проект.

• питання відмови від права на звернення до суду;

• проблеми відповідальності за невиконання судових рішень;

• питання порядку виклику учасників у судове засідання.

Надзвичайна об'ємність об'єкта дослідження

Під час підготовки й розгляду справи КС провів велику дослідницьку роботу. Звичайно, базовими під час вирішення поставлених у поданні питань виявилися:

• конституційні засади, особливо приписи стст.1, 3, 8, 10, 11, 19, 21, 22, 24, 55, 92, 125, 129 акта найвищої юридичної сили;

• самі оспорювані положення й пов'язані з ними норми чотирьох кодексів та закону «Про судоустрій і статус суддів»;

• позиції Суду, викладені в рішеннях від 25.11.97, 14.12.99, 12.03.2002, 9.07.2002, 11.12.2003, 12.12.2004, 12.06.2007, 22.04.2008, 11.03.2010, 12.07.2011;

• позиції Європейського суду з прав людини, сформульовані у вердиктах від 21.02.75, 6.09.78, 10.07.84, 7.07.89, 25.02.93, 7.05.2002;

• деякі положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Бралися до уваги й думки з приводу предмета конституційного подання глави держави, керівних органів парламенту, Верховного та вищих спеціалізованих судів і Міністерства юстиції.

37 із 41 оспорюваної норми Основному Закону не суперечать

У результаті ретельного розгляду питання визнані такими, що відповідають Конституції, 37 оспорюваних народними депутатами положень, що, на їхню думку, суперечать стст.8, 10, 19, 55 та 129 Основного Закону. Йдеться про:

• можливість використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов меншин (чч.4 та 5 ст.12 закону «Про судоустрій і статус суддів»);

• вирішення питання про допуск вищими спеціалізованими судами справи до провадження у ВС (ст.400^{18} КПК, стст.111^{16}, 111^{21} ГПК, ст.240 КАС, ст.360 ЦПК);

• скорочення процесуальних строків звернення до суду (чч.2, 4 ст.99, чч.2, 3 ст.186, ч.2 ст.212 КАС, ч.3 ст.433, ст.110 ГПК, ч.5 ст.151, чч.1, 2 ст.294, ч.1 ст.325, ч.2 ст.329 ЦПК);

• строки зміни позивачем предмета або підстав позову, подання відповідачем зустрічного позову (чч.4 та 5 ст.22, ч.1 ст.60 ГПК);

• строки й порядок подання відповідачем клопотань (ч.1 ст.22, ч.2 ст.24, ч.3 ст.30 КАС);

• строки подання сторонами спору доказів у справі (ч.2 ст.27, ч.1 ст.131 ЦПК);

• недійсність відмови від права звернення до суду (ч.5 ст.6 КАС);

• передбачення права суду накладати штрафи за невиконання постанови суду або неподання звіту про його виконання (чч.2, 3, 6, 8 ст.267 КАС);

• зміну порядку виклику та повідомлення осіб, які беруть участь у справах, про судовий розгляд позовів і скарг без присутності таких осіб у судових засіданнях (чч.3 та 4 ст.33, ч.11 ст.35, ст.38 КАС, ч.1 ст.64 ГПК, ч.5 ст.74 ЦПК).

На підставі п.2 ст.45 закону про КС припинено провадження щодо інших чотирьох положень. Ідеться про неможливість окремо оскаржувати ухвали суду за наслідками розгляду питання про вступ у справу третіх осіб та ухвали суду про відмову у витребуванні доказів (ч.3 ст.53, ч.3 ст.71 КАС) та про порядок подання клопотань про перегляд судових рішень лише через прокурора (стст.400^7, 400^9 КПК).

На думку КС, у конституційному поданні не наведено належного правового обгрунтування тверджень щодо неконституційності вказаних положень процесуальних кодексів.

Болюче мовне питання

Найбільшу дискусію в суспільстві, переважно серед заідеологізованої його частини, викликало визнання КС конституційними положень про можливість використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов меншин. Найвойовничішими опонентами такого рішення, звичайно, стали політики націоналістичних переконань і, на жаль, заполітизовані юристи.

Основні їхні звинувачення на адресу Суду зводилися до того, що:

• КС при вирішенні питання проігнорував телеологічний метод аналізу, у визначенні мови судочинства керувався тільки Європейською хартією регіональних мов або мов меншин, а не актом найвищої юридичної сили;

• такими рішеннями руйнується конституційний лад держави і зводяться нанівець інтереси України;

• Суд «освятив» використання у вітчизняній юриспруденції «неконституційного» й «незаконного» терміна «регіональні мови»;

• КС «створив правову невизначеність і правову невпевненість, не помітив правової колізії між законами про судоустрій та про ратифікацію хартії; закон про ратифікацію хартії передбачає використання регіональних мов не в усій Україні, а тільки на території судових округів, де чисельно переважають національні меншини;

• цей закон поширюється виключно на процедуру подання документів і доказів, а не на виступи в судових засіданнях;

• національні меншини можуть і повинні користуватися послугами перекладача (в разі такої потреби),;

• КС «принизив українську мову до рівня африканських мов»;

• рішення Суду щодо мови судочинства «перетворює суди на цирк» (С.Соболєв, цитата згідно з «2000» від 23.12.2011).

Методологічне значення узагальнень КС

Звичайно ж, таку критику, позбавлену, як правило, грунтовної юридичної аргументації, до уваги брати не можна. Кожне з наведених тверджень найкраще й найпереконливіше спростовує мотивувальна частина рішення, особливо пп.4.1 та 4.2 п.4. Крок за кроком на підставі аналізу великої кількості нормативних актів, передусім Основного Закону, тут формулюються чіткі позиції єдиного органу конституційної юрисдикції.

Серед них заслуговують особливої уваги такі узагальнення:

• можливість використання мов національних меншин у судовому процесі узгоджується з конституційною гарантією вільного розвитку, використання й захисту мов національних меншин в Україні;

• така можливість пов'язана з конституційним принципом рівності всіх громадян України перед законом, одним з імперативів якого є недопущення обмежень прав громадян, зокрема учасників судового процесу, за мовною ознакою;

• встановлення законодавчих можливостей використання регіональних мов або мов меншин у судочинстві треба розглядати і в аспекті забезпечення реалізації прав кожного на звернення до суду, якщо його права чи свободи порушені, та на захист своїх прав будь-якими не забороненими законом засобами, гарантування права на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, посадових і службових осіб;

• використання регіональних мов або мов меншин спрямоване на забезпечення вільного доступу до суду осіб, які володіють такими мовами, і жодною мірою не суперечить загальному принципу здійснення судочинства державною мовою в судах України.

Привертає увагу й те, що таким переконливим обгрунтуванням Суд певною мірою виправив очевидні хиби, допущені в тлумаченні ч.2 ст.14 закону «Про кінематографію», тобто в рішенні від 20.12.2007.

Не всі положення процесуальних кодексів є ідеальними

Інші висновки КС про конституційність оспорюваних народними депутатами окремих положень процесуальних кодексів таких гострих суперечок у суспільстві та серед юристів не викликали. Хоча, на наш погляд, деякі з поставлених у поданні питань, особливо щодо досить значного скорочення строків здійснення окремих процесуальних дій учасниками судового процесу, щодо фактичного обмеження права останніх на судовий захист, а то й прямого відлучення від безпосередньої участі в розгляді справ через явно недосконалий механізм виклику до суду тощо, потребують негайного законодавчого вирішення.

Не викликають пієтету та не підвищують авторитету єдиного органу конституційної юрисдикції й досить «рясні» звернення до практики Європейського суду з прав людини, вона, як і чимало інших «європейських цінностей», часто межує і з подвійними стандартами, і з лицемірством, і навіть із цинізмом.

Захист прав користувачів кредитних послуг

Третє підряд рішення КС за конституційними зверненнями було ухвалене 10.11.2011 (див. «ЗіБ», №48/2011). Приводом для розгляду справи стало клопотання гр. А.Степаненка, в якому він на підставі положення про те, що «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» (ч.4 ст.42 Основного Закону), просив КС протлумачити пп.22, 23 ст.1, ст.11, ч.8 ст.18 та ч.3 ст.22 закону «Про захист прав споживачів», у яких ідеться про захист прав тих, хто користується кредитними послугами.

Громадянин переконливо довів, що органи судової влади обмежують дію положень, передбачених названими статтями, лише правовідносинами, що виникають на стадії укладення договору споживчого кредитування, а органи виконавчої влади поширюють дію цих положень ще й на стадію виконання останніх. Така неоднозначність застосування закону призвела до грубих порушень прав А.Степаненка: в одному з комерційних банків свого часу він брав іпотечну позику в доларах, а згодом фінустанова свавільно внесла додаток до договору, який передбачав сплату боргу з відсотками в гривнях. Також в односторонньому порядку було значно збільшено відсоткову ставку.

Суд мав розв'язати цю правову проблему.

Посилена увага до «більш слабкого суб'єкта»

Вирішуючи питання, КС застосував системний підхід. Об'єктом вивчення виявилися не тільки названі в конституційному зверненні правові норми, а й стст.8, 13, 92 Основного Закону, низка положень актів міжнародного права (резолюція Генасамблеї ООН «Керівні принципи для захисту інтересів та прав споживачів» від 9.04.85, Хартія прав споживачів від 17.05.73, директиви Європейського парламенту та Європейської ради від 11.05.2005 №2005/29/ЄС від 23.04.2008 №2008/48/ЄС), Цивільний кодекс, закони «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» і «Про банки і банківську діяльність» тощо.

Є цінними сформульовані в процесі розгляду справи правові позиції, зокрема про те, що:

• держава, встановлюючи законами засади створення й функціонування грошового та кредитного ринків, має підтримувати на засадах пропорційності розумний баланс між публічним інтересом ефективного перерозподілу грошових надходжень, комерційними інтересами банків щодо отримання справедливого прибутку від кредитування й охоронюваними законом правами та інтересами користувачів цих послуг;

• для споживача існує ризик помилково чи навіть унаслідок уведення його в оману придбати не потрібні йому кредитні послуги;

• держава повинна забезпечувати особливий захист більш слабкого суб'єкта економічних відносин, а також фактичну, а не формальну рівність сторін у цивільно-правових відносинах шляхом визначення особливостей договірних правовідносин у сфері споживчого кредитування та обмеження дії принципу свободи цивільного договору.

Обмеження свавілля кредиторів

Це, на думку Суду, здійснюється через установлення особливого порядку укладання договорів споживчого кредитування, їх оспорювання, контролю за змістом та розподілу відповідальності між сторонами. Тим самим держава однозначно убезпечує добросовісного продавця товарів (робіт, послуг) від можливих зловживань з боку споживачів.

З такими міркуваннями в резолютивній частині КС приходить до висновку: положення пп.22, 23 ст.1 та ст.11 закону «Про захист прав споживачів» треба розуміти так, що їх дія поширюється на правовідносини між кредитодавцем і позичальником за договором про надання споживчого кредиту, що виникають як під час укладення, так і виконання такого договору.

І хоч стосовно офіційного тлумачення положень ч.8 ст.18 та ч.3 ст.22 названого закону провадження припинено на підставі недоведеності суб'єктом права на конституційне звернення наявності неоднозначності їх застосування, розглядуване рішення КС розв'язало кричущу проблему сьогодення у фінансово-економічних відносинах. Було дійсно захищено права більш слабкого суб'єкта таких відносин — позичальників і значно обмежено свавілля кредитодавців.

Віднині останнім фактично заборонено самовільно, в односторонньому порядку, змінювати умови кредитних договорів.

За відсутності сторін записувати шелест паперів у руках головуючого чи його особисті міркування з приводу справи — це очевидна нісенітниця.

Закон&Бізнес

Засновник і видавець: ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»

Головний редактор: Роман БОБОВ

Газета виходить з 15 червня 1991 року

Свідоцтво КВ № 3805 від 20.05.99

Р/р № 2600400002637 в АКБ «Правекс-Банк» м.Києва, МФО 321983, код ЄДРПОУ 30374826

Багатоканальний телефон: (044) 537-34-33

Адреса: 01021, м.Київ, Кловський узвіз, 9/2
E-mail: inzib@optima.com.ua

©При передруку матеріалів посилання на газету «Закон і Бізнес» обов'язкове

Редакція може публікувати матеріали в дискусійному порядку, не поділяючи поглядів автора

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення тексту

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Листування з читачами — тільки на сторінках газети

Оголошення і реклама друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

Матеріали з позначкою (К) друкуються на комерційній основі

Виходить 52 рази на рік по суботах українською та російською мовами

Набір, верстка і фотоформи газети — комп'ютерний центр тижневика «Закон & Бізнес»

Номер віддрукований у ТОВ «Мега-Поліграф», 04073, м.Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Номер підписано до друку 9.08.2012

Зам. № 25676
Загальний наклад 10520

ВИПАДОК

Пернаті в'язні

В Аргентині заарештували півня за те, що він проник на чужу територію та клював цінну індіанську маску.

Ліліана Ріос із містечка Формоса принесла птаха у відділок і вимагала посадити його в тюрму. Жінка сказала, що, перебуваючи в будинку, вона почула гавкіт собаки. Вийшовши, побачила, як півень клює цінний подарунок, привезений з Болівії.

Поліцейські знайшли власника порушника, проте той відмовився компенсувати шкоду. У результаті вартові порядку помістили птаха в камеру попереднього ув'язнення.

Жінка заявила, що подасть у суд на власника півня й отримає компенсацію матеріальної та моральної шкоди, тому що маска є культурною цінністю.

У свою чергу юристи вважають, що цей випадок увійде в історію судової практики країни: вперше на лаві підсудних опиниться півень!

«Я докажу! Про мене дізнаються. Про мене заговорять!»

На слові «півень» юристи роблять наголос не просто так. Виявляється, інші пернаті в Аргентині вже «сиділи». Наприклад, у 2006 році до в'язниці потрапив папуга Пепо. Він провів там кілька тижнів.

Два сусіди затіяли суперечку, хто з них господар птаха, який уміє говорити. Не вирішивши проблеми, вони звернулися до суду. Розглянувши цю справу, суддя виніс вердикт: папугу слід відправити до тюрми, де він перебуватиме доти, доки не скаже, хто його власник!

Після кількох днів ув'язнення Пепо розкололся й назвав ім'я. «Я знав, що папуга мене не підведе. Він мій друг, ми вболіваємо за одну команду з футболу!» — говорить господар вихованця.

УСМІХНИСЬ!

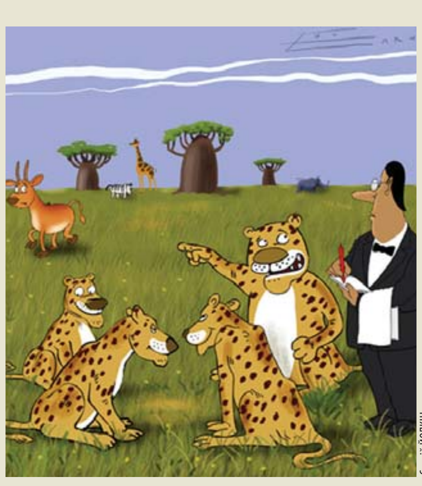

Небезпечно для Мінохоронздоров'я

Як відомо, Сталін дуже любив курити.

Мінохоронздоров'я, звичайно, хотіло його попередити, але якось побоювалося за своє здоров'я.

Алібі

Суддя:

— Обвинувачений, що ви робили 11 листопада 2011 року о 18.42?

— Ваша честь, усе як завжди: сидів удома з календарем у руках, дивився уважно на годинник…

Діліться досвідом!

Нагромадив досвід — передай молодим, хай вони теж із ним мучаться.

Друзі пізнаються в… котеджі

Тільки побудувавши котедж у Ялті, Петров дізнався, скільки в нього друзів і родичів!

Огляд і наслідки

В аеропорту митник так довго оглядав дівчину, що врешті-решт, як чесна людина, був змушений одружитися з нею.

АФОРИЗМ

Легше створювати закони, ніж дотримуватися їх.

Наполеон I (народився 15 серпня 1769 р.)

ДОСЛІДЖЕННЯ

А судді… дрімають!

Австралійські медики спостерігали, хто спить на засіданнях

Лікарі Рональд Гранштайн і Дев Банерджі репрезентували дослідження, в якому мовиться, що судді й присяжні нерідко засинають під час розгляду справ.

Учені детально описали 15 випадків, що мали місце в судах різних країн світу, у тому числі й у Гаазькому трибуналі, коли головуючий, замість того щоб уважно стежити за ходом процесу, під час слухань починав дрімати. Згідно з дослідженням, пише The Guardian, у більшості випадків неконтрольоване бажання судді подрімати закінчувалося переглядом справи або навіть відставкою служителя Феміди й викликало негативну реакцію громадськості та в'їдливі коментарі в пресі.

Найбільший резонанс мав випадок, що стався в одному з австралійських судів. Суддя Ян Додд протягом кількох років неодноразово засинав під час виступу свідків або представників сторін, про що й повідомили держкомісію із суддівських питань. Під час одного із засідань законник навіть привернув увагу присяжних своїм гучним хропінням. Проте, зазначають дослідники, спав суддя не з нудьги: йому встановили діагноз — безсоння, від якого його, очевидно, успішно й лікували медики. Незважаючи на таке пояснення сонливості, судді довелося піти з посади. Від журналістів він усе ж таки встиг отримати прізвисько суддя Нодд, від англійського to nod — «клювати носом».

Суддя спить — процес іде.

Від сонливості часто страждають і присяжні. У ході опитувань 562 американських суддів про проведені ними недавно процеси 69% з них згадували випадки, коли присяжні спали під час розгляду справи: в цілому служителі Феміди змогли пригадати понад 2300 таких засідань.

Боролись із сонливістю присяжних по-різному: за словами суддів, зазвичай вони будили присяжних, пропонували їм чашку кави або склянку води і оголошували перерву. Іноді ж головуючі на процесах чекали, поки тих, хто заснув, розбудять адвокати, адже, як уважають судді, саме виступи захисників викликають у присяжних бажання подрімати.

ЗДОРОВ'Я

Податок на шкідливе

В Ізраїлі чиновники планують боротися з ожирінням шляхом фінансового тиску на населення.

Пропозиція ввести податки на шкідливі продукти вже висловлювалася в Данії, Британії та багатьох інших країнах. Тепер черга дійшла й до Ізраїлю, повідомляє NEWSru Israel. На цей час діагноз «ожиріння» встановлений приблизно щодо 15% ізраїльтян, а зайву вагу мають 37%. Мінохоронздоров'я й Податкове управління впевнені: нові податки зможуть змінити ситуацію на краще. Правда, податківці не хочуть віддавати міністерству зібрані гроші.

Нагадаємо, що в Австралії спеціальним податком обкладаються фастфуд, газовані напої та солодощі, в Японії заборонено продавати чипси у великих упаковках. У Норвегії діє податок на жирну, солодку й солону їжу, у Франції — на шоколад, маргарин і рослинні жири. А в Румунії карають не споживача, а виробника. ЄС заохочує тих, хто продає корисні продукти зі спеціальним маркуванням.

Україна, на жаль, поки що залишається осторонь і не займається питанням ожиріння населення в результаті вживання шкідливих продуктів харчування. А дарма, адже ця проблема, як стверджують експерти, накладає негативний відбиток на економіку будь-якої країни. Наприклад, Ізраїль змушений платити 5,8 млрд шекелів (майже $1,5 млрд) щорічно на лікування хвороб, спричинених неправильним харчуванням і зайвою вагою.

ТУРИЗМ

Купи собі шматочок Заходу

ТИМОФІЙ ЗАБРОДОВ

У штаті Юта (США) виставлено на продаж невелике містечко Вудсайд. Його рекламують як місто Дикого Заходу, в околицях якого ховався відомий злочинець Бутч Кессиді. Колись там була золота копальня, а також гейзер, який використовували для заправляння парових машин.

Першим жителем Вудсайда, як уважається, був старатель Генрі Хатчинсон, який поселився там у 1881 році. Кількість населення містечка досягла максимуму на початку 1900-х: тоді у Вудсайді проживало близько 300 чол. Завдяки гейзеру заправлялися парові машини. Він бив угору майже на 23 м і став відомим під назвою «Придорожній гейзер».

Тепер у Вудсайді ніхто не живе, крім власника населеного пункту та його дружини. Гейзер знищили вандали. 63-річний Рой Пог вирішив продати Вудсайд, оскільки більше не може стежити за територією, площа якої понад 280 га.

Крім туристів, у містечко приїжджають також шукачі скарбів. Згідно з легендою перший житель Вудсайда Г.Хатчинсон знайшов поряд з поселенням іспанську золоту копальню (територія, яка пізніше стала штатом Юта, іспанці освоювали з XVI ст.). Відшукати її намагаються до цього часу.

Хоча кращі дні Вудсайда явно залишилися в минулому, агент із продажу нерухомості Майк Мецгер надії не втрачає. За його словами, у господаря містечка буде своєрідний привід для гордості. «Ви можете бути шерифом, суддею і катом у своєму місті, — жартує М.Мецгер. — Ви можете бути навіть мером!» Тим більше що Вудсайд зруйнований все ж таки не до кінця: там залишилися бензоколонка й пошта. До того ж покупець додатково отримає двох лам, що пасуться на міській території. Все це задоволення нинішній господар оцінив у $3,9 млн.

Покупці на такі містечка іноді й справді знаходяться. Цього року на аукціоні за $900 тис. було продано місто Буфорд у Вайомінгу. Його рекламували як найменший населений пункт США: на момент продажу там проживала лише одна людина.

НАСЕЛЕННЯ

Діти для перемоги

Міністерство охорони здоров'я Ірану відмовилося від політики контролю за народжуваністю, яку вело впродовж 20 років. Таке рішення було ухвалене після виступу аятоли Алі Хаменеї, який заявив, що населення країни повинне становити 150—200 млн чол.

Раніше іранська влада, побоюючись нестачі ресурсів, всіляко обмежувала зростання населення, пише The Daily Telegraph.

Нині в Ірані проживає приблизно 80 млн чоловік. За даними ООН, він став країною з рекордним зниженням народжуваності. Якщо в 1986 році приріст населення Ірану становив 3,2%, то тепер — лише 1,2%. Збереження такої тенденції призведе до старіння населення, а потім і до його скорочення.

Президент Ірану Махмуд Ахмадінеджад заявив, що висока народжуваність необхідна країні для перемоги над ворогами.

Експерти заявили, що державні програми істотного впливу на народжуваність не матимуть.

КРЕДИТИ

Душу — під заставу

У Латвії зародився революційно новий вид кредитування. Фінансова компанія Kontora видає гроші фізичним особам, вимагаючи в заставу їхні душі.

Розмір позики невеликий — від $100 до $1000. Для того щоб віддати свою душу в заставу, необхідно лише заповнити договір, в якому зазначається, що позика надається в заставу «власної нематеріальної сутності, зокрема безсмертної душі», і поставити підпис, підтверджуючи, що душа на цей момент не закладена, інформують Ведомости-UA.com.

У тексті угоди вказано, що «в разі неповернення позиченої суми або відсотків протягом 90 днів предмет застави переходить у повне й необмежене володіння кредитора». Душу потім можна викупити або виміняти, але вже на його умовах. Не виключений також її продаж третім особам. Про механізм вилучення душі в документі нічого не сказано.

За два місяці існування фірми її послугами скористалося близько 200 осіб.

ПОСЛУГА

Відкараскатися красиво

У Німеччині пропонують виправдання на всі випадки життя

В м.Бремені відкрилося агентство, що продає алібі. Охочих придбати такий «товар» немало.

Випадки, коли людині може знадобитися «легенда», бувають найрізноманітніші: не хочеться йти на нудні сімейні посиденьки, на корпоративний захід або потрібно провести час із коханкою, а не із сім'єю. Для того щоб вигадати правдиву причину відмови або пояснення, можна звернутися в спеціальне агентство.

Розраховувати на підтримку можуть усі, крім правопорушників. «Липових лікарняних листів і підроблених документів ми не видаємо», — розповідає керівник агентства Штефан Айбен. Команда фірми настільки творча, що може придумати для своїх клієнтів досить цікаві приводи, аби відкараскатися...

Вигадати алібі, як з'ясовується, досить просто. Невірний чоловік, який розважається з коханкою на сусідній вулиці, надсилає дружині з далеких відряджень листівки із закордонними штампами. Правда, багато хто звертається в агентство, щоб просто розіграти друзів, а інші здійснюють з його допомогою романтичні вчинки. Так, хлопець відправив листівку своїй дівчині нібито з Франції: «Люба, я гуляю вулицями Парижа й мрію після нашого весілля поїхати з тобою в це місто кохання. Тобі залишилося тільки сказати «так». Варто відзначити: агентство процвітає.

Коли таке романтичне алібі, то й обманутися приємно.

ЕКСПЕРИМЕНТ

Премія за тверезого

У Могильовській області Білорусі міліціонери передали продавцям сільських магазинів фотографії та дані осіб, яким рекомендовано відмовити в продажу спиртного.

Експеримент стартував на початку липня в Шкловському й Белиницькому районах області, проте відомо про це стало тільки тепер. Начальник УВС Могильовського облвиконкому Федір Балейко уточнив, що в магазини були передані фотографії та дані громадян, які зловживають спиртним. З моменту початку антиалкогольної кампанії на територіях, де вона проводиться, не було зареєстровано жодного злочину, підкреслив начальник УВС.

Боротьба зі зловживанням спиртним триває в Білорусі вже не один рік.

Зокрема, з антиалкогольною ініціативою в середині липня цього року виступила влада Пінського району. Вона вирішила закріпити за п'яницями кураторів з-поміж передовиків виробництва, які повинні будуть проводити з алкоголіками «морально-психологічну роботу». У випадку якщо людина, котра вживає спиртне, почне виправлятися, її наставник отримає премію.

ЗА КЕРМОМ

Відповідальність за полісом

Розмір страхової суми, виплачуваної за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, становить 100000 гривень, а майну — 50000 гривень на одного потерпілого

Верховна Рада України
Закон України

Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобівь

Верховна Рада України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

I. Внести зміни до таких законів України:

1. У Законі України «Про страхування»:

1) у статті 7:

а) частину другу після слів «Кабінет Міністрів України» доповнити словами «якщо інше не визначено законом»;

б) доповнити частиною третьою такого змісту:

«Для договорів міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів Кабінет Міністрів України встановлює максимальні розміри страхових платежів, у межах яких Моторне (транспортне) страхове бюро України встановлює обов'язкові для своїх повних членів єдині розміри страхових платежів за такими договорами»;

2) статтю 13 доповнити частиною такого змісту:

«Страховики, яким дозволено займатися обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, зобов'язані бути членами Моторного (транспортного) страхового бюро України, яке є юридичною особою, що утримується за рахунок коштів страховиків. МТСБУ є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Участь страховиків у МТСБУ є умовою провадження діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»;

3) у частині восьмій статті 16 слова «обов'язкового страхування цивільної відповідальності власника (користувача) транспортного засобу перед третіми особами» замінити словами «міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

2. У Законі України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»:

1) пункти 1.4 і 1.9 статті 1 викласти в такій редакції:

«1.4. особи, відповідальність яких застрахована, — страхувальник та інші особи, які правомірно володіють забезпеченим транспортним засобом. Володіння забезпеченим транспортним засобом вважається правомірним, якщо інше не встановлено законом або рішенням суду»;

«1.9. бонус-малус — коригуючий коефіцієнт, за допомогою якого страховик коригує страхову премію залежно від того, чи були страхові випадки по відношенню до об'єкта страхування у певному проміжку часу»;

2) статті 4, 6 і 7 викласти в такій редакції:

«Стаття 4. Суб'єкти обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності

Суб'єктами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є страхувальники та інші особи, відповідальність яких застрахована, страховики, Моторне (транспортне) страхове бюро України (далі — МТСБУ), потерпілі»;

«Стаття 6. Страховий випадок

Страховим випадком є дорожньо-транспортна пригода, що сталася за участю забезпеченого транспортного засобу, внаслідок якої настає цивільно-правова відповідальність особи, відповідальність якої застрахована, за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю та/або майну потерпілого.

Стаття 7. Визначення розміру страхового платежу

7.1. Розмір страхового платежу (внеску, премії) встановлюється страховиком самостійно шляхом добутку розміру базового страхового платежу та значень відповідних коригуючих коефіцієнтів, що затверджуються відповідно до пункту 7.2 цієї статті, а також з урахуванням положень пункту 13.2 статті 13 цього Закону. Страховику забороняється встановлювати або пропонувати встановити розмір страхового платежу, розрахований в інший спосіб.

7.2. Розмір базового страхового платежу, перелік, значення коригуючих коефіцієнтів та порядок їх застосування затверджуються Уповноваженим органом за поданням МТСБУ. Пропозиції МТСБУ щодо розміру базового страхового платежу та значень коригуючих коефіцієнтів підтверджуються актуарними розрахунками з урахуванням рівня збитковості даного виду страхування в цілому по галузі за останній розрахунковий період, який становить не менше року, та статистичних даних. Якщо Уповноважений орган протягом 60 календарних днів з дня внесення МТСБУ пропозиції не затвердив розмір базового страхового платежу, перелік, значення коригуючих коефіцієнтів та порядок їх застосування, діють попередні коригуючі коефіцієнти, порядок їх застосування та розмір базового страхового платежу.

7.3. Для договорів міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів Кабінет Міністрів України встановлює максимальні розміри страхових платежів, у межах яких МТСБУ встановлює обов'язкові для своїх повних членів єдині розміри страхових платежів за такими договорами»;

3) у статті 8:

а) у пункті 8.1 слова «коефіцієнт страхових тарифів» та «коефіцієнт» замінити словами «коригуючий коефіцієнт»;

б) доповнити пунктом 8.5 такого змісту:

«8.5. Значення цього коригуючого коефіцієнта та порядок його застосування можуть переглядатися Уповноваженим органом відповідно до пункту 7.2 статті 7 цього Закону»;

4) статтю 9 викласти в такій редакції:

«Стаття 9. Страхова сума

9.1. Страхова сума — це грошова сума, у межах якої страховик зобов'язаний здійснити виплату страхового відшкодування відповідно до умов договору страхування.

9.2. Розмір страхової суми за шкоду, заподіяну майну потерпілих, становить 50 тисяч гривень на одного потерпілого.

У разі якщо загальний розмір шкоди за одним страховим випадком перевищує п'ятикратну страхову суму, відшкодування кожному потерпілому пропорційно зменшується.

9.3. Розмір страхової суми за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, становить 100 тисяч гривень на одного потерпілого.

9.4. Страхові виплати за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності обмежуються страховими сумами, які діяли на дату укладення договору та зазначені в договорі страхування.

9.5. Розміри страхових сум переглядаються Уповноваженим органом відповідно до рівня інфляції та індексу споживчих цін»;

5) пункт 13.2 статті 13 доповнити реченням другим такого змісту: «Зазначена пільга надається за умови особистого керування таким транспортним засобом особою, яка належить до визначених у цьому пункті категорій громадян України, без мети надання платних послуг з перевезення пасажирів або вантажу»;

6) статтю 16 доповнити частиною другою такого змісту:

«Виїзд з України до країн — членів міжнародної системи автострахування «Зелена картка» транспортного засобу, зареєстрованого в Україні, у разі відсутності договору міжнародного страхування, укладеного зі страховиком — повним членом МТСБУ і посвідченого відповідним уніфікованим страховим сертифікатом «Зелена картка», забороняється»;

7) статтю 17 доповнити пунктом 17.7 такого змісту:

«17.7. МТСБУ може встановлювати єдині умови перестрахування договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, які є обов'язковими для членів МТСБУ»;

8) у статті 18:

а) у підпункті 18.1.3 пункту 18.1 слова «або договором» виключити;

б) пункт 18.2 викласти в такій редакції:

«18.2. У разі дострокового припинення договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності страховик вилучає страховий поліс та анулює його і за умови відсутності виплат страхового відшкодування за цим договором повертає страхувальнику частку страхового платежу, яка обчислюється пропорційно до періоду страхування, що залишився до закінчення строку дії договору, з утриманням, у передбачених законом випадках, понесених витрат на ведення справи, але не більше 20 відсотків цієї частки.

Якщо відмова страхувальника від договору обумовлена порушенням умов договору страховиком, такий страховик повертає страхувальнику сплачені ним страхові платежі у повному обсязі»;

9) у статті 19:

а) абзац перший пункту 19.1 замінити двома абзацами такого змісту:

«19.1. Дія договору може бути припинена в односторонньому порядку з ініціативи страховика у разі, якщо виплачена сума відшкодування за чинним договором перевищила агрегатну страхову суму.

Агрегатна страхова сума визначається додаванням страхових сум за шкоду, заподіяну життю і здоров'ю, та за шкоду, заподіяну майну потерпілих, на одного потерпілого».

У зв'язку з цим абзац другий вважати абзацом третім;

б) пункт 19.2 виключити;

10) пункт 20.3 статті 20 викласти в такій редакції:

«20.3. У разі ліквідації страховика за рішенням визначених законом органів обов'язки за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності виконує ліквідаційна комісія. Обов'язки страховика за такими договорами, для виконання яких у страховика, що ліквідується, недостатньо коштів та/або майна, приймає на себе МТСБУ. Виконання обов'язків у повному обсязі гарантується коштами відповідного централізованого страхового резервного фонду МТСБУ на умовах, визначених цим Законом»;

11) доповнити статтею 20^1 такого змісту:

«Стаття 20^1. Чинність договору страхування у разі зміни власника забезпеченого транспортного засобу

20^1.1. У разі зміни власника забезпеченого транспортного засобу договір страхування зберігає чинність до закінчення строку його дії.

20^1.2. У разі відчуження забезпеченого транспортного засобу права та обов'язки страхувальника переходять до особи, яка прийняла такий транспортний засіб у свою власність.

20^1.3. У разі смерті страхувальника — фізичної особи його права та обов'язки за договором страхування переходять до осіб, які одержали забезпечений транспортний засіб у спадщину.

20^1.4. Якщо страхувальник — юридична особа припиняється і встановлюються його правонаступники, права і обов'язки страхувальника за договором страхування переходять до правонаступника»;

12) абзац третій пункту 21.1 статті 21 викласти в такій редакції:

«Транспортний засіб має відповідати вимогам, передбаченим пунктом 1.7 статті 1 цього Закону, з моменту взяття ним участі в дорожньому русі на території України»;

13) статтю 22 викласти в такій редакції:

«Стаття 22. Відшкодування шкоди, заподіяної третій особі

22.1. У разі настання страхового випадку страховик у межах страхових сум, зазначених у страховому полісі, відшкодовує у встановленому цим Законом порядку оцінену шкоду, заподіяну внаслідок дорожньо-транспортної пригоди життю, здоров'ю, майну третьої особи.

У разі настання події, яка є підставою для проведення регламентної виплати, МТСБУ у межах страхових сум, що були чинними на день настання такої події, відшкодовує у встановленому цим Законом порядку оцінену шкоду, заподіяну внаслідок дорожньо-транспортної пригоди життю, здоров'ю, майну третьої особи.

22.2. Відповідно до цього Закону потерпілим — юридичним особам страховик, а у випадках, передбачених цим Законом, — МТСБУ відшкодовує виключно шкоду, заподіяну майну»;

14) статті 23, 24 і 26 викласти в такій редакції:

«Стаття 23. Відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю потерпілого

23.1. Шкодою, заподіяною життю та здоров'ю потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, є:

• шкода, пов'язана з лікуванням потерпілого;

• шкода, пов'язана з тимчасовою втратою працездатності потерпілим;

• шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим;

• моральна шкода, що полягає у фізичному болю та стражданнях, яких потерпілий — фізична особа зазнав у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

• шкода, пов'язана із смертю потерпілого.

Стаття 24. Відшкодування шкоди, пов'язаної з лікуванням потерпілого

24.1. У зв'язку з лікуванням потерпілого відшкодовуються обгрунтовані витрати, пов'язані з доставкою, розміщенням, утриманням, діагностикою, лікуванням, протезуванням та реабілітацією потерпілого у відповідному закладі охорони здоров'я, медичним піклуванням, лікуванням у домашніх умовах та придбанням лікарських засобів.

Витрати, пов'язані з лікуванням потерпілого в іноземній державі, відшкодовуються, якщо лікування було узгоджено з особою, яка має здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату).

Зазначені в цьому пункті витрати та необхідність їх здійснення мають бути підтверджені документально відповідним закладом охорони здоров'я.

24.2. Мінімальний розмір страхового відшкодування (регламентної виплати) за шкоду, пов'язану з лікуванням потерпілого, становить 1/30 розміру мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленої законом на дату настання страхового випадку, за кожний день лікування, підтверджений відповідним закладом охорони здоров'я, але не більше 120 днів.

24.3. Якщо страховику (МТСБУ) не надані документи, що підтверджують розмір витрат, зазначених у пункті 24.1 цієї статті, або їх документально підтверджений розмір є меншим, ніж мінімальний розмір, визначений відповідно до пункту 24.2 цієї статті, страховик (МТСБУ) здійснює відшкодування у розмірі, визначеному в пункті 24.2 цієї статті»;

«Стаття 26. Шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим

26.1. Шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, відшкодовується у розмірах, визначених відповідно до Цивільного кодексу України.

26.2. Мінімальний розмір страхового відшкодування (регламентної виплати) за шкоду, пов'язану із стійкою втратою працездатності потерпілим внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, становить:

• у разі встановлення I групи інвалідності — 36 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на дату настання страхового випадку;

• у разі встановлення II групи інвалідності — 18 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на дату настання страхового випадку;

• у разі встановлення III групи інвалідності — 12 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на дату настання страхового випадку;

• у разі визнання неповнолітньої (малолітньої) особи дитиною-інвалідом — 18 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на дату настання страхового випадку.

26.3. Якщо страховику (МТСБУ) не надані документи, що підтверджують розмір шкоди, пов'язаної із стійкою втратою працездатності потерпілим, або цей розмір є меншим, ніж мінімальний розмір, визначений відповідно до пункту 26.2 цієї статті, страховик (МТСБУ) здійснює відшкодування в розмірі, визначеному у пункті 26.2 цієї статті»;

15) доповнити статтею 26^1 такого змісту:

«Стаття 26^1. Відшкодування моральної шкоди, заподіяної потерпілому

Страховиком (у випадках, передбачених підпунктами «г» і «ґ» пункту 41.1 та підпунктом «в» пункту 41.2 статті 41 цього Закону, — МТСБУ) відшкодовується потерпілому — фізичній особі, який зазнав ушкодження здоров'я під час дорожньо-транспортної пригоди, моральна шкода у розмірі 5 відсотків страхової виплати за шкоду, заподіяну здоров'ю»;

16) статті 27, 30 і 31 викласти в такій редакції:

«Стаття 27. Шкода, пов'язана із смертю потерпілого

27.1. Страхове відшкодування (регламентна виплата) виплачується, якщо смерть потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди настала протягом одного року після дорожньо-транспортної пригоди та є прямим наслідком цієї дорожньо-транспортної пригоди.

27.2. Страховик (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, — МТСБУ) здійснює відшкодування шкоди, заподіяної смертю потерпілого, на умовах, встановлених статтею 1200 Цивільного кодексу України, кожній особі, яка має право на таке відшкодування, рівними частинами. Загальний розмір страхового відшкодування (регламентної виплати) утриманцям одного померлого не може бути меншим, ніж 36 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на день настання страхового випадку.

27.3. Страховик (у випадках, передбачених підпунктами «г» і «ґ» пункту 41.1 та підпунктом «в» пункту 41.2 статті 41 цього Закону, — МТСБУ) відшкодовує моральну шкоду, заподіяну смертю фізичної особи, її чоловіку (дружині), батькам (усиновлювачам) та дітям (усиновленим). Загальний розмір такого страхового відшкодування (регламентної виплати) цим особам стосовно одного померлого становить 12 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законодавством на день настання страхового випадку, і виплачується рівними частинами.

27.4. Страховик (МТСБУ) здійснює відшкодування особі, яка здійснила витрати на поховання та на спорудження надгробного пам'ятника, за умови надання страховику (МТСБУ) документів, що підтверджують такі витрати, та пред'явлення оригіналу свідоцтва про смерть. Загальний розмір такого відшкодування стосовно одного померлого не може перевищувати 12 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на день настання страхового випадку.

27.5. Відшкодування шкоди, пов'язаної із смертю потерпілого, може бути виплачено у вигляді одноразової виплати. Загальний розмір усіх здійснених страхових відшкодувань (регламентних виплат) за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю однієї особи, не може перевищувати страхову суму за таку шкоду»;

«Стаття 30. Шкода, пов'язана з фізичним знищенням транспортного засобу

30.1. Транспортний засіб вважається фізично знищеним, якщо його ремонт є технічно неможливим чи економічно необгрунтованим. Ремонт вважається економічно необгрунтованим, якщо передбачені згідно з аварійним сертифікатом (рапортом), звітом (актом) чи висновком про оцінку, виконаним аварійним комісаром, оцінювачем або експертом відповідно до законодавства, витрати на відновлювальний ремонт транспортного засобу перевищують вартість транспортного засобу до дорожньо-транспортної пригоди.

30.2. Якщо транспортний засіб вважається знищеним, його власнику відшкодовується різниця між вартістю транспортного засобу до та після дорожньо-транспортної пригоди, а також витрати на евакуацію транспортного засобу з місця дорожньо-транспортної пригоди.

Якщо транспортний засіб вважається знищеним, його власнику відшкодовується різниця між вартістю транспортного засобу до та після дорожньо-транспортної пригоди, а також витрати на евакуацію.

У разі відчуження забезпеченого транспортного засобу права та обов'язки страхувальника переходять до особи, яка прийняла такий транспортний засіб у свою власність.

Стаття 31. Шкода, пов'язана з пошкодженням чи фізичним знищенням дороги, дорожніх споруд та інших матеріальних цінностей

31.1. Розмір шкоди, пов'язаної з пошкодженням чи фізичним знищенням дороги, дорожніх споруд та інших матеріальних цінностей, визначається на підставі аварійного сертифіката, рапорту, звіту, акта чи висновку про оцінку, виконаного аварійним комісаром, оцінювачем або експертом відповідно до законодавства»;

17) у статті 32:

а) у пункті 32.7 слова «товарного вигляду» замінити словами «товарної вартості»;

б) доповнити пунктом 32.10 такого змісту:

«32.10. шкоду, заподіяну життю та здоров'ю водія забезпеченого транспортного засобу, який спричинив дорожньо-транспортну пригоду»;

підпункт «в» викласти в такій редакції:

«в) транспортним засобом, зареєстрованим в іншій країні, щодо якого був виданий іноземний страховий сертифікат «Зелена картка», що діяв на день дорожньо-транспортної пригоди на території України. Така регламентна виплата здійснюється на умовах та в обсягах, встановлених законодавством про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та принципами взаємного врегулювання шкоди на території країн — членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка»;

підпункт «г» виключити;

в) пункт 41.4 викласти в такій редакції:

«41.4. МТСБУ за рахунок коштів відповідного централізованого страхового резервного фонду здійснює оплату послуг осіб, залучених для встановлення причин, обставин подій, за якими може бути проведена регламентна виплата, та розміру заподіяної внаслідок них шкоди, а також банківських витрат МТСБУ при здійсненні регламентних виплат»;

24) у статті 43:

а) назву викласти в такій редакції:

«Стаття 43. Фонди МТСБУ»;

б) підпункт 43.2.1 пункту 43.2 викласти в такій редакції:

«43.2.1. базовий та додаткові гарантійні внески у розмірі, визначеному МТСБУ»;

в) пункт 43.4 доповнити абзацами третім — шостим такого змісту:

«Кошти, сплачені страховиками як базовий гарантійний внесок до фонду захисту потерпілих, використовуються виключно для здійснення регламентних виплат, передбачених підпунктом «г» пункту 41.1 статті 41 цього Закону. У першу чергу використовується гарантійний внесок того страховика, для виконання зобов'язань якого він здійснюється.

Кошти, сплачені страховиком як додатковий гарантійний внесок до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, використовуються для виконання зобов'язань такого страховика перед МТСБУ. Кошти, сплачені страховиком як додатковий гарантійний внесок до фонду захисту потерпілих, також можуть використовуватися для виконання зобов'язань такого страховика за внутрішніми договорами страхування перед членами МТСБУ, а сплачений як додатковий гарантійний внесок до фонду страхових гарантій — для виконання зобов'язань цього страховика за договорами міжнародного страхування та правочинами, пов'язаними з перестрахуванням його відповідальності за договорами міжнародного страхування.

Забороняються будь-які стягнення з централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, крім пов'язаних з регламентними виплатами, що проводяться відповідно до цього Закону за рахунок такого фонду. У разі банкрутства страховика або його ліквідації залишки коштів, сплачених ним до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, не можуть бути включені до ліквідаційної маси і залишаються у централізованих страхових резервних фондах МТСБУ.

Кошти, сплачені страховиками до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, є коштами страхових резервів з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів таких страховиків»;

25) у статті 49:

а) пункт 49.2 доповнити абзацом третім такого змісту:

«У разі припинення страховиком членства в МТСБУ Уповноважений орган зобов'язаний зупинити дію ліцензії»;

б) пункт 49.3 викласти в такій редакції:

«49.3. Страхові агенти мають право здійснювати посередницьку діяльність з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за умови їх реєстрації в МТСБУ в порядку, встановленому Уповноваженим органом за поданням МТСБУ.

Кваліфікаційні вимоги до страхових агентів, необхідні для здійснення посередницької діяльності з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, встановлюються Уповноваженим органом за поданням МТСБУ»;

26) у статті 51:

а) пункт 51.1 викласти в такій редакції:

«51.1. Страховик має право звернутися до МТСБУ із заявою про набуття членства за умови наявності в нього ліцензії на здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Вимоги до заяви встановлюються загальними зборами членів МТСБУ.

Рішення за заявою страховика про надання йому статусу асоційованого члена МТСБУ приймається на найближчих загальних зборах членів МТСБУ, але не пізніше шести місяців з дня подання заяви.

Страховик вважається таким, що прийнятий у члени МТСБУ та набув статусу асоційованого члена, після прийняття МТСБУ рішення про задоволення відповідної заяви страховика, укладення між МТСБУ та страховиком договору про співпрацю щодо внутрішніх договорів страхування, а також сплати цим страховиком вступного внеску до фонду фінансування діяльності МТСБУ, розмір якого встановлюється МТСБУ, та базового гарантійного внеску до фонду захисту потерпілих, розмір якого визначається положенням про цей фонд та не може бути меншим за суму, еквівалентну 500 тисячам євро.

Ремонт вважається економічно необгрунтованим, якщо передбачені згідно з аварійним сертифікатом (рапортом), звітом (актом) чи висновком про оцінку витрати на відновлювальний ремонт перевищують вартість транспортного засобу до дорожньо-транспортної пригоди.

18) абзац третій пункту 33.2 статті 33 доповнити словами «що діяли на день настання страхового випадку»;

19) у статті 36:

а) в абзаці першому пункту 36.1 слова «зазначеним лімітом» замінити словами «зазначеною страховою сумою»;

б) абзац другий пункту 36.2 викласти в такій редакції:

«у разі визнання ним вимог заявника обгрунтованими — прийняти рішення про здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати) та виплатити його. Якщо відшкодування витрат на проведення відновлювального ремонту пошкодженого майна (транспортного засобу) з урахуванням зносу здійснюється безпосередньо на рахунок потерпілої особи (її представника), сума, що відповідає розміру оціненої шкоди, зменшується на суму визначеного відповідно до законодавства податку на додану вартість. При цьому доплата в розмірі, що не перевищує суми податку, здійснюється за умови отримання страховиком (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, — МТСБУ) документального підтвердження факту оплати проведеного ремонту. Якщо у зв'язку з відсутністю документів, що підтверджують розмір заявленої шкоди, страховик (МТСБУ) не може оцінити її загальний розмір, виплата страхового відшкодування (регламентна виплата) здійснюється у розмірі шкоди, оціненої страховиком (МТСБУ). Страховик має право здійснювати виплати без проведення експертизи (у тому числі шляхом перерахування коштів особам, які надають послуги з ремонту пошкодженого майна), якщо за результатами проведеного ним огляду пошкодженого майна страховик і потерпілий досягли згоди про розмір та спосіб здійснення страхового відшкодування і не наполягають на проведенні оцінки, експертизи пошкодженого майна»;

20) підпункт 37.1.5 пункту 37.1 статті 37 виключити;

21) пункт 38^1.1 статті 38^1 викласти в такій редакції:

«38^1.1. У разі якщо страховик здійснив страхове відшкодування за шкоду, заподіяну під час використання забезпеченого транспортного засобу, у сфері, що передбачає більше значення коригуючого коефіцієнта, ніж визначено договором страхування, чи з порушенням умов, передбачених пунктом 13.2 статті 13 цього Закону (при укладенні договору страхування із застосуванням такого пункту), то особа, відповідальна за шкоду, заподіяну внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, зобов'язана компенсувати страховику 50 відсотків виплаченого страхового відшкодування»;

22) у статті 40:

а) в абзаці другому пункту 40.1 слова «зареєстрованих в Україні» виключити;

б) пункт 40.2 викласти в такій редакції:

«40.2. У разі якщо МТСБУ відповідно до правил міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка» було здійснене відшкодування шкоди за страховика — члена об'єднання або за власника та/або користувача зареєстрованого в Україні транспортного засобу, який використовував за кордоном підроблений або змінений у незаконний спосіб страховий сертифікат «Зелена картка» та спричинив дорожньо-транспортну пригоду, відповідні витрати МТСБУ та регламентні виплати з фонду страхових гарантій мають бути компенсовані такими особами МТСБУ в повному обсязі»;

в) у пункті 40.3 слова «та необхідності перевірки дій страховика відповідно до пункту 36.3 статті 36 цього Закону» виключити;

23) у статті 41:

а) підпункт «е» пункту 41.1 виключити;

б) у пункті 41.2:

у підпункті «б» слова «зареєстрованих в Україні» виключити;

МТСБУ не має права відмовити в наданні страховику статусу асоційованого члена МТСБУ, якщо такий страховик відповідає вимогам цього Закону»;

б) пункт 51.2 виключити;

в) пункт 51.3 викласти в такій редакції:

«51.3. Страховик — асоційований член МТСБУ має право звернутися до МТСБУ із заявою про надання йому статусу повного члена. Вимоги до заяви встановлюються відповідно до порядку, визначеного Статутом МТСБУ.

Рішення за заявою страховика про надання йому статусу повного члена МТСБУ має бути прийняте на найближчих загальних зборах членів МТСБУ, але не пізніше шести місяців з дня подання заяви.

МТСБУ має право відмовити страховику у задоволенні заяви про надання йому статусу повного члена МТСБУ у разі, якщо він не відповідає вимогам ліцензійних умов провадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

З метою перевірки фінансового стану страховика та достовірності отриманої від нього звітності МТСБУ може призначити аудиторську перевірку такого страховика. Витрати на проведення аудиторської перевірки страховика здійснюються за рахунок кошторису витрат на утримання МТСБУ. У разі якщо в результаті аудиторської перевірки встановлено факт подання страховиком недостовірної звітності, витрати МТСБУ на аудиторську перевірку компенсуються страховиком.

Страховик — член МТСБУ вважається таким, що набув статусу повного члена, після прийняття МТСБУ рішення про задоволення відповідної заяви страховика, укладення між МТСБУ та страховиком договору про співпрацю щодо договорів міжнародного страхування, а також сплати цим страховиком гарантійного внеску до фонду страхових гарантій, розмір якого визначається положенням про цей фонд та не може бути меншим за суму, еквівалентну 1 мільйону євро»;

г) пункт 51.6 виключити;

ґ) підпункт «б» пункту 51.8 викласти в такій редакції:

«б) гарантійні та інші внески до фондів МТСБУ, створених відповідно до цього Закону та положень про порядок і умови формування централізованих страхових фондів, а також компенсацію здійснених МТСБУ витрат за зобов'язаннями страховиків.

Розміри базових гарантійних внесків страховика до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ станом на останній день кожного кварталу не можуть бути меншими за розміри, визначені положеннями про ці фонди»;

д) пункти 51.9 і 51.10 замінити пунктами 51.9—51.12 такого змісту:

«51.9. Гарантійні внески, сплачені страховиком до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, з урахуванням інвестиційного доходу, отриманого від розміщення таких внесків, та з вирахуванням коштів, сплачених МТСБУ, підлягають поверненню страховику за умови, що стосовно нього не здійснюється процедура ліквідації та/або банкрутства. Строк такого повернення з фонду захисту потерпілих становить три роки з дня припинення асоційованого членства страховика в МТСБУ, з фонду страхових гарантій — п'ять років з дня припинення його повного членства в МТСБУ, але не раніше наступного дня після виконання зобов'язань за договорами міжнародного страхування та перестрахування або передачі зобов'язань іншому страховику — повному члену МТСБУ.

У разі якщо стосовно страховика здійснюється процедура ліквідації та/або банкрутства, а також у разі його ліквідації зазначені кошти не підлягають поверненню.

51.10. Страховик, який протягом двох місяців має заборгованість перед МТСБУ щодо сплати у повному обсязі внесків, відрахувань до фондів МТСБУ, створених відповідно до цього Закону, або компенсації витрат, здійснених МТСБУ за його зобов'язаннями, втрачає відповідний статус асоційованого та/або повного члена МТСБУ.

51.11. Норми Статуту МТСБУ та рішення органів управління МТСБУ, прийняті в межах їхніх повноважень, є обов'язковими для виконання усіма членами МТСБУ та можуть містити додаткові вимоги до страховиків.

У разі порушення членом МТСБУ вимог законодавства, положень Статуту МТСБУ, рішень органів управління МТСБУ або договорів про співпрацю з МТСБУ до такого страховика можуть бути застосовані заходи впливу, визначені Статутом МТСБУ.

51.12. Умови та порядок укладення договорів страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, дія яких поширюється на територію країн — членів міжнародної системи автострахування «Зелена картка», встановлюються страховиками — повними членами МТСБУ в порядку, визначеному Статутом МТСБУ»;

27) статтю 52 викласти в такій редакції:

«Стаття 52. Припинення членства в МТСБУ

52.1. Членство страховика в МТСБУ припиняється у разі виключення такого страховика із членів МТСБУ або втрати цим страховиком статусу асоційованого члена МТСБУ.

52.2. Виключення страховика з членів МТСБУ та/або позбавлення статусу повного члена МТСБУ здійснюється рішенням загальних зборів членів МТСБУ за поданням дирекції МТСБУ з таких підстав:

а) подання страховиком заяви про припинення членства в МТСБУ або позбавлення статусу повного члена МТСБУ;

б) відсутність у страховика ліцензії на обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності або її анулювання;

в) припинення дії договору про співпрацю між МТСБУ та страховиком — членом МТСБУ згідно із законодавством;

г) виключення страховика — члена МТСБУ з Державного реєстру страховиків (перестраховиків);

ґ) неплатоспроможність (банкрутство) страховика — члена МТСБУ;

д) ліквідація страховика — члена МТСБУ як юридичної особи;

е) наявність заборгованості страховика — члена МТСБУ з оплати перестрахувальних платежів за договорами перестрахування, укладеними відповідно до вимог МТСБУ, понад шість місяців;

є) порушення страховиком — членом МТСБУ вимог законодавства, положень Статуту МТСБУ, рішень органів управління МТСБУ або договору про співпрацю з МТСБУ.

52.3. Повне членство страховика в МТСБУ припиняється у разі позбавлення страховика — повного члена МТСБУ такого статусу, втрати цим страховиком статусу асоційованого члена МТСБУ або виключення такого страховика із членів МТСБУ.

52.4. Страховик у разі припинення його членства в МТСБУ втрачає право укладати будь-які договори обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності. Припинення повного членства в МТСБУ позбавляє страховика права укладати договори міжнародного страхування.

52.5. Страховик, членство (у тому числі повне) якого припинено, зобов'язаний виконати свої зобов'язання згідно з укладеними ним договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності»;

28) у пункті 55.4 статті 55 слова «за погодженням з МТСБУ» замінити словами «за поданням МТСБУ»;

29) у першому реченні пункту 56.1 статті 56 слова «(у тому числі і конфіденційну)» замінити словами «у тому числі конфіденційну, з обмеженим доступом та таку, що містить персональні дані»;

30) пункти 7—10 та 11^1 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» виключити;

31) у тексті Закону слова «ліміт відповідальності страховика» у всіх відмінках замінити словами «страхова сума» у відповідному відмінку, а слово «директор» у всіх відмінках — словами «генеральний директор» у відповідному відмінку.

Норми цього закону не застосовуються до договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, укладених до набрання чинності цим законом.

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування, крім підпунктів 13—21 пункту 2 розділу I цього Закону, які набирають чинності через шість місяців з дня опублікування цього Закону.

2. Норми цього Закону не застосовуються до договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, укладених до набрання чинності цим Законом.

3. Протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом допускається використання у страховому полісі терміна «ліміт відповідальності страховика» у значенні «страхова сума».

4. Протягом одного року з дня набрання чинності цим Законом, крім коригуючих коефіцієнтів, затверджених спеціальним уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг, застосовуються такі коригуючі коефіцієнти:

1) залежно від строку дії договору (для цілей абзацу третього пункту 17.1 статті 17 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»):

Строк дії договору	Значення коефіцієнта
15 днів	0,15
1 місяць	0,2
2 місяці	0,3
3 місяці	0,4
4 місяці	0,5
5 місяців	0,6
6 місяців	0,7
7 місяців	0,75
8 місяців	0,8
9 місяців	0,85
10 місяців	0,9
11 місяців	0,95
1 рік	1

2) залежно від кількості транспортних засобів, щодо яких страхувальником одночасно укладаються внутрішні договори страхування:

Кількість транспортних засобів	Значення коефіцієнта
від 5 до 9	0,95
від 10 до 19	0,9
від 20 до 99	0,85
від 100 до 499	0,8
від 500 до 1999	0,75
від 2000 і більше	0,7

5. Наявні на день набрання чинності цим Законом вільні від зобов'язань кошти централізованих страхових резервних фондів Моторного (транспортного) страхового бюро України, що складаються із сплачених страховиком гарантійних внесків та відрахувань з премій обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, зараховуються до гарантійних внесків цього страховика у таких фондах.

У разі якщо розмір гарантійних внесків до централізованих страхових резервних фондів Моторного (транспортного) страхового бюро України не відповідає розміру, визначеному з урахуванням цього Закону, такий страховик зобов'язаний сплатити різницю між визначеною з урахуванням цього Закону сумою і сумою, сплаченою страховиком, виходячи з того, що половина коштів сплачується не пізніше ніж через 12 місяців з дня набрання чинності цим Законом, а у повному розмірі — не пізніше ніж через 24 місяці з дня набрання чинності цим Законом.

6. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

7. Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м.Київ,
5 липня 2012 року
№5090-VI

СТРАХУВАННЯ

Серцевий напад не оплачується

Недуги, у тому числі раптові, та професійні хвороби не належать до нещасних випадків

Верховний Суд України
Іменем України

Постанова

23 квітня 2012 року *м.Київ* *№6-101цс11*

Верховний Суд України в складі:
головуючого — ОХРІМЧУК Л.І.,
суддів: БАРБАРИ В.П., БЕРДНІК І.С., ВУС С.М., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І., ГРИЦІВА М.І., ГУЛЯ В.С., ГУМЕНЮКА В.І., ГУСАКА М.Б., ЄМЦЯ А.А., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ЗАГОЛДНОГО В.В., КАНИГІНОЇ Г.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОЛЕСНИКА П.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОРОТКИХ О.А., КРИВЕНКА В.В., КУЗЬМЕНКО О.Т., ЛЯЩЕНКО Н.П., МАРИНЧЕНКА В.Л., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ПАТРЮКА М.В., ПИВОВАРА В.Ф.,ПОТИЛЬЧАКА О.І., ПОШВИ Б.М., ПРОКОПЕНКА О.Б., РЕДЬКИ А.І., СКОТАРЯ А.М., ТАРАН Т.С., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ТІТОВА Ю.Г., ШИЦЬКОГО І.Б., ШКОЛЯРОВА В.Ф., ЯРЕМИ А.Г.,

розглянувши в судовому засіданні заяву Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія» про перегляд Верховним Судом ухвали колегії суддів судової палати в цивільних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.07.2011 у справі за позовом *Особи 1, Особи 2, Особи 3* до АТ «Українська пожежно-страхова компанія», третя особа — Публічне акціонерне товариство «СЕБ Банк», про стягнення страхових виплат,

ВСТАНОВИВ:

У червні 2010 року *Особа 1, Особа 2, Особа 3* звернулися до суду з позовом до АТ «Українська пожежно-страхова компанія», правонаступником якого є ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія», про стягнення страхових виплат.

Зазначали, що 15.05.2007 між їхнім батьком і чоловіком, *Особою 4*, та ВАТ «СЕБ Банк», правонаступником якого є ПАТ «СЕБ Банк», укладено кредитний договір, за умовами якого *Особа 4* отримав у власність $120 тис. і зобов'язався їх повернути у строк і на умовах, визначених кредитним договором.

4.10.2007 та 26.12.2007 між банком і *Особою 4* були укладені додаткові угоди до кредитного договору, за умовами яких загальна сума грошових коштів, переданих *Особі 4* у власність за кредитним договором, становила $330 тис., які він зобов'язався повернути в строк і на умовах, визначених кредитним договором.

На виконання п.2.3.2. кредитного договору 26.05.2009 між *Особою 4* і АТ «Українська пожежно-страхова компанія» укладено договір добровільного страхування від нещасних випадків.

Вигодонабувачем за вказаним договором страхування є ВАТ «СЕБ Банк». Страхова сума на перший період страхування за договором страхування склала 2299 479 грн. 34 коп.

Інформація 1 Особа 4 помер. На день його смерті заборгованість за кредитним договором становила $286111,45, що є еквівалентом 2266002 грн. 68 коп.

АТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмовило спадкоємцям *Особи 4* у виплаті страхового відшкодування, посилаючись на те, що смерть *Особи 4* не є страховим випадком, оскільки причиною смерті стала хронічна хвороба.

Посилаючись на те, що така відмова страховика є неправомірною, позивачі просили стягнути з АТ «Українська пожежно-страхова компанія» в рахунок страхового відшкодування на користь ВАТ«СЕБ Банк» $286111,45, що є еквівалентом 2266 002 грн. 68 коп., та на їхню, позивачів, користь 33476 грн. 66 коп.

У подальшому *Особа 1, Особа 2* відмовилися від заявлених позовних вимог і їх відмова була прийнята судом.

Рішенням Фастівського міськрайонного суду Київської області від 18.11.2010 позовні вимоги *Особи 3* задоволено: стягнуто з АТ «Українська пожежно-страхова компанія» на користь ПАТ«СЕБ Банк» $286111,45, що є еквівалентом 2266 002 грн. 68 коп., у рахунок страхового відшкодування; стягнуто з АТ «Українська пожежно-страхова компанія» на користь *Особи 3* 33476 грн. 66 коп. у рахунок страхового відшкодування та понесені судові витрати.

Ухвалою Апеляційного суду Київської області від 13.04.2011 рішення Фастівського міськрайонного суду Київської області від 18.11.2010 в частині стягнення з АТ «Українська пожежно-страхова компанія» на користь ПАТ «СЕБ Банк» страхового відшкодування скасовано, провадження у справі в цій частині закрито; у решті — рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Не погоджуючись з ухваленими у справі рішеннями в частині стягнення з АТ «Українська пожежно-страхова компанія» на користь *Особи 3* страхового відшкодування, ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» оскаржило їх у касаційному порядку.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.07.2011 ухвалені у справі судові рішення в частині стягнення з ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» на користь *Особи 3* страхового відшкодування залишено без змін.

У заяві про перегляд рішення суду касаційної інстанції ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» просило скасувати зазначену ухвалу та ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні позовних вимог про стягнення страхових виплат, посилаючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції стст.979, 990 ЦК, стст.8, 25 закону «Про страхування», що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

В обгрунтування заяви ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» надало ухвалу судді ВСС від 19.08.2011, у якій, на думку товариства, по-іншому застосовані зазначені правові норми.

Ухвалою колегії суддів судової палати в цивільних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.12.2011 поновлено ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» строк на подання заяви про перегляд ВС судового рішення; цивільну справу за позовом *Особи 1, Особи 2, Особи 3* до АТ «Українська пожежно-страхова компанія», третя особа — ПАТ «СЕБ Банк», про стягнення страхових виплат допущено до провадження ВС в порядку гл.3 розд.V ЦПК.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіривши за матеріалами справи наведені в заяві ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» доводи, ВС уважає, що вона підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відповідно до п.1 ч.1 ст.355 ЦПК заява про перегляд судових рішень у цивільних справах може бути подана з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Судами встановлено, що 15.05.2007 між *Особою 4* і ВАТ «СЕБ Банк» укладено кредитний договір, за умовами якого *Особа 4* отримав у власність $120 тис. і зобов'язався повернути їх у строк і на умовах, визначених кредитним договором.

4.10.2007 та 26.12.2007 між банком і *Особою 4* були укладені додаткові угоди до кредитного договору, за умовами яких загальна сума грошових коштів, переданих *Особі 4* у власність за кредитним договором, становила $330 тис., які він зобов'язався повернути в строк і на умовах, визначених кредитним договором.

На виконання п.2.3.2. кредитного договору 26.05.2009 між *Особою 4* і АТ «Українська пожежно-страхова компанія» укладено договір добровільного страхування від нещасних випадків.

Вигодонабувачем за вказаним договором страхування є ВАТ «СЕБ Банк». Строк дії договору добровільного страхування від нещасних випадків з 31.05.2009 до 30.05.2010. Страхова сума на перший період страхування за вказаним договором страхування склала 2299479 грн. 34 коп.

Інформація 1 Особа 4 помер. На день його смерті заборгованість за кредитним договором становила $286 111,45, що є еквівалентом 2266002 грн. 68 коп.

Відповідно до акта судово-медичного дослідження трупа від 1.04.2010 причиною смерті *Особи 4* стала ішемічна хвороба серця з розвитком гострої серцевої недостатності.

Згідно з пп.6, 7, 15.7 договору добровільного страхування від нещасних випадків, укладеного 26.05.2009 між *Особою 4* і АТ «Українська пожежно-страхова компанія», страховим випадком є смерть унаслідок нещасного випадку.

Нещасний випадок — раптова, випадкова, ненавмисна та незалежна від волі застрахованої особи подія (випадок), яка настала проти її волі і яка спричинила шкоду життю або здоров'ю (включаючи утоплення, опіки, травми, заподіяні блискавкою або електричним струмом, обмороження, випадкові отруєння газами чи парами, отруйними чи хімічними речовинами, ліками).

Захворювання, у тому числі раптові та професійні, та хвороби не відносяться до нещасних випадків.

АТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмовило спадкоємцям *Особи 4* у виплаті страхового відшкодування, посилаючись на те, що смерть *Особи 4* не є страховим випадком, оскільки причиною смерті стала хронічна хвороба.

Задовольняючи позовні вимоги в частині стягнення з АТ «Українська пожежно-страхова компанія» на користь *Особи 3* страхового відшкодування, суд першої інстанції, з висновками якого погодились апеляційний та касаційний суди, виходив із того, що смерть *Особи 4* є страховим випадком, оскільки висновком спеціаліста державної установи головного бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я від 31.05.2010 встановлено, що *Інформація 1* для *Особи 4* виник несприятливий збіг негативних обставин, який призвів до раптового настання смерті, й оскільки смерть особи в результаті раптового випадку є страховою подією, то на страховика слід покласти обов'язок виконати покладені на нього відповідно до договору добровільного страхування від нещасних випадків зобов'язання виплатити страхове відшкодування.

У наданому ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» на підтвердження неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме: стст.979, 990 ЦК, стст.8, 25 закону «Про страхування», судовому рішенні суд касаційної інстанції погодився з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що смерть страхувальника через загострення його хронічної хвороби, тобто хвороби, яка настала ще до укладення договору страхування, не є страховим випадком і не тягне виникнення в страховика обов'язку виплатити страхове відшкодування.

Отже, існує неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме: стст.979, 990 ЦК, стст.8, 25 закону «Про страхування».

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції вказаних норм матеріального права, ВС виходить із такого.

Відповідно до ст.979 ЦК за договором страхування одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Згідно зі ст.990 ЦК страховик здійснює страхову виплату відповідно до умов договору на підставі заяви страхувальника (його правонаступника) або іншої особи, визначеної договором, і страхового акта (аварійного сертифіката).

Відповідно до ч.2 ст.8 закону «Про страхування» страховий випадок — подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Згідно із ч.1 ст.25 закону «Про страхування» здійснення страхових виплат і виплата страхового відшкодування проводиться страховиком згідно з договором страхування на підставі заяви страхувальника (його правонаступника або третіх осіб, визначених умовами страхування) і страхового акта (аварійного сертифіката), який складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у формі, що визначається страховиком.

Аналіз зазначених норм закону дозволяє дійти висновку про те, що обов'язок страховика здійснити виплату страхового відшкодування страхувальнику виникає в разі, якщо такий страховий випадок прямо передбачений умовами договору страхування.

Якщо ж подія, що настала, не може бути кваліфікована як страховий випадок відповідно до вимог договору страхування або закону, обов'язок у страховика здійснити страхову виплату не виникає.

Саме до цього зводяться правові висновки, що висловлені в судових рішеннях, ухвалених у справі за позовом страхувальника до страховика про стягнення страхового відшкодування, по якій постановлено ухвалу судді ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.08.2011, що надана ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» на підтвердження неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права в подібних правовідносинах.

У справі, яка переглядається, суд касаційної інстанції не звернув уваги на зазначені вимоги закону та на те, що смерть страхувальника через загострення його хронічної хвороби визначена умовами договору страхування як подія, яка не являється страховим випадком, а відтак не породжує у страховика обов'язку виплатити страхове відшкодування страхувальнику.

Відповідно до чч.1, 2 ст.360^4 ЦПК ВС задовольняє заяву в разі наявності однієї з підстав, передбачених ст.355 цього кодексу. Якщо суд установить, що судове рішення у справі, яка переглядається, є незаконним, він скасовує його повністю або частково і направляє справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Ураховуючи наведене, ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.07.2011 підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись п.1 ст.355, п.1 ч.1 ст.360^3, ч.1 ст.360^4, ЦПК, ВС

ПОСТАНОВИВ:

Заяву ПАТ «Українська пожежно-страхова компанія» про перегляд ВС ухвали колегії суддів судової палати в цивільних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.07.2011 задовольнити частково.

Ухвалу колегії суддів судової палати в цивільних справах ВСС від 15.07.2011 скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова ВС є остаточною й може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п.2 ч.1 ст.355 ЦПК.

ЗА СУКУПНІСТЮ

Пожиттєво — це максимум

Приєднання до покарання, призначеного за новим вироком, у вигляді довічного позбавлення волі невідбутої частини покарання суперечить вимогам закону

Верховний Суд України
Іменем України

Постанова

19 квітня 2012 року *м.Київ* *№5-10к12*

Судова палата в кримінальних справах Верховного Суду України у складі:
головуючого — заступника Голови Верховного Суду України — секретаря Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України РЕДЬКИ А.І.,
суддів: ВУС С.М., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИЦІВА М.І., ЗАГОЛДНОГО В.В., КАНИГІНОЇ Г.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОСАРЄВА В.І., КУЗЬМЕНКО О.Т., ПИВОВАРА В.Ф., ПОШВИ Б.М., СКОТАРЯ А.М., ТАРАН Т.С., ШКОЛЯРОВА В.Ф.
за участю начальника управління участі прокурорів Генеральної прокуратури в перегляді судових рішень у кримінальних справах КУРАПОВА М.В.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні кримінальну справу щодо *Особи 16* за заявою заступника Генерального прокурора про перегляд винесеної в цій справі ухвали колегії суддів судової палати в кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8.12.2011,

ВСТАНОВИЛА:

вироком Апеляційного суду Закарпатської області від 18.03.2011 *Особу 16, Інформація 1*, уродженця м.Львова, раніше неодноразово судимого, в тому числі вироком Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 25.11.2005 (уточненого постановою цього ж суду від 8.12.2005) за ч.1 ст.122 КК із визначенням остаточного покарання на підставі стст.71, 72 КК у вигляді 5 років позбавлення волі; звільненого постановою Шевченківського районного суду м.Львова від 9.11.2007 від відбування покарання умовно-достроково на 1 рік 3 місяці 1 день,

засуджено:

— за пп.1, 4, 6, 12 ч.2 ст.115 КК до довічного позбавлення волі з конфіскацією всього майна;

— за ч.4 ст.187 КК на 12 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна;

— за ч.3 ст.187 КК на 9 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна;

— за ч.3 ст.185 КК на 5 років позбавлення волі, а на підставі ст.70 КК шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим визначено покарання за сукупністю злочинів у вигляді довічного позбавлення волі з конфіскацією всього майна.

На підставі ст.71 КК до покарання за даним вироком приєднано частину невідбутого покарання за вироком Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 25.11.2005 у вигляді 1 року позбавлення волі й остаточно визначено *Особі 16* покарання за сукупністю вироків у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією всього майна.

Цим же вироком засуджено *Особу 17* та *Особу 18*, щодо яких заступник Генерального прокурора по суті не оскаржує ухвалу касаційного суду.

Особу 16 визнано винним і засуджено за вчинення злочинів за наступних обставин.

28.11.2008 приблизно о 18 год. *Особа 16*, діючи за попередньою змовою з *Особою 18*, проникли до квартири за *Адресою 1*, звідки таємно викрали майно *Особи 19* на загальну суму 2820 грн., заподіявши йому матеріальну шкоду на вказану суму.

20.12.2008 о 12 год. 30 хв. *Особа 16, Особа 18* та *Особа 17*, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, домовившись про вчинення розбійного нападу на *Особу 20*, розробили план дій, відповідно до якого *Особа 17* проник до квартири за *Адресою 1*, а брати *Особи 18* залишились у під'їзді стежити за навколишньою обстановкою. У квартирі *Особа 17* вчинив розбійний напад на *Особу 20* і *Особу 21*, поєднаний із насильством, небезпечним для життя та здоров'я потерпілих, під час якого заподіяв *Особі 21* легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад її здоров'я. Оскільки потерпілі вибігли з квартири і почали кликати на допомогу, нападники з місця події втекли, не заволодівши чужим майном.

Продовжуючи злочинні дії, в цей же день приблизно о 23 год. з метою заволодіння чужим майном *Особа 16* за попередньою змовою з *Особою 17*, а також *Особою 18*, якому вони повідомили лише про план нападу на потерпілих, де йому відводилась роль забезпечити безпеку вчинення злочину та надати приміщення для зберігання викраденого майна, приховавши від нього планування вбивства, зайшли до квартири за *Адресою 1*. Там *Особа 16* та *Особа 17* за обставин, встановлених судом та наведених у вироку, напали на *Особу 22* і *Особу 23* і з особливою жорстокістю вчинили їх умисне вбивство, заволодівши майном потерпілих на загальну суму 4490 грн.

› *Закінчення на стор.20*

СУБ'ЄКТ

Пом'якшення без відповідальності за аналогією

Права та обов'язки осіб, які відбувають покарання у вигляді виправних робіт, стосуються змісту покарання, а не правових наслідків ухилення від нього

Верховний Суд України
Іменем України

Постанова

12 квітня 2012 року *м.Київ* *№5-1кс12*

Судова палата в кримінальних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого заступника Голови Верховного Суду — секретаря Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду РЕДЬКИ А.І.,
суддів: ВУС С.М., ГЛОСА Л.Ф., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., ГРИЦІВА М.І., ЗАГОЛДНОГО В.В., КАНИГІНОЇ Г.В., КЛІМЕНКО М.Р., КОВТЮК Є.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., КОСАРЄВА В.І., КУЗЬМЕНКО О.Т., ПИВОВАРА В.Ф., ПОШВИ Б.М., СКОТАРЯ А.М., ТАРАН Т.С., ШКОЛЯРОВА В.Ф.,
за участю начальника управління участі прокурорів Генеральної прокуратури в перегляді судових рішень у кримінальних справах КУРАПОВА М.В.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні кримінальну справу щодо *Особи 19* за заявою заступника Генерального прокурора про перегляд винесеної в цій справі ухвали колегії суддів судової палати в кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29.09.2011,

УСТАНОВИЛА:

вироком Київського районного суду м.Сімферополя від 13.01.2011

Особу 19, Інформація 1, уродженця м.Бекабат Ташкентської області, мешканця *Адреса 1,* громадянина України, раніше неодноразово судимого, останній раз — 7.05.2007 за ч.2 ст.186 Кримінального кодексу до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки, невідбуту частину якого 4.03.2009 замінено більш м'яким покаранням у виді виправних робіт на строк 1 рік 10 місяців і 8 днів з відрахуванням 20% із суми заробітку в доход держави, засуджено:

- за ч.2 ст.389 КК до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік;
- за ч.2 ст.190 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки.

На підставі ст.70 КК за сукупністю злочинів *Особі 19* призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки.

На підставі стст.71, 72, ч.6 ст.82 КК до призначеного покарання частково приєднано невідбуте покарання за постановою Залізничного районного суду м.Сімферополя від 4.03.2009 та визначено *Особі 19* остаточне покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки 3 місяці.

Згідно з вироком *Особа 19*, будучи засудженим вироком Київського районного суду м.Сімферополя від 7.05.2007 року за ч.2 ст.186 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки, невідбуту частину якого постановою Залізничного районного суду м.Сімферополя від 4.03.2009 було замінено виправними роботами на 1 рік 10 місяців і 8 днів з відрахуванням 20% із суми заробітку в дохід держави, ухилився від відбування цього покарання, а саме: в період з 1.08.2009 до 27.08.2009 не вийшов без поважних причин на роботу в ПП «Ярдим» у м.Сімферополі, де з 30.04.2009 працював контролером, і тому був звільнений з роботи на підставі п.4 ч.1 ст.40 Кодексу законів про працю за прогули.

Крім того, 24.11.2009 в м.Сімферополі *Особа 19* шляхом шахрайства заволодів грошима в сумі 700 грн., що належали *Особі 20*.

Ухвалою колегії суддів судової палати в кримінальних справах Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 15.03.2011 вирок щодо *Особи 19* залишено без зміни.

На зазначені вирок та ухвалу прокурором було подано касаційну скаргу, в якій він порушував питання про скасування їх у частині засудження *Особи 19* за ч.2 ст.389 КК і закриття кримінальної справи щодо нього в цій частині.

Ухвалою колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 29.09.2011 вирок та ухвалу щодо *Особи 19* залишено без зміни.

У заяві про перегляд вищевказаної ухвали касаційного суду заступник Генерального прокурора зазначає, що суб'єктом злочину, передбаченого ч.2 ст.389 КК, може бути, зокрема, особа, яка була засуджена до покарання у виді виправних робіт вироком суду, а не та, якій таке покарання було призначено постановою суду в порядку заміни невідбутої частини покарання у виді обмеження або позбавлення волі більш м'яким покаранням на підставі ст.82 КК.

На обгрунтування заяви заступником Генерального прокурора надано копію ухвали колегії суддів Судової палати в кримінальних справах ВС від 2.07.2009 щодо *Особи 1*, раніше судимого 30.07.2004 за ч.2 ст.146, ч.1 ст.309, ч.2 ст.186 КК на 4 роки позбавлення волі, невідбуту частину з яких постановою суду від 6.04.2006 було замінено виправними роботами на 1 рік 11 місяців і 20 днів з відрахуванням 20% із суми заробітку в дохід держави. Вироком Петровського районного суду м.Донецька від 18.11.2008 *Особу 1* було засуджено за сукупністю злочинів, передбачених ч.2 ст.389, ч.2 ст.186 КК. Судом, зокрема, було визнано, що *Особа 1* ухилився від відбування призначених йому виправних робіт, оскільки працював на приватному підприємстві лише з травня 2006 року до червня 2006 року, після чого звільнився з роботи без дозволу кримінально-виконавчої інспекції і тривалий час не працевлаштовувався без поважних причин, а з 21.08.2006 до 12.01.2007 працював у шахтоуправлінні «Трудовське», звідки був звільнений за систематичні порушення трудової дисципліни. Своєю ухвалою суд касаційної інстанції цей вирок щодо *Особи 1* змінив, на підставі п.2 ч.1 ст.6 КПК рішення суду про засудження його за ч.2 ст.389 КК скасував, а справу в цій частині закрив за відсутністю в діях *Особи 1* складу злочину та постановив уважати останнього засудженим лише за ч.2 ст.186 КК.

Заступник Генерального прокурора вважає, що суд касаційної інстанції неоднаково застосував одні й ті самі норми кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, внаслідок чого було ухвалено різні за змістом судові рішення в аналогічних справах.

З цих підстав заступник Генерального прокурора просить ВС ухвалу колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 29.09.2011 щодо *Особи 19* скасувати і постановити своє рішення, яким провадження у кримінальній справі щодо нього за ч.2 ст.389 КК закрити на підставі п.2 ч.1 ст.6 КПК.

Ухвалою колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 27.12.2011 кримінальну справу щодо *Особи 19* допущено до провадження ВС.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, пояснення начальника управління участі прокурорів Генеральної прокуратури в перегляді судових рішень у кримінальних справах *Особи 18*, який підтримав заяву заступника Генерального прокурора в цій справі частково і просив ухвалу колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 29.09.2011 щодо *Особи 19* скасувати, а справу направити на новий касаційний розгляд, перевіривши матеріали справи, обговоривши викладені в заяві доводи та наукові висновки членів Науково-консультативної ради при ВС, судді Судової палати в кримінальних справах ВС уважають, що заява підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Частина 2 ст.389 КК передбачає настання кримінальної відповідальності за ухилення від відбування громадських чи виправних робіт особою, засудженою до цього покарання.

Як встановлено судами і *Особу 19*, і *Особу 1* було засуджено за ч.2 ст.389 КК за ухилення від відбування виправних робіт, які було застосовано до них у порядку заміни покарання, призначеного кожному з них вироком.

Погоджуючись з судовими рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій щодо *Особи 19*, ВСС виходив із того, що відповідно до вимог кримінального та кримінально-виконавчого законодавства правовий статус осіб, засуджених до виправних робіт, та осіб, засуджених до позбавлення або обмеження волі, яким в установленому законом порядку невідбуту частину зазначеного покарання замінено виправними роботами, є однаковим, тому й наслідки ухилення їх від відбування цього покарання однакові. На думку касаційного суду, заміна покарання більш м'яким є похідним від засудження особи за вчинення злочину і визначення їй покарання, отже, обидві категорії осіб — як ті, яким виправні роботи призначено вироком суду, так і ті, яким їх призначено постановою суду на підставі ст.82 КК в порядку заміни на більш м'яке, є особами, засудженими до виправних робіт. Таким чином, у цій справі касаційний суд визнав, що після заміни покарання статус *Особи 19* не змінився і він продовжував залишатися засудженою особою, якій лише замінена невідбута частина призначеного вироком суду покарання на більш м'яке.

У кримінальній справі щодо *Особи 1* суд касаційної інстанції прийняв протилежне рішення, а саме: визнавши, що згідно з диспозицією ч.2 ст.389 КК відповідальність за цим законом настає лише за умови, що виправні роботи, від яких ухилилася особа, їй було призначено вироком суду, касаційний суд вирок щодо *Особи 1* змінив, у частині засудження його за ч.2 ст.389 КК цей вирок скасував, а справу в цій частині закрив за відсутністю в його діях складу згаданого злочину.

Отже, суд касаційної інстанції неоднаково застосував одні й ті самі норми кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, внаслідок чого було ухвалено різні за змістом судові рішення в аналогічних справах.

Судді Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду вважають, що правильне рішення було прийнято касаційним судом у кримінальній справі щодо *Особи 1*.

Так, відповідно до положень КПК засудженою особою вважається така, щодо якої винесено обвинувальний вирок. При цьому немає правових підстав ототожнювати особу, засуджену до відповідного покарання, та таку, яка відбуває покарання певного виду.

За змістом ч.2 ст.389 КК суб'єктом цього злочину може бути лише особа, засуджена до громадських чи виправних робіт, тобто така, якій одне з цих покарань було призначено вироком суду, а не та, яка відбуває це покарання на підставі інших судових рішень.

На користь такого висновку говорять і положення ч.5 ст.52 КК, відповідно до яких кримінальна відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (стст.389, 390 цього кодексу), настає за умови, що таке покарання призначено вироком суду.

Стосовно позиції касаційного суду в справі щодо *Особи 19*, то деяка спорідненість правового статусу осіб, яким покарання у виді виправних робіт призначено вироком суду, та осіб, яким таке покарання визначено для відбування у порядку заміни іншого покарання на більш м'яке, як однакові умови застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання у виді виправних робіт (ст.81, ч.5 ст.82 КК), однакові правила обчислення і строки погашення судимості (ч.4 ст.90 КК), однакові наслідки вчинення нового злочину під час відбування цього покарання (ч.6 ст.82 КК), є недостатнім доводом для визнання осіб, яким це покарання було визначено в порядку заміни іншого покарання, суб'єктами злочину, передбаченого ч.2 ст.389 КК. Права та обов'язки осіб, які відбувають таке покарання, стосуються змісту покарання, а не правових наслідків ухилення від нього. Такі правові наслідки регламентовані виключно ч.5 ст.52 та ст.389 КК. Що ж стосується положень ч.5 ст.46 Кримінально-виконавчого кодексу щодо правових наслідків ухилення від відбування покарання у виді виправних робіт, то вони мають тлумачитися у зв'язку та узгоджено з нормами КК, оскільки лише останні встановлюють, які суспільно небезпечні діяння є злочинами і яке покарання за них передбачено. Самі по собі норми Кримінально-виконавчого кодексу не дають підстав вважати, що будь-яка особа, яка відбуває покарання у виді виправних робіт, підлягає за ухилення від них відповідальності за ч.2 ст.389 КК.

Визнаючи винним *Особу 19*, який ухилився від відбування виправних робіт, призначених йому постановою суду в порядку заміни на більш м'яке покарання у виді позбавлення волі, до якого його було засуджено вироком, касаційний суд вдався до застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією. У даному випадку це полягає у покладенні кримінальної відповідальності за ч.2 ст.389 КК на особу, яка за її змістом нести відповідальність не повинна, оскільки вона (особа) прямо не названа у диспозиції зазначеної норми кримінального закону як суб'єкт цього злочину, хоч і має з ним дещо споріднений статус, про який ішлося вище. Таке застосування суперечить конституційному принципу верховенства права, і правовим орієнтиром тому є положення ч.4 ст.3 КК, відповідно до якої застосування кримінального закону за аналогією заборонено.

Отже, залишаючи без зміни судові рішення нижчестоящих судів щодо *Особи 19*, засудженого за ч.2 ст.389 КК за ухилення від відбування виправних робіт, призначених йому в порядку заміни іншого покарання на більш м'яке, до якого його було засуджено, касаційний суд ухвалив помилкове рішення.

У заяві заступника Генерального прокурора про перегляд ухвали касаційного суду щодо *Особи 19* порушується питання про її скасування та постановлення ВС нового судового рішення і закриття цієї кримінальної справи за ч.2 ст.389 КК на підставі п.2 ч.1 ст.6 КПК. Прийняття такого рішення можливе лише за умови зміни судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій щодо *Особи 19,* які оскаржуваною ухвалою касаційного суду було залишено без зміни. Проте за змістом п.1 ч.1 ст.400^{12}, ч.2 ст.400^{22} КПК ВС може переглядати з підстави неоднакового застосування одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь лише судові рішення суду касаційної інстанції. Отже, прохання, викладене в заяві заступника Генерального прокурора, виходить за межі повноважень ВС, визначених кримінально-процесуальним законом.

Тому вищевказана заява підлягає частковому задоволенню, ухвала колегії суддів судової палати у кримінальних справах ВСС від 29.09.2011 щодо *Особи 19* скасуванню, а справа направленню на новий касаційний розгляд.

Новий касаційний розгляд справи необхідно провести з дотриманням вимог чинного законодавства.

На підставі викладеного, керуючись статтями 400^{20}, 400^{21}, 400^{22} КПК, Судова палата в кримінальних справах ВС

ПОСТАНОВИЛА:

заяву заступника Генерального прокурора задовольнити частково.

Ухвалу колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 29.09.2011 щодо *Особи 19* скасувати, а справу направити на новий касаційний розгляд до ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім як на підставі, передбаченій п.2 ч.1 ст.400^{12} КПК.

Ухвалою колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8.12.2011 касаційні скарги прокурора, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, та засудженого *Особи 16* залишено без задоволення, а вирок Апеляційного суду Закарпатської області від 18.03.2011 — без зміни.

Ухвалою колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 16.03.2012 кримінальну справу щодо *Особи 16* за заявою заступника Генерального прокурора про перегляд винесеної в цій справі ухвали колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 8.12.2011 допущено до провадження ВС.

Як видно із змісту заяви, заступник Генерального прокурора посилається на порушення положень ч.2 ст.71 КК при призначенні *Особі 16* покарання, зазначаючи, що при складанні покарань за сукупністю вироків у вигляді довічного позбавлення волі та менш суворого покарання суд замість принципу поглинення покарань застосував принцип часткового приєднання до покарання за новим вироком невідбутої частини покарання за попереднім вироком. Просить ухвалу колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8.12.2011 скасувати, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Як йдеться в заяві прокурора, підставою для перегляду цього судового рішення є неоднакове застосування судом касаційної інстанції ст.71 КК, внаслідок чого було ухвалено різні за змістом судові рішення щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

На обгрунтування заяви ним надано копію ухвали колегії суддів Судової палати в кримінальних справах ВС від 16.04.2009 в справі щодо *Особи 24*, засудженого вироком Апеляційного суду Київської області від 22.07.2008 за п.13 ч.2 ст.115, ч.1 ст.115, ч.2 ст.289 КК, якою суд касаційної інстанції змінив принцип повного приєднання до покарання, призначеного за новим вироком, невідбутої частини покарання за попереднім вироком, на передбачений ч.2 ст.71 КК принцип поглинення менш суворого покарання довічним позбавленням волі.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, пояснення начальника УГПУ Курапова М.В., який підтримав заяву, перевіривши матеріали справи, обговоривши наведені в заяві доводи, судді Судової палати в кримінальних справах ВС вважають, що заява щодо засудженого *Особи 16* підлягає задоволенню з таких підстав.

Вироками суду першої інстанції за вчинення злочинів *Особою 24* і *Особою 16* було засуджено до покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Визначаючи і *Особі 24*, і *Особі 16* остаточне покарання за сукупністю вироків, суд до покарання у вигляді довічного позбавлення волі, призначеного їм за новим вироком, приєднав *Особі 24* повністю, а *Особі 16* — частково невідбуту частину покарання за попереднім вироком.

Касаційний суд при розгляді справи щодо *Особи 24*, дійшовши висновку про неправильне застосування судом положень ст.71 КК при призначенні покарання за сукупністю вироків, змінив принцип повного приєднання до покарання, призначеного за новим вироком, невідбутої частини покарання за попереднім вироком, на передбачений ч.2 ст.71 КК принцип поглинення менш суворого покарання довічним позбавленням волі.

А щодо *Особи 16* касаційним судом було прийнято протилежне рішення та визнано, що часткове приєднання до покарання за новим вироком невідбутої частини покарання за попереднім вироком, як то передбачено ч.1 ст.71 КК, не суперечить фактично застосованому принципу поглинення менш суворого покарання довічним позбавленням волі відповідно до вимог ч.2 вказаної статті.

Таким чином, суд касаційної інстанції в різних справах неоднаково застосував кримінальний закон, у результаті чого було ухвалено різні за змістом судові рішення щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

Разом з тим відповідно до ч.2 ст.71 КК при складанні покарань у вигляді довічного позбавлення волі та будь-яких менш суворих покарань загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, визначається шляхом поглинення менш суворих покарань довічним позбавленням волі.

А отже, слід визнати, що касаційним судом було правильно вирішено справу щодо *Особи 24* в частині призначення йому покарання за сукупністю вироків. А щодо *Особи 16* касаційний суд ухвалив помилкове рішення, оскільки не врахував положень згаданої норми кримінального закону, безпідставно визнавши, що застосований судом при призначенні покарання за сукупністю вироків принцип приєднання до покарання, призначеного засудженому за новим вироком, у вигляді довічного позбавлення волі невідбутої частини покарання за попереднім вироком не суперечить вимогам закону.

За наявності вказаних обставин, існують підстави для скасування ухвали колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8.12.2011 щодо *Особи 16*. При цьому Судова палата в кримінальних справах ВС виходить з того, що, встановивши помилковість викладених в оскаржуваній ухвалі висновків суду касаційної інстанції щодо залишення вироку суду першої інстанції стосовно *Особи 16* в частині призначення йому покарання за сукупністю вироків без зміни, судова палата позбавлена можливості прийняти нове судове рішення, оскільки відповідно до положень гл.321 ВС не наділений повноваженнями щодо скасування або зміни рішення суду першої інстанції у справі, що переглядається з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.400^{12} КПК.

Оскільки за результатами розгляду касаційної скарги такі повноваження відповідно до ч.1 ст.396 КПК має суд касаційної інстанції, справу щодо *Особи 16* після скасування винесеної щодо нього ухвали колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8.12.2011 слід направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції, під час якого перевірку судового рішення необхідно провести з дотриманням вимог кримінального закону.

Керуючись стст.400^{20}, 400^{21}, 400^{22} КПК, Судова палата в кримінальних справах ВС

ПОСТАНОВИЛА:

заяву заступника Генерального прокурора задовольнити.

Ухвалу колегії суддів судової палати в кримінальних справах ВСС від 8.12.2011 щодо *Особи 16* скасувати, а справу щодо нього направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім як на підставі, передбаченій п.2 ч.1 ст.400^{12} КПК.